

TRANSILVANIA

An LIII   Februarie 1922.   Nr. 2.

CUPRINSUL:

	Pagina
<i>I. Agârbiceanu</i> : Invățătura Marinei — — — — —	105
<i>Vasile Stoica</i> : Lord Randal (poezie) — — — — —	110
<i>Maria Baiulescu</i> : Bolșevismul antichrist — — — — —	111
<i>I. U. Soricu</i> : Rândunele, Doina (poezii) — — — — —	114
<i>Alexandru P. Arbore</i> : † Tudor Pamfile — — — — —	117
<i>George Ponetti</i> : S'a dus badea (poezie) — — — — —	120
<i>Ioan Georgescu</i> : Tradiții și legende: Răsbunarea vrăjitorului. Cârțița (Sobolul) — — — — —	122
<i>Volbură Poiană</i> : Iubiți, cântați (poezie) — — — — —	124
<i>Gavril Todica</i> : Studiul naturii — — — — —	125
<i>Vintilă Russu Șirianu</i> : Inoptare (poezie) — — — — —	128
<i>Florian Sonea</i> : Dușman nou în Pomicultură — — — — —	129
<i>Aurel Contrea</i> : Cântece (poezie) — — — — —	132
<i>Teodor Neș</i> : Concepția cosmică dela Thales până la Einstein — — — — —	133
<i>Ilie Marin</i> : Călcăiul lui Achile (piesă în 3 acte, în proză) — — — — —	145
<i>Cronică</i> — — — — —	162
<i>Cărți românești</i> — — — — —	167
<i>Reviste românești</i> — — — — —	169
<i>Cărți străine</i> — — — — —	171
<i>Reviste străine</i> — — — — —	173
<i>Dela «Asociațiune»</i> — — — — —	173
<i>Bibliografie</i> — — — — —	176
<i>Dela Loteria «Asociațiunii»</i> : Lista câștigurilor — — — — —	177
<i>Anunțuri</i> — — — — —	183

Director: A. Bârseanu. ✕ Redactor-șef: I. Georgescu.
Redacția și Admin.: „Asociațiunea“, Sibiu, str. Șaguna 6.

Prețul 10 Lei.

Depozit general pentru vechiul regat, Basarabia și
Bucovina *Librăria Pavel Suru*, București, Calea Victoriei
85 unde se află de vânzare toate publicațiile «Asociațiunei».

70 APR 1971

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român

Intemeiată la 1861.

Prezident de onoare: M. SA REGELE FERDINAND.

Prezident activ:

Andrei Bârseanu,
membru al „Academiei Române”.

Vice-prezident:

Dr. Vasile Sueiu,
mitropolit de Alba-Iulia și Făgăraș.

Membrii comitetului central:

Ioan Agârbiceanu, publicist, membru coresp. al «Acad. Române».	Dr. Ioan Lupaș, prof. univ., membru al «Acad. Rom».
Dr. Nicolae Bălan, mitropolitul Rom. ort. din Transilvania.	Iuliu Marțian, dir. de bancă.
Dr. Victor Bârlea, director de liceu.	Dr. George Moga, gen.-medic.
Dr. Ilie Beu, medic.	Ioan Moța, publicist.
Dr. Iosif Blaga, dir. de liceu.	Ioan F. Negruțiu, dir. șc. norm.
Ioan baron Boeriu, general în pens.	Dr. Zenovie Păclișanu, in- spector general, membru co- resp. al «Acad. Române».
Dr. Vasile Bologa, dir. de liceu.	Aurel Popescu, comerciant.
Dr. Lucian Borcia, avocat.	G. Poponea, cond. tip. arhid.
Dr. Ioan Bunea, dir. de liceu.	Dr. George Preda, medic.
Partenie Cosma, dir. de bancă.	Dr. Octavian Rusu, avocat.
Dr. Elle Dăianu, protopop.	Trandafir Scorobețiu, prof.
Dr. Nic. Drăgan, prof. univers.	Dr. V. Stan, dir. de șc. norm.
Octav. Goga, membru al «Acad. Române».	Gavril Todica, contabil.
	Nicolae Togan, protopop.
	Ioan Vătășan, dir., «Albina».

Fondată la 1868. **„Revista Transilvania”** Fondată la 1868

Director: **Andrei Bârseanu.** Redactor-șef: **Ioan Georgescu.**

Colaboratori:

I. Agârbiceanu, A. P. Arbore, M. Balulescu, A. Banciu, N. Bănescu, I. A. Bassarabescu, I. Bianu, L. Blaga, G. B. Dulcă, V. Bogrea, Dr. L. Borcia, Dr. Al. Borza, Al. Busutoceanu, Al. Ciura, A. Cotruș, Dr. E. Dăianu, Dr. N. Drăgan, R. Dragnea, V. Eftimiu, V. Ghidonescu, Oct. Goga, I. Gorun, C. Hodos, E. P. H. Longin, N. Iorga, Al. și I. I. Lăpedatu, V. Lazar, Dr. I. Lupaș, A. Lupeanu-Melin, I. Maniu, Colonel I. Manolescu, S. Dr. Mateiu, S. Mehedintși, Dr. V. Meruțiu, C. Moisil, Tr. Moșoiu, D. Nanu, Dr. D. Negru, V. Păcală, T. V. Păcățianu, Dr. Z. Păclișanu, V. Pârvanu, D. D. Patrașcanu, Dr. I. Paul, C. Pavelescu, H. și N. P. Petrescu, E. Pitiș, A. Pop, Dr. I. P.-Voitești, Dr. P. Poruțiu, Dr. G. Preda, Dr. O. Priie, Dr. S. Pușcariu, Dr. P. Roșca, St. Roșlanu, I. U. Soricu, V. Stanciu, M. Ștefănescu, V. Stroiescu, G. Todica, N. Togan, D. Tomescu, G. Vâlsan.

05
181

TRANSILVANIA

Anul LIII.

Februarie 1922.

Nr. 2.

88

Învățătura Marinei.

Zadarnic încercă slujnica s'o oprească! Bătrâna dădu, oțărâtă rău, din coate, se scutură de față, și ciocăni vârtos în ușe. De zece zile cercă să dea față cu preotul, și tot de-atâtea-ori s'a lăsat înduplecată când de preoteasă, când de slujnică, și și-a făcut calea întoarsă de-aici din curtea parohială. Acum nu mai fu chip s'o oprească. Bătrâna Marina, simțea o povară grea la inimă și știa că nu se va scăpa de ea, decât după ce-i va fi spus părintelui buchile. De douăzeci de ani n'a avut taină în suflet pe care să n'o fi destăinuit preotului acestuia pe care l-a cunoscut ca pe un tinăr căruia abia-i mijiă mustața și barba, când venise în sat înainte cu douăzeci de ani. N'a fost taină în inima ei și n'a fost durere în sat, fie în vreme de boli, fie în vreme de neînțelegeri ce năpădeau casele creștinilor, pe care să nu o fi cernut bunica Marina și preotul. Îndrăzneă, căci se știa vrednică și pricepută, mâna dreaptă a preotului în cele mai multe ajutoare pe care biserica le dădea creștinilor.

81

9/

Iar acum de zece zile, preotul își incuiase nu numai ușa cancelariei, ci și inima. În reștimp de zece zile căzură două serbători și o Duminecă, și preotul n'a eșit din casă. Biserica eră numai la o aruncătură de băț de locuința parohială, și totuși l-a lăsat sufletul să nu țină liturghie. Unde s'a mai pomenit atâta împietrire? Și ce suflet de creștin avea el, să se întristeze așa de cumplit? Cum i-a învățat el, vreme de douăzeci de ani pe creștini? Să se facă stane de piatră dacă le moare cineva?

Cândurile aceste o frământară pe bătrâna necurmat, ziua și noaptea, și dorea cumplit să dea față cu preotul. Adevărat că, gândindu-se la nenorocirea preotului, plângea cu hohote în pustietatea casei bătrâne și întunecoase. Iubise mult pe

băiatul părintelui, și poate în dorința ei nepotolită de-a da față cu popa, eră mai mult nevoia de a-l mângăia, decât aceea de a-l muștra.

Nu-i văzuse fața de când căzū nenorocirea peste familia preotului, și bătrâna rămase cu ochii sgâiți când zări în fundul unui scaun chipul îngălbenit, barba încâlcită și ochii arzători ai preotului căzuți adânc în cap. Ea trebui să-și înăsprească mai mult decât eră pregătită, inima, pentruca să nu izbugnească în lacrimi la vederea arătării care stăteă neclintită în scaunul său.

Ea dădu binețe, se apropie, târându-și cizmele, sărută mâna osoasă a preotului, apoi se feri de-o parte, lângă dulapul cu arhiva parohială, și oftă din adânc.

— Durerea și suferința e pe lume, părinte, ca o ceață ce nu se ridică niciodată.

Preotul, tăcând, clătină de mai multeori din cap.

— Da, însă dupăcum «soarele luminează de-asupra norilor, tot așa trebuie să rămână limpede sufletul creștinului de-asupra durerilor», zise bătrâna necăjindu-se puțin, luând clătina din cap a preotului ca o aprobare desnădăjduită. «Sfinția ta, însă, te-ai tulburat de tot», adause ea îndată. «Te-ai tulburat, deși ai înlemnit. Așa numai păgânii se întristează, ascultă-mă pe mine. E păcat».

Preotul zimbî cu tristețe, își ridică mâna dreaptă de pe genunchi, părând că vrea să spună ceva. Dar în clipa următoare mâna îi recăzū, și zimbetul dispăru de pe fața lui de mort.

— E păcat pentru orice suflet de creștin, dar e păcat mai ales pentru un preot. Căci știi Sfinția ta bine cum este scris: «Cine iubește pe tatăl său sau pe mamă-sa, sau pe copilul său mai mult decât pe mine, nu este vrednic de mine. Și acum să mă ierți dumneata, dacă-ți spun că iubești pe băiat mai mult decât pe Dumnezeu».

Bătrâna tăcu, își împătură strâns buzele bătrâne. Un sughiț de plâns și-l oprî cu putere în gât. Fața preotului se întunecă, liniile feții căzură desnădăjduite. Făcu un semn cu mâna să-l lase singur. Dar bătrâna Marina se mânia. Îi trecū orice urmă de înduioșare, și zise:

— Nu! Nu mă duc. De zece zile stai singur, și cât ești de față sfințită, diavolul îți dă târcoale. Nu suferi pe preoteasa în jurul dumnitale, nu-ți trebuie vorbă, nu-ți trebuie mâncare.

Ți-ai uitat și de casa Domnului. Două praznice și o Duminică am rămas fără liturghie. Nu mă duc! Ți-aduci aminte când mi-a murit fata și au rămas trei copii după ea, fără nici un sprijin în lume, ți-aduci aminte ce-mi spuneai? Că Dumnezeu știe de toate, că durerea cu desnădejde e semn de păgânătate? Ți-aduci aminte cum lmi spuneai să nu mai plâng? Dar Sfinția ta greșea cu sfaturile, cum greșesc toți oamenii care n'au trecut prin dureri. Nu lacrimile și durerea sunt rele, nu aici e păcatul! Păcatul e în împietrirea inimii, în desnădejdea pe care o cerne în suflet cel necurat, sau omul care iubește mai mult lumea și cele ce sunt în lume decât pe Dumnezeu.

— Vei crede, poate, că mă poți învăța? Nu de învățatură am eu lipsă, mătușe, acum, ci de altceva ce dumneata nu-mi poți da, zise cu silă preotul.

— De bună seamă că eu nu-ți pot da ce ai voi! Sfinția ta. Moartea numai Cel de sus o poate trimite. Și putem s'o rugăm în coate și genunchi să vie, ea fără poruncă, nu va veni.

O licărire de mirare se trezi, se aprinse, în ochii preotului cufundați în fundul capului. Bătrâna băgă de seamă și zise c'un fel de înfruntare.

— Te miri că știi și eu ce-ai dor! acum, că aștepti moartea ca pe o scăpare! Dar n'ai avea de ce să te miri. Prin ce treci Sfinția ta pentru întâia oară, eu am trecut de cinci ori până acum. Zadarnice au fost povețele Sfinției tale și a altor preoți care au cercat să mă mângăe. Toate acele mângăeri sunt mazere pe perete. Nu crede în tăria lor nici cel ce le spune, nici aceia cărora li se spune. Durerea vine și te doboară; de-aceea suntem oameni; dar Dumnezeu vine și te ridică, de-aceea suntem creștini. Să-ți aduci aminte Sfinția ta că eu, femeie neînvățată, nu m'am culcat o singură noapte cu dușmănie în suflet către Dumnezeu. Ziua am plâns și m'am bocit, ziua mi-am smuls părul, dar seara mi-am adus vecinic aminte că și eu voi muri și că n'am pentru ce-i cere socoteală lui Dumnezeu. Pe când Sfinția ta de zece zile îl dujmănești mereu.

— «Pe cine?» întrebă preotul în silă, ridicându-și privirile tulburi.

— Pe Dumnezeu!

— Mai știi eu dacă am pe cine dujmăni!

Bătrâna se desprinsese de lângă dulap, făcû câți-va pași spre preot, și zice cu'n fel de spaimă:

— De aceea ai învățat atâta carte? De aceea ai luat darul preoției și ai slujit douăzeci de ani la altarul Domnului, pentruca la întâia durere să te lași biruit de Satana?

— De Satana?

— D'apoi ce-i alta îndoiala asta? Crezi că eu nu știu ce-i în inima Sfinției tale? Iată, dumneavoastră cei învățați, credeți că noi suntem proști și nu știm nimic. Mai mult: credeți că nu putem simți așa ca dumneavoastră! Și totuși eu îți spun că prin ce treci Sfinția ta acum, eu am trecut de cinci ori până acum. Am desnădăjduit, cu toate sfaturile Sfinției tale, au fost clipe în care și eu am zis că nu poate fi Dumnezeu. Dar înțelege-mă: Clipe! Nici ceasuri, nici zile. De câteori sfințea sfântul soare îmi ziceam: Ce prostie să mă svârcolesc atâta de durere, voiu muri și eu ca toată lumea. Și numai decât simțeam că este Dumnezeu, și că-i o nebunie să-i cercetăm noi planurile și cărările. Dar Sfinția ta stai la îndoială de zece zile, Cel de sus își ascunde fața iar cel necurat se tot apropie.

— Cel necurat nu ne are grijea, cum nu ne-o are nici Cel ce se îmbracă întru lumină! oftă c'un glas înăsprit preotul. Incepû să simtă o plăcere rea de a-și bate joc de învățătura lui în fața acestei bătrâne, care-i fusese cea mai credincioasă din întreg satul. După zece zile de muțenie acum vorbea mai întâi, și părea că se bucură de glasul lui schimbat.

— Ceea ce-ți spui Sfinția ta acum, mi-am spus și eu în clipele de durere mare. Când țineai Sfinția ta căzania despre purtarea de grije a lui Dumnezeu, eu îmi ziceam că pe Cel de sus nu-l doare capul de necazurile noastre. Și totuși atunci spuneai adevărul, nu acum. Eu am înțales adevărul acesta în fiecare seară, iar Sfinția ta, om cu carte și cu dar, stai cu suflitul păgân de zece zile. Aș putea să-ți spun că toate acestea nu se potrivesc cu preoția Sfinției tale. Dacă aș fi un dujman al lui Dumnezeu te-aș luă de pildă pe dumneata și a-și spune că toate învățăturile preoților sunt minciuni. Dacă a-și fi un dujman al Sfinției tale a-și spune că ne-ai mințit o vieață întreagă. Dar nu sunt dujmană nici Sfinției tale nici lui Dumnezeu, și știu că preotul e om cu slăbiciuni omenești ca ori care altul.

— «Mai rău decât altul, mătușe», șopti preotul.

— Se poate. De aceea n'am venit să te înfrunt ci să-ți dau un sfat de om bătrân: nu te mai crede stăpânitorul lumii.

— Stăpânitorul lumii? întrebă mirat preotul, și privirile lui se aprinseră din nou.

— Da, stăpânitorul și moștenitorul ei! De aceea te-ai împietrit așa când a sosit vestea despre moartea domnișorului Aurel. Credeai să faci o împărăție pe pământ, să-ți vezi băiatul fericit aici în lume, lângă Sfinția ta. Și nu te-ai gândit că nici unul nu avem sălaş stătător aici. De aceea, când ai fost lovit, și s'a părut că ești scos din drepturile Sfinției tale, că cineva ți-a luat coroana de pe cap, și ai simțit că nu mai ai nici un rost pe pământ. Dar ia gândește-te, ce suntem noi pe pământ? Fum care se împrăștie, floare care se usucă. Creștinul cel adevărat trebuie să fie vesel că toate trec; nime nu-i creștin bun dacă nu primește cu inima ușoară tot ce-l lovește greu în viață. Nici eu nu sunt, deși mă silesc de mai bine de patruzeci de ani. Dar Sfinția ta ar trebui să birui mai ușor decât noi suferința și să fii vesel, să ai sufletul limpede, să strălucească deasupra durerii cum strălucește soarele deasupra negurii.

Preotul, adânc mirat, o întrebă c'un fel de sfială:

— De unde știi Dumneata toate acestea?

— N'am auzit eu învățătura Sfântului Pavel, care spune că vecinic e vesel adevăratul creștin? Și pentru ce e vesel? Asta n'o spune apostolul, dar cine a trecut prin năcazuri și a avut morți la casă, înțelege: n'avem aici cetate statornică. Iar dacă n'avem, pentruce ne-am întristă cu anii ca și când ni s'ar fi dărâmat împărăția? A fi așa, e tot una cu a fi păgân.

— Dumneata, mătușo, știi ce-am pierdut eu. Mai bine eră de rămâneă el, și muream eu!

— Da, știu. Toți spunem așa. Tuturora ni se pare că am pierdut lumea întreagă, și că de-acum nici soarele nu mai are pentruce să răsară. Și el totuși răsare, să ne arete că nu noi suntem stăpânitorii lumii, și că de-am pieri cu toții încă nimic nu s'ar clăti în temelia lumii. Noi suntem mici de tot, părințele, puțini și neînsemnați. Ne dăm noi seama de adevărul acesta adeseori în viață, dar numai în mijlocul durerilor mari ne chinue de moarte. În marile încercări diavolul se apropie de om. Crede că secerișul e gata pentru el.

Preotul o privi cu tot mai multă mirare. E aceasta Marina, bătrâna bisericoadă care s'a ținut mereu pe urmele lui de douăzeci de ani? Dar de unde știe ea înțelepciunile asupra cărora el a meditat de-atâtea ori mai înainte? Când i-a mai vorbit ea astfel în cei douăzeci de ani de când o cunoaște? Se poate să treacă și prin capul unei femei fără învățatură astfel de gânduri? Sau... e numai o arătare? Subt chipul ei de bătrână neputincioasă Domnul i-a trimis un înger să-l înfrunte pentru durerea lui păgână? Cum nu văzuse pe nime și nu vorbise cu nime de zece zile, împietrit în durerea lui, eră gata să creadă că bătrâna e numai o arătare. Se cutremură, o privi cu băgare de seamă, cu teamă, cum se desprinsese de lângă dulapul cu arhiva, ca o umbră, cum se apropië și-i sărută mâna, și cum se strecură încet pe ușe.

Nu! Nu eră arătare, eră Marina, bătrâna cea evlavioasă, vecinic veselă și cu inima ușoară, deși îngropase cinci morți în familia ei.

Preotul se tulbură adânc. Nu mai avu pace pe scaun. Se sculă, se plimbă un restimp prin casă, apoi se oprî înainte a unei fotografii. O privi îndelung, o luă de pe părete o sărută și izbugni într'un plâns furtunos. Plângea întâia oară dela so-sirea vestei că Aurel, numai de nouăsprezece ani, singuru-i fecior, muri de mitralieră pe câmpiile Galiției.

I. Agârbiceanu.

Lord Randal.

— *Baladă veche engleză.* —

— *Pe unde umblat-ai, Lord Randal al meu?*

Pe unde umblat-ai în sânge și tină? —

— *Prin codri la fiare; fă-mi patul, măicuță:*

Sunt frânt de-oboseală; mi-e dor de hodină. —

— *Și unde prânzit-ai, Lord Randal al meu?*

Și unde-ai prânzit, la ce masă străină? —

— *La draga-mi acasă; fă-mi patul, măicuță:*

Sunt frânt de-oboseală; mi-e dor de hodină. —

— *Dar câinii tăi unde-s, Lord Randal al meu?
Dar câinii tăi unde-s și când o să vină?* —
— *Murit-au pe cale; fă-mi patul măicuță:
Sunt frânt de-oboseală; mi-e dor de hodină.* —

— *Tu ești otrăvit, vai, Lord Randal al meu;
Tu ești otrăvit și doar n'ai nict o vină.* —
— *Așă e; vieașa-mi se stinge, măicuță;
Otrava mă arde; mi-e dor de hodină.*

Vasile Stoica.

Bolșevismul antichrist

de Mereschkovskij.

Pentruca să înfățișăm poporului nostru mai clar primejdia marel plăgi ce a cuprins Europa de miazăzi, adecă Rusia cu care ne învecinăm ca stat, cred că este necesar să dau un resumat din studiul distinsului scriitor rus Mereschkovskij, care împreună cu câți-va camarazi a putut scăpa din acest infern, și dă oglinda cea mai vie despre stările îngrozitoare ce domnesc în țara sa, numind aceasta stăpânire a lui Antichrist.

Ceeace se petrece astăzi în Rusia spune autorul, este cea mai îngrozitoare, nespusă și neînchipuită teroare. Mintea ome-nească poate să cuprindă suferințe mai mici, dar dureri încesurabile nu și le poate închipui, fără să le fi văzut, precum ochiul nu poate vedea razele ultraviolete.

Rusia este astăzi pentru restul Europei, inundată de raze ultraviolete, un zid de sticlă opacă o separă.

Cine cunoaște, ce se petrece în Rusia n'are numai o rană în inimă, dar inima întreagă i este o rană.

Ne putem împacă cu vre-un rău relativ dar nu cu răul absolut; iară vrând să ne închipuim răul absolut ce ar putea exista pe pământ numai în bolșevism îl putem încorpora.

Pe bolșevici, îi numește Mereschkovskij, fii dracilor; mincinoși și ucigași. Mint șiucid,ucid și mint cu cât mint mai mult,ucid mai mult.

Minciuna și crima este deviza lor.

Ei au promis poporului, pace, pâine și libertate, dar în locul lor au dat războiul, foame și sclăvie.

Nici odată n'a existat o robie mai mare pe pământ, decât după concepția bolșevistă. Dărâmand toate principiile moralei fac răul în toată conștiința, consăcrându-l de faptă bună și folositoare.

Și astfel se nascu pe pământ, cea mai absolută, crâncenă și diabolică sclăvie.

Puterea lor o concentrează, în infometarea masselor. Ei știu că numai un popor sătul se poate revoltă și dori libertatea, cel flămând își pleacă capul în cea mai groaznică apatie morală. Lanțurile foamei sânt cele mai rezistente.

Individual se pedepseau oamenii cu felurite torturi, masele însă se pocălesc cu foamea.

Mereschkovskij, compară pe bolșevicii cu fii demonului, așa cum descrie pe oamenii răi Dostoievski în opera sa «Demonii».

Pentru știință ar fi o boală, în care a căzut întreg poporul, o boală mintală prăsită din războiul mondial, — «moral insanity».

Religia ar chema-o stăpânirea drăcească, căreia au căzut pradă necredincioșii, pentru că dacă în dogma creștinească se admite ideea Dumnezeuirii, se poate admite și invers ispita spiritului rău.

De această boală trebui să se teamă întreaga Europă, care ar fi trebuit combătută și înăbușită dintru început, pentru că pe unde trece acest flagel molipsitor numai crește iarba.

Bolșevicii au mâncat Rusia și ar vrea să mănânce Europa și ar mănca toată lumea. El merg în frunte cu cavalerul apocalptic călare pe calul cel negru cu steagul negru — acesta este foamea.

Europa trebuie să se sfiască și să se apere de această molimă, și precum bolșevicii prin propaganda lor drăcească vor să acapareze mințile tuturor popoarelor, astfel și toate popoarele trebuie să se alieze contra acestui pericol.

Cea mai îndrăcită idee, cea mai mare înșelăciune, cu care se amăgește poporul este propaganda egalității, iar pentru aceastaucid și libertatea și fraternitatea, ucid tot ce le ese în cale, proclamând desființarea întregi personalități.

Dacă ne-ar întrebă o ființă din altă planetă, ce să petrece cu omenirea pe pământ, am trebui să răspundem «Oamenii au uitat pe Dumnezeu».

Este foarte interesant că tocmai în acest principiu află autorul salvarea Europei.

Astăzi însă în mare parte nu se vorbește mult de religie în Europa, și în special de creștinism, pe care îl clasează în rândul «unui mit».

Europa însă este identificată cu creștinismul, este personificată în Christos; în aceasta idee se cuprinde toată istoria universală a Europei, care dovedește tot trecutul său istoric. Arta gotică, renașterea, reformațiunea, revoluțiunea sânt evoluțiuni treptate ale personalității omenеști.

Dărâmarea acestui trecut, ar însemna nimicirea istoriei în locul căreia nu ar rămâne decât un gol imens, adică nimic, precum bolșevismul cultivând impersonalitatea susține «Du passe faisons table rase».

Cea mai principală cauză a decadenței actuale sânt însă tocmai aceste goluri imense de necredință, prin care s'a slăbit creștinismul. Acolo, însă, unde sânt aceste goluri totul se dărâmă, totul se prăbușește, iar aceste prăpastii, nu se pot lumina, nici cu problemele politice, nici cu problemele sociale ci numai cu făclia religiei.

Creștinismul este arma contra bolșevismului; Europa trebuie să întărească temeliile creștinătății, pentru că bolșevismul nu este numai o luptă politică, ci și o religie — religie drăcească.

Cea mai sigură armă pentru învingerea acestui antichrism, — este crucea — luptând contra pentagramei.

Acea Rusie, care va învia după Rusia țaristă și Rusia bolșevică va trebui să fle religioasă.

Completând interesantele mărturisiri ale acestor nenoriciți intelectuali pribegi scăpați din infernul antichrist, nu pot decât să invit întreg poporul nostru să-și strângă rândurile în jurul bisericilor, întărind credința noastră creștinească care ne-a apărât de-alungul veacurilor de toate relele, dela invaziunile barbarilor până astăzi și care singură ne poate apăra și în viitor.

Maria Baiulescu.

Rândunelele.¹

*Prin văile tăcute, prin muncele
Vă 'ntoarceți astăzi vesele 'napoi, —
O, viersul vostru, blânde rândunele,
E crudă ironie pentru noi.*

*Azi nu vă mai putem ieși 'nainte
In ochi cu caldul cerului senin :
Ne chiamă glasul celor din morminte
Răpuși de moarte pe pământ străin.*

*De focul nostru voi neștiutoare
Atâtea visuri dragi v'ați împlinit,
V'ați legănat pe razele de soare
Subt cerul maiestos de răsărit.*

*Ați adunat în suflete lumină
Și-al dragostei neprihănit fior,
V'au fermecat cântări de mandolină
Și-al apelor albastre dulce cor.*

*Iar noi? Din a trecutului comoară
Un singur vis, atâta am avut
Și-a trebuit și-acela să ne moară
Uitat, de Dumnezeu necunoscut.*

*Din adâncimea zărilor albastre
Ce doruri cătră noi v'au îndreptat?
Au nu vedeți subt streșinile noastre
Ce trainic cuib durerea și-a durat?*

*Și plugul care zace 'n bădătură
Și toată buruiana din ogor
Vă spun c'aicea a bătut cu ură
Furtuni aducătoare de omor.*

---

¹ Poeziile ce publicăm sunt scrise în tristele zile ale războiului și inspirate de suferințele poporului român din Ardeal.

*Nu cântul vostru ! Râuri nesecate
De lacrimi cu murmure de foc
Să spele-atât adânc de nedreptate,
Atât amar și-atâta nenoroc.*

*Intoarceți-vă, blânde călătoare
Cu-al vostru cântec vă întoarceți iar
Acolo unde-s flori și unde-i soare
Și unde se revarsă-al păcei har.*

*Porniți, porniți ! In patru părți de lume
Povestea noastră tristă o purtați,
Să nu murim și noi ca visul nostru
Necunoscuți, de Dumnezeu uitați !*

I. U. Soriceu.

Doina.

*Crăiasă !.. Peste codrii țării tale
S'a abătut furtuna pustiirii
Și vijor purtător de plâns și jale
Cutremură adâncurile firii.*

*De lungul valer cerul s'ngrozește
Și platoșe de nori pe piept își prinde,
Căci focul, ce din suflete pornește,
Cu-a lui văpaie 'n flacări l-ar aprinde.*

*Acolo Dumnezeu, de remușcare,
Cu hohote de tunet astăzi plânge,
C'a răsplătit credința cea mai tare
Cu moarte și cu lacrimi și cu sânge.*

*Prin munții tăi pustiul azi colindă,
Căci, dornic de eroi, pământul urii
Ni-a spulberat stejaril verzi din ghindă,
De vii ne-a 'nmormântat în el vulturil,*

*In care valuri chipul tău de soare
Și-o oglindă luminile albastre? —
Căci undele duiioaselor izvoare
S'au turburat de lacrimile noastre.*

*De unde vei culege astăzi crinii,
Care muriau pe pieptu-ți de zăpadă?
Pe câmpurile noastre-au crescut spinii
Și poposiră păsări mari de pradă.*

*Nu va veni de acum privighetoarea
In seri de vară viersul să-ți îngâne:
A amușit-o plânsul și strigarea
Orfanilor înfomețați de pâne.*

*Pe văile, pe unde altă-dată
Atâtor visuri le-ai cântat fiorul,
Te-o'ntâmpină măicuța îndurerată:
— «Crăiasa noastră, unde mi-e feciorul?»*

*Feciorule cu ochi umbriți de jale,
Cu noaptea'n gând și în inimă cu focul,
Plângând întâmpina-te-vor în cale:
— «Crăiasa noastră, unde mi-e norocul?»*

*Ascultă... In durerea lor amară
Acuma par'că strigă al tău nume.
Indură-te și nu-i lăsa să moară,
Căci numai tu le-ai mai rămas pe lume.*

*Ascultă... Ruga lor înduioșată
A început anume să te cheme.
Te du la ei, crăiasă adorată,
Blestem cumplit învață-i să blesteme,*

*Văpaia urii'n ochii lor sădește,
La glasurile lor înfricoșate
Să vezi cum ceru'ntreg se prăbușește
Pe-o lume îmbătrânită în păcate!...*

I. U. Sorțcu.

† Tudor Pamfile.

Intr'o vreme/ca cea de astăzi, de totală depreciere a valorilor și de substituire metodică a nechemărilor cari se afixează cu o îndrăzneală ce uimește, este o esențială datorie de dreptate omenească ca să se pomenească, măcar atunci când au trecut din această lume, cu toată evlavia și cinstea cuvenită, aceia cari prin modestia și munca lor desfășurată în tăcere au lăsat să se vorbească așa de puțin despre dâșii atât cât au fost în viață.

Unul din aceștia, modest până la excesivitate, care par'că într'adins a ținut să nu se vorbească nimic despre el, a fost Tudor Pamfile, feciorul de răzeș din *Țepul* Tecuciului, sârguinciosul și neobositul adunător al comorilor folclorului nostru, cum eră cunoscut de aceia, pușini de tot, cari urmăreau aparițiunea regulată a lucrărilor lui, — maiorul de roșiori cum îl știau cei cari îi vor fi văzut strânsă în sprintenele haine ofițerești statura lui înaltă, domoală și așa de prietenoasă și sfiicioasă. Această modestie eră ceva ce i-a rămas până la sfârșit din firea caracteristică a țaranului nostru; căci «Tudor Pamfile a fost ofițer de cavalerie, însă a rămas răzeș din cap până'n picioare. A rămas răzeș cu vorba așezată și domoală, cu umorul ascuțit și discret specific neamului, cu dragoste pentru gospodărie, pentru o «așezare» a lui, cu cerdac și umbră de copaci, a rămas întreg și ireductibil urmașul bătrânilor cu ochiul dârz și mustața tușinată» (*Vieța românească* XIII Nr. 11 pg. 249—250). Această dragoste nemărginită pentru ai lui din mijlocul cărora s'a ridicat și a plecat mai departe spre oraș, a păstrat-o neatinsă până la sfârșitul vieții sale. Ca și o altă figură, modestă, sfiicioasă, din istoria scrisului nostru, cercetător al vieții poporului românesc și acesta, S. Fl. Marian feciorul de țaran din Ilișeștii Bucovinei, — Tudor Pamfile, fără a avea o cultură înaltă căpătată prin cine știe ce școli de specialitate, a strâns cu o deosebită râvnă tot ceia ce a crezut că prezintă interes pentru acei care ar voi să străbată și să cunoască sufletul poporului nostru așa cum se resfrânge în cultura lui populară manifestată prin varietatea și complexitatea-i caracteristică. Pentru etnografia neamului nostru desigur că Tudor Pamfile a făcut mai mult decât mulți din reprezentanții oficiali ai acestei științe

la noi în țară, cari se înfruptă pentru aceasta din bugetul statului și trăesc speculând asemenea îndeletniciri. Fără a fi ajuns să dea lucrări de sinteză generală străbătute de o metodă sigură, din cari să se desprindă considerațiuni cari să meargă până la o cercetare de cauzalitate a elementelor constitutive și a înrâurilor exercitate și primite, pentru cari i-ar fi trebuit studii de specialitate și o altă orientare în materie — Pamfile ne-a dat totuși rând pe rând în colecțiunea Academiei române «Din vieța poporului român», — o întreagă serie de culegeri și studii cari desigur vor rămâne printre cele mai bune în acest gen.

Dându-și seamă de lipsurile pe cari le întâlnește în alcătuirea unor studii etnografice de generalitate, din cauza lipsei materialului adunat și coordonat, Tudor Pamfile într'un bogat număr de volume, a dat la iveală un prețios material de asemenea natură, care va rămâne și mai târziu cel mai mare merit al lui.¹

Pentru aceste frumoase năzuințe de strângere a materialului folcloristic a publicat ani de-a rândul, în orașelul unde a stat mai mult — în Bârlad — revista «Ioan Creangă» în ale cărei pagini se găsește adunat un foarte bogat și variat material de poezii populare, povești, snoave, ghicitori și altfel de producțiuni poporane.

Documentele, hrisoavele, zapisele, uricile, suretele și tot felul de acte pe cari le strângea cu pasiunea unui distins înțelegător al trecutului, cu sufletul și evlavia care îl învăluie, le-a publicat Tudor Pamfile într'o altă revistă creată pentru acest scop și intitulată «Miron Costin».

---

¹ Aceste volume sunt următoarele: *Cimilituri românești* (1909); *Jocuri de copii* (1909); *Industria casnică la Români* (1909—1910); *Sărbătorile de vară la Români* (1911); *Cântece de țară* (1913); *Boli și ieacuri la oameni, vite și păsări* după datinele și credințele poporului român adunate din comuna Țepu, jud. Tecuciu (1911); *Agricultura la Români* (1913); *Poveștea lumii de demult după credințele poporului român* (1913); *Sărbătorile la Români: sărbătorile de toamnă și postul Crăciunului* (1914); *Sărbătorile la Români: Crăciunul* (1914); *Cromatică poporului român* (1914); *Diavolul învrăjbitor al lumii* după credințele poporului român (1914); *Cerul și podoabele lui* după credințele poporului român (1915); *Văzduhul* după credințele poporului român (1916); *Mitologie românească* I. Dușmani și prietini ai omului (1916); *Mitologie românească* II. Comoriile (1916).

Fără a avea concursul oficialității cu subvențiile și «ajutoarele» ei, fără a fi fost răspândite într'un larg cerc de cititori, prin ale căror ajutoare bănești sau altfel de sprijin material înțelegător să se poată susține, eră o minune cum se mențineau totuși publicațiunile lui Pamfile, cari desigur c'au trăit nu numai prin iubirea fără margini a aceluia care le scria, ci și prin jertfa propriilor sale mijloace. — Și ani de-arândul ne-a dat regulat aceste publicațiuni care-i făceau cinste.

Când Basarabia s'a scuturat din toropeala în care o scoborâse stăpânirea rusească acum un veac și mai bine și când s'a cerut sacrificiul cel mare din partea cărturarilor ca să trezească conștiința ațipită de sistematica opreliște străină, Tudor Pamfile a fost unul dintre cei dintâi, care a plecat cu toată dragostea în această nouă muncă de apostolat. Cu firea lui cea blândă, stăruitoare și înțelegătoare s'a apropiat de sufletul fraților cari, bănuitori încă, se uitau cu neîncredere la cei veniți de peste Prut. La Chișinău el s'a impus tocmai prin modestia și firea lui împăciuitoare, lucrând neobosit, în mijlocul altor ocupațiuni cari se țineau de cariera-i militară, și împrăștiind lumina înviorătoare a conștiinței naționale, până când moartea năprasnică i-a închis ochii pentru totdeauna, în mijlocul Moldovenilor lui așa de iubiți și între cari se simțea așa de bine.

Activitatea lui s'a manifestat îndată și acolo prin aparițiunea unor lucrări ca «*Ținutul Hotinului la 1817*» (Chișinău 1920), în care a cercetat infiltrațiunile lente cu element rutean și desrădăcinarea neamului nostru moldovenesc în acest ținut basarabean nordic, după anexare, — sau cu acel *Mănunchiu nou de povestiri populare cu privire la Ștefan cel Mare* (Chișinău 1919) în care a strâns aceia ce poporul în masele lui adânci știe și pomenește despre marile Voevod, stăpânul Moldovei de odinioară, ale cărei hotare, dela Cetatea-Albă și până dincolo de Cernăuți, au coprins din nou, în zilele noastre, în aceeași îmbrățișare ca și acum peste 400 de ani, întregul neam moldovenesc.

În timpul din urmă dragostea lui pentru graiul românesc și pentru sufletul neamului l-au hotărât ca să încerce și publicațiunea unei reviste literare: «*Florile dalbe*», cu ajutorul căreia să se răspândească literatura națională printre acei care-i simt trebuința și aleargă însetoși după dânsa.

Alături de studii ca cele amintite mai sus, Pamfile a mai scris și altfel de lucruri cari arată că el a fost și un scriitor ce-a dovedit reale însușiri de artist, în înțelegerea și interpretarea sufletului omenesc.

Umorul lui așa de caracteristic unit cu o fină caracterizare și înfățișare a situațiilor și oamenilor se desprinde din acele povestiri coprinse în volumul lui «*Noaptea sfântului Andreiu*»; dintre acestea unele pot fi socotite ca printre cele mai caracteristice în acest gen.

Când în goana sălbatecă a atătora după gloria efitină a zilei se găesc și exemplare omenești dintre acestea cari, din necunoscutul în care trăesc înfățișează lucruri ce deși nu uimesc dar în orice caz interesează, stârnind admirația și respectul celor cari le judecă cu toată seninătatea și nepărtinirea, e o neapărată trebuință ca ele să fie semnalate aceloră măcar cari știu că asemenea produse nu pornesc din suflete sterpe și din inimi reci, ci din entuziasmul, căldura, înțelegerea și dragostea față de cultura și viitorul acestui popor, a unor personalități rare. Și desigur că așa a fost și Tudor Pamfile pentru care am voit să spunem aceste câteva cuvinte aici și în aceste vremuri, nu pentru a-i aduce laude zădarnice după moarte, ci pentru a-i trezi amintirea acum și pentru a face o constatare care poate lămurii anumite judecăți curente. *Alexandru P. Arbore.*

S'a dus badea.

*Foaie verde de trifoi,
Pe poteci la munte sus
Cel mai drag din sat la noi,
Bade-al nostru, ni s'a dus.
Și s'a dus... s'a dus!...
Numai griji, numai nevoi...
Verde de trifoi.*

*Foaie verde de stejar,
Azi în horă e pustiu,
C'a lăsat jale și-amar.
Și nu știu de-i mort sau viu,*

*Dacă-l viu... e viu...
Căci se luptă la hotar
Verde de stejar.*

*Foaie verde foi de fag,
Holdele pe câmp se strâng,
Dar în lan eu nu mă bag,
Căci de-l văd, îndată plâng,
Plâng într-una... plâng...
Că-i lipsește cel mai drag
Verde foi de fag.*

*Foaie verde păpușoi...!
Sfântă-i vorba nu știu cui
Că în lume-i bine 'n doi.
Dar al meu s'a dus... și nu-i
Nu-i bădița... nu-i...
Căci l'a luat crudul răsboi,
Verde păpușoi.*

*Foaie verde lemn cânesc,
Mulți se'nțorțeșiștiri nu-mi port
Privind trist, mă ocolesc.
Și de ce?... ori el e mort?*

*Mort bădița... mort?!...
Și ei, știu că î-l iubesc,
Verde lemn cânesc...!*

*Foaie verde de mohor,
Azi, — auzii cum se șoptea
C'am să 'nebunesc ușor,
Dac'aș ști de moartea sa.
Cum... de-a sa... de-a sa...?
Și — eu ce fac cu-al meu dor...
Verde de mohor...?*

George Ponetti.

Tradiții și legende.

I.

Răsbunarea vrăjitorului.

— Sau cum au venit Sașii în Ardeal? —

Se spune că în Hamela, în țerile de jos, mai de mult ar fi fost atât de mulți șobolani, încât nu mai știau bieții oameni ce să se facă? Abia le mai rămăsese ceva strânsură pe la casă. Șobolanii rodiau tot.

Când a venit, deci, un vrăjitor și le-a spus locuitorilor năpăstuiți, că el îi scapă de șobolani, a fost primit ca un mântuitor.

Invoiala făcută, pe lângă o anumită răsplată în bani, vrăjitorul își ia fluericea sa vrăjită și începe să cânte. Cântecul ei a fost așa de atrăgător, încât a scos pe toți șobolanii din găuri și i-a pornit în marș spre râu. Ajunși pe malul râului ei nu s'au oprit, ci au sărit cu toții pe tactul cântării în râu, unde s'au înecat.

După această ispravă vrăjitorul se întoarce să-și ia plata, după invoiala făcută. Dar oamenii nerecunoscători nu mai voiau să audă de nimic.

— Auzi D-ta, făcăa mulțimea infuriată împotriva binefăcătorului, să cuteze el să ceară plată, numai fiindcă s'a jucat,

zicând din fluerice. Noi n'avem bani de aruncat pentru comedii.

Năcăjit plecă vrăjitorul cu gând să se răsbune.

Și iată că într'o Duminecă dimineța, când oamenii toți erau la biserică și numai copiii rămăseseră acasă, se arată din nou vrăjitorul cu fluericea lui făcătoare de minuni.

Abiă o pune la gură scoțând din ea câteva sunete drăgălașe, și iată că toți copilașii și tineretul rămas acasă se ia după vrăjitor care-i duce cu sine în munte, de unde-i coboară pîntr'o prăpastie în niște peșteri pînă ce li se perde urma cu totul.

Când se întorc părinții acasă dela biserică, mai ia copii dacă ai de unde. De necaz eră să-și smulgă părul din cap. Dar acum eră prea târziu. Au văzut și ei ce-au perdut sgărcindu-se la tărățe și ieftinindu-se la făină.

Copiii, duși de vrăjitor pe sub pământ, au ieșit prin peștera Homorod-Almaș în Ardeal. Călătoria aceasta grea sub pământ a ținut multă vreme. În această vreme din copii se făcură oameni mari și când ieșiră de sub pământ, putură întemeia sate și orașe. Acești copii aduși pe sub pământ sunt Sașii din Ardeal.

Notă. Cel dintâiu, care a arătat că această poveste cuprinde un sâmbure de adevăr, este *Fein*, Die entlarwete Fabel vom Ausgange der Hamelschen Kinder. Hannover 1749. El a dovedit, că în veacul al XIII-lea Hamela a fost în stăpânirea familiei Eberstein, care a vândut-o episcopului Wittekind. Părându-i mai târziu rău de aceasta, familia Eberstein ar fi răsvrătit pe săteni împotriva episcopului. Venind însă acesta cu armată împotriva lor, i-a găsit pe toți adunați în biserică, de unde ieșind au dat năvală asupra lui, dar au fost zdrobiți cu desăvârșire lângă dealul Koppenberg și cei cari au mai rămas în viață, au fost legați și duși în prinsoare. Intr'un târziu au fost eliberați și trimiși la Sevenberg. Din asemănarea numelui Sevenberg cu Siebenbürgen (Ardeal, nemțește) s'ar fi născut legenda cu venirea Sașilor pe sub pământ.

II.

Cârțița (Sobolul).

Cine nu cunoaște micul animal orb, cu blană de catifea neagră, care ridică mușinoaiete prin livezi, pășuni și grădini?

De el se leagă o ciudată amintire la poporul român din Ardeal.

Iat-o!

Ci-că mai de mult, când au venit Sașii pe sub pământ în Ardeal, deși li s'a dat tot ce au dorit, încât se scaldau în bunătați, ei tot n'au fost mulțumiți, ci lăcomiau și la puținul avut ce mai rămăsese băștinașilor de aici: bieților Români.

Astfel lăcomise și un preot săsesc, la unicul locșor al unei sermane văduve, care mai avea și o spuză de copii după ea, punând gând să i-l răpească cu orice preț. Fiind mare și tare, preotul ceru o comisie la fața locului să vină și să constate, că însuși pământul, lucrat atâta timp de el, dă glas din adâncuri că este al lui.

Ca să dea glas însă, el își ascunse băiatul într'o groapă sub pământ, învățându-l să răspundă la întrebarea «Al cu ești?» cu cuvintele «Al popii!»

Ieșind comisia la fața locului, ce eră să constate și să vadă altceva decât ce se putea, adică ce eră pus la cale să se adeveriască?!

Văzând văduva năcăjită marea nedreptate ce i s'a făcut, răpindu-i-se ultima bucatică de hrană din gura ei și a copiilor ei, se întoarse cu fața spre răsărit blestemând:

— Doamne Dumnezeu! Orbește-l, să nu mai vadă mai mult pe lacomul de popă și fă-l să scurme toată vieța lui cu nasul în pământ, dacă i-a trebuit și pământul meu, al unei văduve năcăjite cu șapte copii mici după ea!

Și Dumnezeu a ascultat rugăciunea văduvei, prefăcând pe ficiorul popii celui săsesc în cârțiță sau sobol. Poate și pentru aceea îl pândesc Românii noștri cu sapa, tăindu-l ca pe un nemernic, deși, precum arată științele naturale, el este foarte folositor, fiindcă mănâncă viermii și lavrele ce atacă rădăcinile plantelor de câmp și grădină, așa încât, unde nu se află, el ar trebui adus.

Ioan Georgescu.

Valoarea averii stă în binefacere, iar a sărăciei în îndestulare. Iată cum poate face soartea fericit pe fiecare. Și pentru una și pentru alta se cere însă suflet bun și nobil.

Iubiți, cântați.

*Iubiți, cântați, iubiți, cântați.
Nu-i somnul primăverilor în floare,
Nu-i idolul dtn sfintele altare
In fața căruia îngenunchiați:
E singură iubirea — numai ea
Rendscătoare de viață nouă,
Ca vraja picăturilor de rouă
Pe-o floare, 'n zori, ce sufletul își da,
S'a așternut pe sufletul meu mort,
Am înviat din stricăciunea vieții,
Sunt întruparea nouă-a tinereții,
Trădesc în largul necuprinsu-i cort.*

*Iubiți, cântați, iubiți, cântați.
Se 'naltă soarele vieții voastre
Pe scara înălțimelor albastre —
Iubirea stă în voi, n'o căutați
In armonia versului din crâng.
Nici în parfum de floare de pădure,
Dar nici în spinii vrejilor de mure,
Nici în povestea codrilor ce plâng.
Iubirea e viața pe pământ,
Iubirea crește 'n răs, în veselie,
Iubirea sfântă este mâna vie
Ce 'ndepărtează omul de mormânt.
Acolo unde-s lacrimi și suspin,
Acolo nu-i iubire creatoare
De forțe noul; acolo nu e soare,
Nu-s trandafirii roși, nici albul crln.
Acolo unde-s lacrimi și suspin,
Iubirea stă în inimi sugrumată,
Iubirea nu-i ca focu 'nvăpătată,
Ci soarbe tristă cupa de venin.
De ce să plângă ochii cât iubim?
De ce suspine lungi, neînțelese?
De ce îndrăgostiții merg adese
Pe drumul care duce 'n țintirim?*

*Suntem nevrednici de iubire când
O legândm în cântece de jale —
Indrăgostiții merg pe-a morții cale
In ceasul când alături stau plângând,
Iubirea 'ntinerește pe bătrâni,
Iubirea cântă 'n inimi, cântă, cântă,
Iubirea către soare ne avântă,
Ne pune steag biruitor în mână.*

*Iubirea-i vieața lunei, cât trăim!
Mâini soarele vieții o s'apue
Și dincolo de noapte nu mai suie,
Din groapa morții nu ne mai trezim.
Cântările iubirii, le cântați!
Să-și spună inimile 'ntreg cuvântul —
In cântece să deșteptăm pământul —
Iubind mai sus de voi vă înălțați.
Volbură Poiană.*

Studiul naturii.

Natura o putem observa și studia din mai multe puncte de vedere.

Omul de știință: matematicianul, astronomul, fizicianul, chimistul, naturalistul, o studiază sub raportul realității fizice, al adevărului dinamic și material. El măsoară distanța dintre corpurile cerești, distanța dintre molecule și atomi. Numără miriadele de stele și de atomi; ierburile și vietățile pământului. Observă raporturile dintre puteri; dintre infinitul mare și infinitul mic. Cântărește, calculează, combină, analizează. Cine-i poate contesta utilitatea studiului pentru cunoașterea naturii? În prima linie, prin activitatea analogă a omului de știință am putut și putem captă energiile naturii, putându-le utiliza în beneficiul nostru. Numai în temeiul acestor studii putem prevedea întunecarea soarelui și a lunii; ne putem orienta pe largul oceanelor. Numai prin cunoașterea energiilor și a manifestării lor, ne putem avânta ca iepurii, în automobile. Putem încunjură pământul în 80 zile. Putem comunica la moment cu

antipozii. Ne putem luà la întrecere cu șoimii din văzduh. Ne putem cobori în adâncul pământului. Prevedem furtunile atmosferice.

Cu totul indiferent de preocupările aceste, matematică și naturaliste, ale omului de știință — ni se ivesc *poezii*, cari privesc lumea mare prin altă prismă sufletească. Puțin îi impoartă dacă luna se învâрте în jurul pământului, ori pământul se învâрте în jurul lunei. Principalul e ca luna să lumineze, ori să nu lumineze, după anumite împrejurări sentimentale.

Iat-o plină dinspre munte,
Ese luna din brădet
Și se 'nalță 'ncet-încet
Gânditoare ca o frunte
De poet!

zice Coșbuc în «Noapte de vară».

Auf den Bergen ruht der Mond,
Eine Riesenpomeranze

observă Heine, la rândul său.

Füllest wieder Busch und Thal
Still mit Nebelglanz,
Lösest endlich auch einmal
Meine Seele ganz;

Breitest über mein Gefild
Lindernd deinen Blick,
Wie des Freundes Auge mild
Über mein Geschick.

Jeden Nachklang-fühlt mein Herz
Froh und trüber Zeit,
Wandle zwischen Freud und Schmerz
In der Einsamkeit

adăogeà și Goethe, cãzând în reverii ca Eminescu al nostru:

Lună tu, stăpâna mării, pe a lumii boltă luneci
Și gândirilor dând vieață suferințele întuneci;
Mii pustiuri schinteiază sub lumina ta fecioară
Și câți codri-ascund în umbră strălucire de isvoară!
Peste câte mii de valuri stăpânirea ta străbate,
Când plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate!
Câte țarmuri înflorite, ce palate și cetăți
Străbătute de-al tău farmec ție singură-ți arăți!
Și în câte mii de case lin pătruns-ai prin ferești,
Câte frunți pline de gânduri, gânditoare le privești!

După anume situații și dispoziții sentimentale cineva poate dori să nu lumineze luna :

Bagă Doamne luna 'n nor,
Să mă duc unde mi-e dor;
Bagă Doamne luna 'n ceață,
Să mă duc la mândra 'n brațe,
Să mă satur de dulceață.

(Poporan).

Poeții puțin se sinchisesc dacă soarele e la distanța de 149 milioane km., ori la 149 miliarde km. și 1 cm. Vorba e, ca el să lumineze și să încălzească, ba uneori să nu prea lumineze și s'o lase mai domol cu dogorea.

O soare, veselie, viață, 'ntinerire,
A lumilor podoabă, a cerului zimbire!
Deschizător feeric de aripi sburătoare,
Deschizător maestru de glasuri cântătoare,
Alungător de visuri, de griji, de gânduri rele,
Absorbitor de umbre, culegător de stele,
Ochiu splendid, care 'n tine-oglinzi întreaga lume,
Ador a ta lumină, mă 'nchin la al tău nume,
Și simt că fără tine tot omul în orbire
Lipsit ar fi de zile, lipsit de fericire!

(Alecsandri).

Poeților nici decât nu le pasă dacă electronul e mai mic decât atomul de hidrogen, ori atomul de hidrogen e mai mic decât electronul. Nu le pasă de «gradientul barometric» cât mai mult se înfioră de urletul furtunei. Nu se întreabă de «refracțiunea atmosferică» cât mai mult admiră amurgurile colorate și «zările de farmec pline». Se cutremură de «marea înfuriată», dar uneori tremură și în fața «ochilor albaștri». Admiră pusderia de stele de pe bolta țării, dar admiră și «văpaia ochilor negrii». Tresar, și repede se închină, la svâcnirea fulgerului, dar zimbesc la sfătoșenia științei de a exprima în volți și amperi energia acelei schinte formidabile.

Nimeni nu poate excepționă metoda acestor *estetic*, de a considera lumea încunjurătoare, din punctul de vedere al *frumosului*. Tot omul de sentimente e isbit de o infinită varietate de impresii, venindu-i dela armonii și disarmonii, dela lumină și întunec, dela zări albastre și miresme îmbătătoare, dela scene fermecătoare și priveliști înfiorătoare.

Dar în multele reverii estetice nu întârzie a interveni *moralistul* cu judecata lui calmă, isvorită din altă mentalitate, în-

temeiată pe alte concepții. La toate se întrebă și întreabă: cui bono? de ce folos? Par'că are în vedere exclusiv *vieața individuală și socială*. Vieața socială mai mult decât cea individuală. Tot ce *promovează* vieața în societate e admisibil, e moral, e de dorit. Contrarul e inadmisibil, imoral, *evitandum*. Cum în imperiul vieții se manifestă cu deosebită tărie și în nuanțe infinite atracția și repulsia, simpatia și antipatia, iubirea și ura, egoismul și altruismul: urmează că progresul moral se poate realiza mai anevoe decât progresul intelectual.

Cu un pas mai departe ne duce religia. Cu un pas sdravăn: din lumea noastră fizică, în lumea metafizică; din imperiul oamenilor buni și răi în imperiul spiritelor bune și spiritelor rele. *Regnum meum non est de hoc mundo* — zicea Isus Christos, în care și-a aflat incheierea și culminația marea mișcare religioasă, ce o surprindem în Testamentul Vechiu. Scopul nostru e fericirea. Dar nu fericirea materială, preconizată de filozofia materialistă, ci fericirea sufletească, ce o câștigăm prin îndrumarea conștiinței la reflexii asupra firii noastre proprii, la nobilitarea acestei firi prin demolirea pornirilor și instinctelor josnice. Fericii cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu. — Fericii cei ce flămânzesc și însătoșează de dreptate, că aceia se vor sătura. — Fericii cei milostivi, că aceia se vor milui.

Sufletul omenesc, în valoarea-i eternă și nemărginită, mântuirea lui de păcate și greșeli, de Mamona și de griji mistuitoare, renașterea și nobilitarea lui în credință, speranță și iubire, întărirea și oțelirea lui în caz de suferințe: iată partea socială a doctrinei lui Christos, doctrină care întregește în mod armonios știința pozitivă a omului, progresul intelectual al acestuia.

Gavril Todica.

Inoptare.

*S'a pitit de soare satul,
Doar biserica mai poartă
Sus pe cruce răstignite,
Auritele lui raze...*

*Și cu umbra de odată,
Peste fire 'ncet se lasă*

*Ca o moale 'nvelitoare,
Taina gravă a tăcerii...*

*Undevă, departe plânge
Blândul bucium, moartea zilei.*

*Dinspre stână se coboară
Turma tânără de oi
Care-aduc în lână noaptea
Ș'o alungă peste sat,
Cu îndemnuri de tălângi...*

*S'a culcat în pat de pini
Înțeleapta lună plină
Iar în fag, pe vârf de creangă,
S'a aprins să stea de veghe,
Ca o candelă,
o stea...*

Vintilă Russu Șireanu.

Dușman nou în Pomicultură.

Mulțimea insectelor dăunătoare în pomicultură s'a mai înmulțit cu unul: șiretul fluture de noapte, descoperit în îndelungatele experimentări la combaterea tuturor animalelor stricacioase, numit «Nocturna pomorum — Sonea», fluturele de noapte al arborilor fructiferi.

În anul 1907 ca profesor tânăr la școala de agricultură din Simleul-Silvaniei pe lângă ocupațiunea zilnică am studiat practic și Entomologia, a cărei fenomene folositoare în câte numai mi-a fost posibil le-am încopciat la mecanismul minunat al agriculturii.

Terenul bogat — natura în toată varietatea ei — mi-a întins cartea cea mai frumoasă și însuflețitoare, observând ici coala energia atotmișcătoare ca fulgerul trecând printre celulele simțitoare a vietăților: ca să-mi aduc aminte la moment de atotputernicul Creator, a căruia zidire este.

Zi din zi fenomene noi erau observate, sau adevărate cele învățate.

Așa mi s'a dat ocazia a mă ocupa mult cu traiul minunat al insectelor folositoare și stricătioase în agricultură, de care se ține și pomicultura.

În una din zilele lui Maiu, când pomii erau plini cu flori, mă preocupau insectele cari aveau să trăiască numai din materialul acestor podoabe a naturii. Zăresc o frunză roasă în mijloc, mai departe totasemenea eră distrusă a doua, a treia etc., fără ca să fi putut cunoaște insecta, din cele cunoscute cu asemenea stricătioni.

Am încercat s'o caut prin coroana pomului. N'am reușit. A doua zi asemenea stricătione am aflat pe mai mulți pomi și în mai mare măsură. După ce au căzut florile și s'a început dezvoltarea fructelor am dat de rosături și vătămări la acestea. Nu a fost cruțat mărul, părul, prunul, cireșul, vișinul etc. și eu nici până acuma nu eram în curat cu inamicul. Am încercat a număra florile pe un măr de 7—8 ani și am aflat circa 7—8 mii, după legarea merișoarelor în mărime de alună am găsit circa 1500—1700, din cari pe câte un măr eră ros și distrus de dușmanul necunoscut circa 30%, pe alt măr paguba eră aproape 70%, afară de stricătionea celorlalte insecte și animale; așa că în 9 Septemvrie la culesul merelor (parmenul auriu) pe unul am găsit 2, pe altul 14, pe altul 27 și pe cel mai încărcat 47 mere, dintre care mai bine de jumătate erau stricate de molia mărului (*Carpocapsa pomonella*). Cazul acesta interesant l-am cuprins în document, scris de câțiva elevi ai școlii și l-am păstrat.

În anii următori cu hărnicie am căutat să descoper pe dușmanul șiret al poamelor, dovedind că roaderea fructelor pomilor amintiți ține dela legare până la dezvoltarea și coacerea poamelor. În acest an am avut norocul de a prinde în stricătione larva, care este omidă alb-verzie galbenă vederoasă cu cap vederos brun și la piele netedă fără peri. Mărimea vermelui acestuia, care se ivește prin luna lui Maiu și dispare numai pela sfârșitul lui August, ajunge la o lungime de 40—50 milimetri și la grosimea de 7—9 milimetri în diametru.

Larva face stricătione mai mult noaptea, arareori ziua. Peste zi se ascunde mai cu seamă pe dosul frunzelor. Pe un

arbore fructifer găsim normal 2—3 vermi și cel mult 5—7, dar fiind foarte mîncăcioși, o singură larvă e în stare a roade și a nimicii câteva zeci de poame. Stricăciunea e cu atât mai însemnată, că tot la 5—6 săptămâni se ivesc vermișori noi, deoarece depunerea de ouă decurge peste tot anul ascunzindu-le pe acelea în crepăturile scoarței de pe trunchiu și crengile groase, ba și sub solzii mugurilor.

Vermele desvoltat se lasă de rosul poamelor și mîncăcă câteva frunze apoi sub scutul întunerecului dispăre, se trage în ascunzișuri, ba chiar și în pămînt, unde se preface în păpușă (cocon), care este de culoarea cafenie-brună și învălîtă cu o țasătură de mătasă tot brună ca și culoarea păpușei acoperite. În timp de 3—4 săptămâni din păpușă (cocon) iese fluturile de noapte întunecat brun, care ziua nici cînd nu se vede.

Roiurile de fluturi apar peste tot anul atît vara cît și iarna și numai atunci, cînd frigul iernii e mai geros de — 15° C se observă o stare de liniște.

Femela și bărbătușul seamănă mult; li putem deosebi prin abdomenul mai mare și mai gros la femelă, în care ascunde 750 ouă destul de mari și verzii ca smaragdul.

Fluturii sunt îmbrăcați bine de iarnă prin fulgii de chitin și pe lângă mărimea ce au, dispun și de o deosebită energie a corpului. Numai așa au posibilitatea de a roi și iarna, cînd lumea insectelor în general este retrasă în culcușuri.

La depunerea ouălor femela trece pom de pom așezînd pe fiecare câte unul, mult 3 bucăți la crăcile groase, cu atîta istețime ascunzindu-le, încît în 17 ani, de cînd urmăresc vieața acestei insecte, numai în câteva cazuri am avut norocul de a le putea descoperi.

Descoperirea acestei insecte mi-a fost ușurată prin mașina de apărare în contra insectelor, fără care eră cu neputință a cunoaște fluturile și mișcările lui interesante.

Fluturile acesta e răspîndit în toată Europa pe unde se cultivă varietățile de arbori fructiferi: meri, peri, pruni, cireși, vișini, etc. aflînd în tot locul unde am umblat urmele lui caracteristice pe poamele aduse în comerț, fie acelea din Serbia, Rusia, Germania, Ungaria, România sau Italia.

Din cauza acestui fluture avem pagube mari, pe cari încă nu le cunoaște lumea; e de temut însă, că pagubele acestei in-

secte sunt în creștere, dovedind că numărul i-se sporește: nu e imposibil, ca în câțiva ani roiurile lor să ne inundeze grădinile, lăsându-ne cu totul fără poame, cu atât mai mult, că nici fluturile, nici vermele lui stricăcios nu se vede ziua, lucrând numai noaptea; la lumină li se pierde urma, ca și cum niși nu ar existã.

Geoagiu, Decembrie 1921.

Florian Sonea.

Cântece.

*Când te privesc iubita mea
În zarea ce se pierde,
În piept îmi saltă inima
De sângele mi-l fierbe*

*Și toată răsufarea'n vânt
Aleargă să te chieame,
Căci dorul meu n'are cuvânt
Și gândul n'are vreme*

*Să-ți înfășoare chipul tău
Cu-o vraje negrăite,
Ce ți-a trimis-o Dumnezeu
Când te-am cerut iubită.*

*

*Căci ce vrea soarele cu noi
De'mparte-atâta rază,
Și ce vrea noaptea de apoi
Când moartea ne-o visează,*

*Doar întunericul nîcicând
Nu va dori lumină
Nici turburatul meu de gând
Nu va cercă hodină,*

*Căci ziua întreagă urmăresc
Dorința vieții mele,
Și toată noaptea ispitesc
O fermecată jele...*

*In taina dorului pribeag
Cât farmec se cuprinde,
Când lun'apare seara'n prag
Lumina de și-o 'atinde*

*In firele-i de mărgărint
Se'nșiră o poveste,
Țesând o salbă de argint
Din mare până'n creste,*

*Și din urzeala-i cu noroc
Un chip ni-se desprinde:
In suflet tăinuitul foc
Văpaia și-o aprinde...*

Aurel Contrea.

Concepția cosmică dela Thales până la Einstein.

Astronomia este creațiunea rațiunei trezite din somnolența mitologică a omenirii. Celelalte științe încă și azi au rădăcinile coborâte în vieța organică, individuală și socială, astronomia însă de mult s'a înălțat în sferă neîntinată de cerințe fiziologice.¹ Problemele, și forța ei țâșnesc din necesități intelectuale.

E interesant și instructiv să urmărești evoluția concepțiilor cosmice, căci aceste reprezintă sfera puterii intelectuale într'o epocă.

De altă parte concepția cosmică ne arată și gradul de amestec al rațiunei pure cu imaginația neîmblânzită încă.

Istoricul concepțiilor cosmice dovedește cu desăvârșire această teză.

La început omul eră stăpânit numai de senzații. În cursul veacurilor însă orizontul — un cerc foarte mic — se întinde și înfășoară pământul rotund. Sferele de cristal ale cerului sub presiunea rațiunei se largesc tot mai mult; fenomenele cerești

¹ «Savoir c'est pouvoir» a lui A. Comte nu se aplică aici.

se complică, iar sferile — vechile cadre — sgarâiate de diamantul creerului lui Copernic-Keppler, plesnesc și s'arată infinitul cu măreția lui fioroasă: cu prăpăsiile negre de lumi pustiite și stinse cu un neastâmpărat cernut de sori, cu fășiile de negură ale lumilor, cari se formează.

Imaginația infantilă slăbește, rațiunea pură după o regență îndelungată se încoronează ca singurul stăpânitor: Infinitul îl reduce la o imagine fantastică, ireală; lumea o urzește cu un sistem de forțe, care-i dau scheletul și forma.

Să trecem în revistă concepțiile cosmice mai însemnate dela *Thales* (640—548 a. Cr.) până la *Einstein*, și să zăbovim mai mult la cel din urmă, care prin gigantice eforturi intelectuale a îngrămădit universul cu nenumărații sori într'un corp aproape sferic, dar tot atât de sublim ca universul lui *Giordano Bruno*.

Cea dintâi școală filozofică a Elinilor, școala ionică, avea aproape aceeași concepție cosmică, pe care o are și azi țăranul tuturor neamurilor. Pământul este un disc încercuit de ape mari. Uneori valurile răscolite de vânturi îl cutremură. Pe marginile lui se reazimă cerul cu spuza-i de stele; un clopot de cleștar cu ținte de aur. Soarele răsare din apele oceanului. Stropii ce i se scurg de pe fața umedă formează razele. Seara el se coboară în valurile mării.

În mitologia greco-română găsim următorul antropomorfism al soarelui:

Dimineața aurora — neadormita strajă — deschide porțile răsăritului, prin cari se revarsă lumină roșiatică. Luceafărul adună cetele stelelor și se retrage. Helios încununat cu raze, în carul său cu oiștea și obezile de aur, cu spișele de argint, tras de patru telegari înhămați de hore, pornește la drum. La început e urcuș; e greu. După amiază drumul e repede și carul are nevoie de cârmaciu iscusit. După asfințit Helios e primit în brațele umede ale zeiței mării: Thetis.

Poporul nostru își explică drumul soarelui tot antropomorfic. Dimineața se deschid porțile raiului. Soarele călare pe un leu începe urcușul cerului. Înainte de amiază drumul e greu. La amiază soarele se odihnește puțin; mănâncă un colț de prescură și bea un păhar de vin; împiedecă leul și se coboară spre apus. După asfințit, învăpăiat de drum, se scaldă

în apele mărilor, se duce acasă la palatul său, să se odihnească; apoi trece iar la răsărit prin tainețele pământului luminând celelalte tărâmurii.

Pentru înțelegerea precisă a concepțiilor cosmice vom schița pe scurt fenomenele astronomice, ce se prezintă ochiului neînarmat cu lunetele și telescoapele moderne.

Mitologia, credințele populare și școala lui Thales observă numai rotirea cerului dela răsărit spre apus. Calea stelelor însă nu este un arc de oțel întins pe bolta cerească. Un ochiu ager observă lesne, că soarele și luna fac încă un drum, întors celui de peste zi și noapte. La lună drumul acesta *dela apus spre răsărit* se constată deja în două serii următoare. În fiecare seară luna își schimbă suita strălucitoare a cetelor de stele, apropiindu-se tot mai mult spre răsărit. Îi trebuesc $27\frac{1}{2}$ de zile până când se va întoarce iarăși în mijlocul constelației părăsite. Soarele face acest drum întors într'un an, rămânând aproape o lună în fiecare constelație, ce-i desenează calea pe cer. Constelațiile aceste 12 la număr, sunt zodiile și brăul înflorit cu ele e: zodiacul, sau ecliptica.

Noaptea printre puzderia «crizantemelor înghețate» strălucesc lin doi trandafiri mari, galbeni. Unul se vede sau seara după asfințit, sau dimineața înainte de răsărit, — e luceafărul de seară și dimineață, — «Venus» îi zic astronomii. Celalalt trandafir răsare seara și-și face drumul însoțit de celelalte floricele cerești până la apus. Este planeta: Iupiter. Ochiul atent va găsi și alte, puține, stele, cari se disting prin lumină galbenă și lină, în vreme ce celelalte stele — s. e. Sirius («Zorilă») — improașcă din belșug o pulbere de scântei în văzduhul clar. Stelele aceste — planete — au cărări deosebite de-ale celorlalte stele. De fapt Venus oscilează în jurul soarelui; nu se îndură să-și părăsească stăpânul, dela care își primește lumina. Iupiter, mai îndrăzneț, ocolește pământul și dela apus spre răsărit, însemnând pe cer o cale *buclată* în timp de $11\frac{5}{6}$ ani.

Un alt fenomen simplu mărturisit de ochiul observator este pendularea soarelui între nord și sud în cursul unui an. Iarna soarele își face drumul abia la câteva șchioape deasupra orizontului; vara însă din înălțimile țăriilor își varsă focul său asupra noastră.

Primele școli astronomice vor încerca lămurirea acestor trei mișcări: 1. Mișcarea stelelor dela răsărit spre apus în 24 de ore. 2. Mișcarea soarelui (un an) și a lunii ($27\frac{1}{3}$ zile) dela apus spre răsărit. 3. Oscilarea soarelui, lunii și planetelor între nord și sud în timp de un an.

Dejă discipolul lui Thales: *Anaximander* (610—547 a. Cr.) reduce dimensiunile discului pământesc și mărește întinderea cerului. Pământul plutește liber în spațiu, iar emisfera cerului, se împreună într'o sferă complectă.

Cencepția aceasta a fost luată măiestrit de *Pitagorienii* (sec. VI. a. Cr.). Această școală încearcă explicarea celor trei mișcări amintite prin supoziția a opt sfere de cristal, concentrice, cari se învârtesc în jurul pământului rotund, sferic. Învățăturile lor sunt următoarele: 1. Pământul sferic este mijlocul universului. 2. Fiecare planetă: Luna, Mercur, Venus, Marte, Soarele, Iupiter și Saturn sunt ținute pe câte-o sferă de cristal, care se învârtește în jurul unei osii de diamant dela apus spre răsărit. 3. Sfera stelelor fixe se rotește dela răsărit spre apus în 24 de ore.

În rotirea lor sferice produc o muzică divină, pe care, din darul zeilor, numai măestrul *Pitagora* o aude.

La *Philobaos*, discipolul lui Pitagora, mijeste ideea eliocentrică a cosmosului. În mijloc arde focul etern. În jurul lui se rotesc: Pământul, Antipământul — un corp mistic — și celelalte planete. Soarele este în mijloc, între planete; el absoarbe și radiază căldura și lumina focului central asupra celorlalte corpuri. Pământul e locuit numai pe partea opusă focului central. Când partea aceasta și soarele sunt de aceeaș parte a focului etern, este ziua; iar când pământul e despărțit de soare prin focul central, e noapte.

Platon (429—347 a. Cr.) ezită. La început aderează la concepția geocentrică a lui Pitagora, mai târziu însă inclină spre cea eliocentrică.

Eudoxus, elevul lui Platon, încearcă și explicarea căilor întortochiate, buclate ale planetelor, pe lângă celelalte mișcări diurne. Construește un sistem cosmic complect, potrivit cunoștințelor astronomice de atunci. Universul îl împarte în 33 de sfere concentrice. Rotirea sferelor se săvârșește în jurul unor axe cu diferite inclinații față de axa pământului. Un corp ceresc este influențat și de mișcarea sferelor vecine, prin urmare

mişcările se vor complica. Pentru exemplu luna este supusă deodată la o mişcare întreită: 1. Sfera primă are axa paralelă cu axa universului, şi se roteşte în jurul pământului în 24 de ore, cu sensul: Răsărit-apus. Prin aceasta se explică mişcarea diurnă a lunei. 2. Sfera a doua îşi are axa perpendiculară pe planul eclipticei. Mişcarea se săvârşeşte în sensul: Apus-răsărit, în timp de 18 ani 230 de zile. Prin aceasta se explică periodicitatea eclipselor de soare şi lună. 3. Sfera a treia are axa perpendiculară pe orbita lunei de pe cer. Sensul mişcării este: Apus-răsărit; iar durată: $27\frac{1}{3}$ zile. Prin aceasta se explică mişcarea lunară, aparentă a lunei.

Un alt elev al lui Platon: *Heraclides Ponticus* plăsmueşte concepţia cosmică epipteană, care e un compromis între concepţiile elio — şi geocentrice. Soarele şi luna se învârtesc în jurul pământului, iar celelalte planete în jurul soarelui. Concepţia aceasta fu reînviată de Tycho-Brahe.

Sferele imaginare ale lui Eudoxus devin reale în concepţia cosmică a celui mai mare savant grec: *Aristotel* (384—322 a. Cr.). Universul e amestecul a patru elemente: pământul, apa, aerul şi focul. Pământul, cel mai greu element, va ocupa centrul universului, peste el se vor aşterne valurile mărilor. Pământul şi apele se învăluiesc în haina străvezie a aerului, iar focul cu limbile sale va strădui spre ţăriile albastre. Dincolo de ultimul element este eterul curat. Cea mai perfectă mişcare este mişcarea circulară; stelele fixe, create din eterul curat şi pironite pe-o sferă de cristal vor săvârşi mişcare circulară în jurul pământului. Planetele sunt amestec de eter şi elemente pământeşti; de-aici mişcarea lor curbilinară, buclată. Celelalte corpuri impure vor avea mişcare dreptliniară şi vor tinde spre pământ. Cometele sunt vapori seci, cari se solidifică în sferele înalte şi se aprind trecând prin regiunea focului.

Aristarch din Samos propovăduieşte concepţia eliocentrică triumfătoare numai prin Copernic.

După destrămarea împărăţiei lui Alexandru cel Mare, centrul culturii se deplasează la Alexandria.

Aristarch şi *Eratosthenes* (274—194 a. Cr.) determină distanţa pământului de soare şi lună, adecă măsoară raza pământului perfect sferic.

În timpul acesta se observă, că iuțeala corpurilor cerești nu e constantă pe tot drumul. *Hipparch* admite, că orbita planetelor nu-și are centrul pe pământ; adecă supoziționează excentricitatea orbitelor.

Invățăturile astronomice risipite pe la diferiți astronomi au fost adunate și întregite într'un sistem complex de *Ptolomeu* (sec. II. d. Cr.) în vestita carte: *Almagest*, care peste o mie de ani a stăpânit despotic și autoritar astronomia. Pentru explicarea orbitelor buclate ale planetelor introduce mișcarea dublă a lor. Planetele se mișcă în cercuri: epicicli, ale căror centre descriu în jurul pământului alt cerc: deferent.

Concepția geocentrică a biruit. Mișcărilor corpurilor cerești s'au explicat în mod acceptabil. *Wolfgang Regiomontanus* cu ajutorul teoriei Ptolomeiene întocmește efemeridele, cari vor călăuzi pe marii exploratori ai veacului XV—XVI în drumurile lor. *Columb*, *Vespucci* și *Diaz* se servesc de efemeridele lui *Regiomontanus*.

Orbitele buclate ale planetelor plesnesc și se întind în cercuri de oțel. Rând pe rând se fărâmă sferile de cleștar ale astronomilor vechi; legile încurcate ale lui *Ptolomeu* se limpezesc în intuiția genială a lui *Copernic* (1474—1543) și îmbracă cea mai simplă și desăvârșită formă. Planetele se învârtesc în jurul soarelui pe căi circulare. Pământul, odinioară centrul universului, din poziția distinsă acordată de omul egoist și trufaș se reduce la o simplă planetă soră cu celelalte, și încă soră mai mică decât unele. Stelele fixe rămân încă tot ținte de aur asvârlite pe sfera de cristal. Universul este închis în aceasta sferă; energiile optice și calorice, mecanice și electrice sunt zăvorite, materia nu poate dezertă din sfera universului, în captivitate e nevoită să-și urmeze transformările.

Tycho-Brahe (1564—1601) învie vechea concepție egipteană, dar nu reușește s'o ducă la biruință. Meritul lui nepertor este înregistrarea măsurilor și observațiunilor astronomice cu o sârguință uimitoare. Registrele lui vor forma datele empirice ale legilor kepleriene.

Mișcarea circulară a planetelor se modifică prin legile lui *Kepler* (1571—1630). Planetele descriu o elipsă, care are un focar în soare. Raza vectoare, ce leagă soarele cu planeta, descrie în timpuri egale suprafețe egale. Ca urmare planeta se

mişcă în apheliu (cel mai îndepărtat punct de soare) mai încet decât în periheliu (cel mai aproape punct de soare). Pătratul timpurilor de revoluție a două planete se rapoartă ca cubul distanțelor lor de soare.

Legile lui Kepler cristalizate din datele lui Tycho-Brahe sunt tâlcuite teoretic prin *Newton* (1642—1727). Toate corpurile cerești sunt strâns legate prin atracțiunea universală, care la suprafața lor se manifestă în căderea corpurilor lipsite de razim. Gravitația universală împânzește întreg cosmosul cu o puternică și neînvinsă mreje, care uneori capturează corpuri pribege, iar celor prinse le croiește căi vecinice și nestrămutate («Noua teorie cosmogonică» I. Corbu). Ultima sferă se sparge, spațiul comprimat se întinde până la margini necuprinse de firea omenească. Sori se nasc, mai mari, mai calzi, mai strălucitori decât al nostru. Pământul, despotul de odinioară, se reduce la o stea nevăzută de pe lunile îndepărtate. Omul, ființa rațională ultramicroscopică, pierе în aceste dimensiuni; doar imaginația înaripată străbate spațiul cu iuțeala de fulger, mai departe, mai departe, unde «timpul zadarnic se sbate din goluri a se naște»; în urmă obosită și înfiorată de taina infinitului se întoarce la minuscula sferă pământescă.

Cu un rar dinamism ne zugrăvește Eminescu spațiul cu nenumărații sori improșcați prin el:

«Un cer de stele de desubt
«De-asupra-i cer de stele
«Părea un fulger neîntrerupt
«Rătăcitor prin ele».

În goana amețitoare lui Hyperion i-se pare, că sori se cern în jurul lui ca fulgi de aur. («Luceafărul». Em.)

Misteriosul infinit ne atrage cu vrajă hipnotică. Minte se zbućiumă, descopere mijloace nouă, prin cari să se apropie tot mai mult de marginile universului înstelat, căci germinează ideea universului mărginit. Aparatele optice se perfecționează, privirile lunetelor devin mai agere, telescoapele aduc mai aproape sorii; stele nouă se ivesc, în câmpul lunetelor și *Herschel* (1738—1822) împingând prin raționament privirile lunetelor până la marginile universului modelează lumea în forma unei lentile.

Prin metoda «Star-gages» (gradarea stelelor) Herschel împarte cerul în suprafețe mici pe cari numără stelele. Admițând, că într'o direcțiune numărul stelelor este proporțional cu cubul distanței de noi (proprietatea volumului sferic) pe baza cataloagelor sale ajunge la un rezultat izbitor. *Universul e lenticular*. Axa mai mare a lentilei de 850 de unități astronomice, iar axa mai mică de 150 de unități.¹ În ani de lumină, axa mare este de 1400 ani, și axa mică de 2500 ani. Atâția ani îi trebuie luminii să ajungă dela marginea lentilei la noi urmând direcția axelor. Numărul stelelor este, după Herschel, 28 milioane.

În anul 1898 își începe activitatea *Seeliger*. Își propune să afle legea răspândirii stelelor în univers. Cele două legi ale lui Seeliger sunt următoarele. Pe lângă ipoteza repartiției uniforme a stelelor și a risipirii uniforme a luminii în spațiu:

a) Numărul stelelor între clasele 6—9 crește cu distanța mai încet decât cum pretinde teoria.

b) Numărul stelelor din clasele 6—9 crește spre calea laptelui (Drumul robilor. Calea lactee). Aici avem o îngrămădire reală de stele și nu aparentă, datorită perspectivei, cum afirmă Herschel.

Universul e lenticular și plutește izolat, ca o navă în oceanul spațiului infinit. La rezultatul acesta ajunge interpretarea riguroasă a legii lui Newton. De fapt admițând legea aceasta, universul poate avea două forme: 1. Este infinit și repartiția corpurilor cerești este uniformă. Urmează că, densitatea medie a materiei (massa împărțită prin volum) diferă de zero. 2. Este insular. În cazul acesta el are un fel de centru, cu o maximă densitate a materiei; spre periferii stelele se răresc, densitatea medie scade, iar la infinit devine zero, căci avem masa finită a insulei împărțită cu volumul infinit al universului.

Posibilitatea primă nu se potrivește cu legea lui Newton. În adevăr conform acestei legi forța gravitațională a unui număr de corpuri cerești cuprins într'o sferă este proporțională cu masa îngrămădită în sferă și invers proporțională cu pătratul razei sferei considerate. Masa însă este egală cu produsul dintre desime și volum; iar volumul fiind proporțional cu cubul

¹ O unitate astronomică de lungime este egală cu distanța medie a celei mai apropiate stele fixe de noi — (4 ani de lumină). — Sau distanța de 31 bilioane km. de unde orbita pământului se vede de sub unghiul 1".

razei urmează că forța gravitațională asupra unui punct pe sferă e drept proporționată cu raza sferei ($F = c \cdot R$; $F =$ forța, $R =$ raza, $c =$ factor de proporționalitate).

Așadară considerând o sferă cu raza infinită, forța devine infinit de mare. În raport cu dimensiunile infinitului sistemul nostru solar îl putem considera situat pe-o sferă cu rază foarte mare. Urmează că în acest sistem vom avea o forță gravitațională foarte mare, ceea ce e în contradicție cu realitatea. În astfel de condiții viața ar fi imposibilă pe lângă micile forțe organice ale trupului nostru pământesc.

Așadară, dacă admitem valoarea absolută a legii lui Newton, ajungem la concluzia, că densitatea medie a materiei este zero, căci numai în felul acesta putem compensa infinitatea volumului. Rezultatul acesta exclude posibilitatea primă, lăsându-ne-o pe a doua. Universul este o insulă în spațiul infinit.

Intr'un astfel de univers — remarcă Einstein — avem perspectiva tristă a evadării corpurilor cerești și a evacuării lente a energiilor undulătoare.

Seeliger pentru salvarea energiei modifică legea lui Newton făcând ipoteza, că la distanțe foarte mari forța de atracțiune scade mai repede, decât cum urmează din această lege. Valoarea acestei ipoteze arbitrare este foarte redusă, căci se sprijinește pe-o singură cerință rațională.

Einstein prin teoria relativității universale ajunge la o concepție cosmică originală, interesantă și scutită de inconveniențele amintite.

Să lămurim întâi noțiunea spațiului euclidian și antieuclidian, în special spațiul sferic.

Spațiul euclidian — în care e valabilă geometria învățată în licee — se caracterizează prin următoarele proprietăți: 1. Este infinit și absolut. 2. E omogen și izotrop, adică toate punctele și direcțiunile sunt identice. Lungimile și duratele în acest spațiu sunt independente de poziția și starea cinematică a sistemului. Caracterul euclidian al spațiului este admis și de Newton. «*Spatium absolutum, natura sua sine relatione ad externum quodvis, semper manet simile et immobile*».

Prin analiza subtilă a lungimei și duratei Einstein ajunge la concluzia că aceste sunt în funcțiune de starea cinetică a sistemului, cărui aparțin. Proprietățile euclidiane ale spațiului se spulberă, și

se concludă la alte proprietăți caracteristice anti-euclidiane. Spațiul este curb; iar locul liniei drepte, ca cea mai scurtă distanță între două puncte, îl ia linia geodetică, care coincide cu sfoara întinsă între două puncte și așezată în întregime pe suprafața curbă considerată. Pe plan linia geodetică devine dreaptă. Prin urmare linia geodetică este generalizarea dreptei; se aplică la orice suprafață. Își pierde însă proprietatea postulatată de Euclid: Printr'un punct la o dreaptă numai o singură paralelă se poate duce.

La *sferă* sfoara întinsă între două puncte de pe sferă este arc de cerc mare, adică de meridian. Liniile geodetice sunt meridianele. Oricari două meridiane se intersectează în două puncte diametral opuse. Meridiane paralele nu există. Suprafața sferei va avea deci altă geometrie, diferită de-a lui Euclid; căci doar dintre principiile fundamentale ale acestei din urmă s'a radiat tocmai postulatul lui Euclid, care îi imprimă un caracter specific.

Liniile geodetice, meridianele sferei, ce pleacă dintr'un punct se întâlnesc în punctul diametral opus punctului dat.

Sfera are și alte proprietăți. Ființele plane, sferice, raționale, infinit de mici în raport cu dimensiunile sferei, vor crede că lumea lor e plană; căci pe o întindere foarte mică a suprafeței vor constata toate proprietățile geometriei euclidiene. Lumea acestor ființe este nemărginită, căci înaintând într'o direcțiune, nici odată nu vor ajunge la marginea ei; dar este și finită, căci cuprinde o porțiune limitată de spațiu. Razele țâșnite dintr'un punct al suprafeței și nevoite a rămâne pe aceasta, s'ar propaga în direcțiunea meridianelor, și s'ar întâlni în punctul diametral opus izvorului luminos. Ele ar încercui sfera.

Savanții: Helmholtz, Riemann, Beltrami, Poincaré ș. a. au creat în mod logic lumi nemărginite și finite.

Să considerăm și noi una.

Dreptele isvorite dintr'un punct se prelungesc la infinit. Punctele la infinit ale acestui fascicol sunt situate pe planul dela infinit. Prin urmare, dacă vrem să studiem acest misterios infinit sub raport geometric, va trebui să creăm o corespondență între punctele spațiului, astfel, ca infinitul să fie adus la o distanță normală de noi. Aceasta o facem în felul următor.

Să fie dată o sferă cu raza de un metru. Spațiul infinit exterior sferei îl concentrăm în sferă prin următoarea stipulație. Fiecărui punct exterior sferei, să-i corespundă în sferă un punct: 1. Așezat pe dreapta ce leagă centrul sferei cu punctul exterior dat. 2. Distanța lui de centrul sferei să fie egală cu unul împărțit la distanța punctului exterior dat de centrul sferei. În astfel de condiții fiecărui punct exterior sferei îi corespunde un singur punct în sferă. Numai punctele dela infinit se vor îngrămădi într'un singur punct: în centrul sferei.

Cum se vor «oglinzi» în această sferă figurile geometrice exterioare sferei? E ușor de demonstrat, că dreapta va trece în cerc, care va conține și centrul sferei; planul se «reflectează» ca o sferă, ce va conține de asemeni centrul; iar sferile concentrice cu sfera dată (zisă și de «inversiune»), se vor oglindi tot ca sfere.

E clar, că razele izvorite dintr'un sâmbure de lumină situat afară de sferă, se vor oglindi ca raze îndoite în arcuri de cerc. Până când însă în spațiul nostru razele se împrăștie la infinit, în sfera de inversiune ele se vor concentra în centrul ei.

Avem o lume cu legi fizice și spațiu geometric diferit de al nostru considerat în dimensiuni mici. O lume cam de felul acesta oglindesc și globurile de sticlă colorată, ce împodobesc grădinile și parcurile. Fiecărui fenomen din lumea externă îi corespunde o imagine virtuală în interiorul globului, care are funcțiunea oglinzii convexe. Legea cauzalității va fi valabilă și în această lume, căci succesiunea și simultaneitatea fenomenelor va fi identică cu a lumii noastre.

Care este *forma* universului după Einstein? Conform teoriei relativității universale spațiul este creat de materie; proprietățile lui sunt determinate de câmpul gravitațional stârnit de materie. În acest câmp lungimile și duratele depind de poziția sistemului și de intensitatea câmpului. Fiind aceste variabile, deci și lungimile, spațiul nu poate fi euclidian. Poate, că acesta se prezintă aproape ca euclidian, cu puține și line crețe, ca lacul încrețit de-o molcomă adiere. Materia modifică foarte puțin metrica lui. În astfel de condiții însă, se demonstrează, că densitatea medie a materiei este zero. Ar urmă, că cosmosul e insular; vom întâmpina aceleași inconveniente ca în concepția lui Newton.

Trebue să admitem că desimea medie a materiei este diferită de zero. În cazul acesta — calculul arată — spațiul este sferic; fiind însă corpurile cerești în mișcare neodihnită, spațiul se modifică neîncetat, rămânând însă totdeauna aproape sferic: quasi-sferic.

În acest univers materia și energia sunt zăvorite pentru vecinicie. Razele de lumină vor circula în interiorul lui, ca în sfera de inversiune. Corpurile cerești se vor mișca circular. Undele optice, electromagnetice, și calorice vor rămâne între marginile acestui univers. Evadarea materiei și risipirea în vid a energiilor este imposibilă.

Ne-amintește sistemul închis al lui Copernic. Sfera de cristal a stelelor fixe însă e spartă; cu toate acestea lumea e împânzită cu o urzeală nevăzută de forțe cari străjuiesc la marginile ei.

În afară de aceasta lume nu există spațiu, căci nu există materia creatoare de spațiu. Ideea aceasta o găsim și la Sf. Augustin: «Inanes sunt hominum cogitationes, quibus infinita imaginabatur loca, cum locus sit nullus praeter mundum».

Einstein a creat sfera universului, a îndoit în cercuri razele luminii, a zăvorit materia, a zăgăzuit curgerea în vid a energiilor, le-a săpat matcă adâncă, continuă, le-a țesut în figuri geometrice, cu cari învălue cosmosul.

Einstein a închis universul.

Teodor Neș.

Pentru dragostea de țară și de neam nu putem fi nici odată prea slabi sau prea bătrâni.

*

Răbdarea toate le învinge.

Metrop. Al. St. Șiuluțiu la G. Barițiu, Părți alese din ist. Transilv. III. 534.

*

Că ori și cum, tinerii fie altmintrelea cât de inteligenți, sunt foarte neprecauți și nepățiți...

Metrop. Alex. St. Șiuluțiu la G. Barițiu, Părți alese din ist. Transil. III. 534.

Călcâiul lui Achile.

Piesă în 3 acte, în proză.

De Ilie Marin.

PERSOANELE:

Medicul Radu Rareș.

Nevasta sa, Lia.

Jurnalistul, șef-redactor la «Libertatea».

Jacques, alt jurnalist

«Reporter»-ul

Corectorul

Administratorul

la ziarul «Fronda».

O femeie voalată.

Bolnavul tuberculos și alți doi bolnavi.

Bolnavul cu trahomadă.

Bolnavul oblojit.

Bolnavul legat la picior.

Femeia, cameriera medicului.

Un băiat tipograf.

O domnișoară de 14—15 ani.

O fetiță bolnavă (12—13 ani).

Infirmerul și infirmiera.

Actul I.

Scena reprezintă odaia de așteptare a unui medic. Aranjament *ad libitum*. Pe perețele din fund o broderie în cadru, cu cuvintele: «*Lucrează și nu disperă — Carlyle*».

Ușa în fund și la dreapta dela spectator. Pe ușa din dreapta o tablă cu inscripția: Odaia medicală.

Când se ridică cortina conduce tocmai o *femeie în alb* mai în vârstă, pe unul oblojit peste tot capul și-l așează pe-o bancă. Alți bolnavi privesc la el cu atenție, stând pentru o clipă în loc dintr'o conversație începută.

SCENA I.

Bolnavul tuberculos, cel oblojit, cel legat la picior, femeia în alb, alți bolnavi.

Bolnavul oblojit: Bună ziua. —

Ceilalți din odaie: Bună ziua — mulțam dtale — Bună...

Bolnavul oblojit: N'am *vinț* prea târziu?

Bolnavul tuberculos (privind la ceasul de pe părete): Nu știu zău — a trecut de cinci și domnu' doftor are cu noi dela patru la cinci.

Bolnavul legat la picior: Și mai sântem și noi.

Bolnavul tuberculos: Așteaptă — poate că tot —

Bolnavul legat la picior (își urmează povestea): ...Și, mă 'nțălegi? doftoru, franțuz, din lazaret, zice că s'a uitat lung la rănitu' neamț pe care-l aveà sub cuțit și ăla zice că vorbeà alandala — așa — și numai că o rostit numele băiatului doftorului franțuz.

Bolnavul tuberculos: Prostii.

Bolnavul legat la picior: Nu, nu prostii — zice că s'on-tâmplat — zău așa. — Și doftoru' franțuz să fi tresărit atunci, că știà, bietu', că pe fiu său l'or împușcat nemții bine de curând — și-i veneà să strige de durere — și rănitu' neamț aveà nevoie de ajutor, că de nu, și-ar fi dat ortu' popii... Acu, spune dta — ce te-ai fi făcut să fi fost în pielea franțuzului ăstuia?

Bolnavul tuberculos (tușește): Mai știu și eu?

Bolnavul cu piciorul legat: Și neamțu' zice ce vorbeà mai departe verzi și uscate în aiureală... Scapi tu vieța ăluia, care poate că l-a trimis pe lumea ailaltă pe fiu-tău, ești doftoru', care ajută, ori îți zici: în numele tatălui, dinte pentru dinte?

(Tăcere. Bolnavul oblojit oftează din greu).

Bolnavul oblojit: Ești doftoru' ori ești tata, care răzbună?

Bolnavul tuberculos: Care-i porunca mai mare? Il scapi pe ăsta, ca mâne să facă *altă* moarte de om între ai tăi?

Bolnavul cu piciorul legat: Doamne, Doamne! Ce poate să 'ndure inima omenească!... Și când te gândești că, poate și pe ăla care aiură, l-a trimis porunca și-a omorât fără de voia lui!

SCENA II.

Bolnavul tuberculos, cel oblojit, cel legat la picior, femeia în alb, alți bolnavi. Medicul pentru o clipă. Bolnavul de trahomă.

(Ușa medicului se deschide. Un bolnav iese, complimentându-se adânc. Medicul e în deschizătura ușii și așteaptă pe alt pacient, la rând. Bolnavul cu piciorul legat își pune cârja și dispăre cu medicul, care închide ușa).

Bolnavul de trahomă (care a ieșit tocmai): Doamne, bun e.

Bolnavul tuberculos: Mie-mi spui?

Bolnavul de trahomă: (îmbrăcându-se): Am trahomă — și boala aia blăstămată de ochi.

Bolnavul oblojit: Știu știu...

Bolnavul de trahomă: Parcă-s de ciumă. Toți se dau îndărăt, când mă văd...

Bolnavul tuberculos: Hm, parcă nu-s alții — și mai înciumați! De trahomă de aia — sufletească!

Bolnavul de trahomă: Domnu' doftor mi-a dat mâna, da, mâna, m'a poftit să șez...

Bolnavul oblojit: Am auzit și eu că-i tare bun...

Bolnavul tuberculos: D-ta se vede că vii pentru întâia dată.

Bolnavul oblojit: Da.

Bolnavul tuberculos (tușește): Vezi, zice că ăi cu oftică, ăi cari n'au câte-o plămână, ca mine sânt pistriți la mațe, că nu doresc nimănui ceva bun pe lume. Da eu zic: Dzeu să-i dea tot binele! Ță e om odată!

Bolnavul oblojit: De ce să n'ai inimă? Fiindcă suferi? Tocmai suferința te face să fii mai —

Bolnavul tuberculos: Mai bun? Dacă ești bun tu dela fire!

Bolnavul oblojit: Nu. Suferința dragu' meu, cred că te ridică, ca să simți că durerea nu e nici nemțească, nici românească, nici franțuzească — că durerea e omenească. Iți dă de gândit!

Bolnavul tuberculos: Frumoasă vorbă — numa' nu îți-o ascultă nimeni.

Bolnavul oblojit: D'apoi par'că tocma' dineauri povestești de doftoru' ăla franțuz...

Bolnavul tuberculos: Vezi și ăla aveà inimă, ca ăsta de aici. Cine să mai dea sfaturi pe gratis, la sărăcimea de noi, ca d-lui? Ba ne dă și leacuri!

Bolnavul de trahomă: Nu văd eu prea bine, da' am cetit în odaia de-alături trei cuvinte — așa — într'o cadră ca aia de-acolea Charitas —

Bolnavul tuberculos: — Omnia —

Bolnavul de trahomă: — Vincit. — Ce o vrea să zică vorbele alea?

Bolnavul tuberculos: Și eu m'am întrebat ca d-ta, când am fost pentru întâia dată pe-aici și mi-au spus ăilalți că-s cuvinte latinești și că zic că «dragostea le-nvinge pe toate». Dragostea, caritatea față de de-aproapele.

Bolnavul de trahomă: De-ai mi-a dat mâna.

Bolnavul tuberculos: Da, da, n'o are scrisă zicătoarea asta numai pe părete, o are și-n inimă.

Bolnavul de trahomă (Îmbrăcat gata): Sănătate bună (iese).

Bolnavul tuberculos și oblojit: Sănătate.

Bolnavul oblojit: (după o tăcere): ... Și de când?

Bolnavul tuberculos: Din campanie.

Bolnavul oblojit: Eu tot de-atunci.

Bolnavul tuberculos: Ai copii?

Bolnavul oblojit: Cinci, ca ulcelele (oftează).

Bolnavul tuberculos: Hei! atunci e greu. Și eu — șase. Am dat și eu cu capu' de gard, destule-ori. Când n'ai de lucru, — când îți strigă plodurile: mi-e foame tată! Ți se sfășie inima. Și te mai dor și plămânile astea. (Râde dureros). Vrei să muncești, să muncești din greu (își ascunde fața-n palme) și nu poți — fiind-că te junghie pe-aici.

Bolnavul oblojit: Sântem tovarăși de suferință.

Bolnavul tuberculos: ... Și-ți spune doctoru': ar trebui să te-'ngrijești. Să te duci într'un sanator, să nu lucrî nimic. — Da de undel De unde banii? Să furi?

Bolnavul oblojit: Greu — omule!

SCENA III.

Bolnavul tuberculos, cel oblojit, cel legat la pictor, femeia în alb, alți bolnavi.

(Ușa se deschide, la odaia medicului; apare bolnavul care intrase, este acum *deslegat* la picior, numai în cârjă, și medicul).

Medicul (În pragul ușii): Cine vine la rând?

Bolnavul tuberculos (se ridică, privește la cel *oblojit* și-i zice): Du-te d-ta.

Bolnavul oblojit: D-ta.

Bolnavul tuberculos: Eu — sânt învățat cu așteptatu' — viu mâne —

Medicul (pășește în sala de așteptare): A, da — tocmai la d-ta mă gândeam (spre cel tuberculos). Am să-ți spun o veste bună: ți-am făcut rost de un loc în sanator, gratuit — două luni.

Bolnavul tuberculos: Cum? Eu? Gratis? (cu lacrimi în ochi. Dă să sărute mâna medicului).

Medicul: Ce faci? Nu-s preot —

Bolnavul tuberculos: Ești un preot al bunătății. — Să-ți ajute Dumnezeu —

Medicul: Lasă, dragul meu. Dar vom mai vorbi. Să dai mâne pe la mine, cu hârtiile d-tale.

Bolnavul tuberculos (încă tot neliniștit de vestea ne așteptată): Dau.

Medicul: Și nu te nelinișți de loc. Asta-ți strică. Bucură-te numai.

Bolnavul tuberculos: Să mă bucur! Să mă bucur! Ohohohohol (râs convulsiv).

Medicul (vădit emoționat, își recapătă calmul): D-ta vii acum?

Bolnavul oblojit: Dacă mă lasă d-lui. —

Medicul: D-lui nu mai are de lucru cu mine astăzi. Poftește. — Ce-ți lipsește? (iese cu cel oblojit, pe ușa medicului).

Bolnavul cu piciorul legat, acum deslegat: Să-i dea Dumnezeu tot binele. Uite — și eu, mâne-poimâne arunc cărja în pod.

Bolnavul tuberculos (luptându-se cu o tusă ce se anunță și căutându-și batista): Da, da, și-o să poți lucra...

(Amândoi și-au luat pălăriile și deschid ușa din fund).

Bolnavul tuberculos: Poftim.

SCENA IV.

Femeia, jurnalistul.

(Când să iasă dau de *Jurnalistul*, care e condus de *femeia* îmbrăcată în alb. Bolnavii dau din cap, în timp ce *Jurnalistul* îi privește cu atențiune și-i salută și el. Ușa se-nchide și rămâne *Jurnalistul* cu *Femeia*.)

Femeia: Să vă anunț...

Jurnalistul: Nu — lasă — văd că sala de așteptare e goală —

Femeia: Ultimul pacient e înlăuntru —

Jurnalistul: Pot aștepta. — Sunt un prieten vechiu al d-lui doctor. Nu ne-am văzut de zece ani.

Femeia: Se va bucura.

Jurnalistul: De-aceea n'am vrut să-ți dau nici cartea de vizită. — Să văd mă va recunoaște?

Femeia: Dacă nu mă 'nșel are fotografia d-tale pe masa de scris.

Jurnalistul: Firește — cu dedicație.

Femeia : Așă.

Jurnalistul : Și, cu toate astea, n'am corespondat de opt ani de zile —

Femeia : Răsboiul —

Jurnalistul : Da — șase ani — o «pană» sufletească, nu-i așă?

Femeia : Numai atât?

Jurnalistul : Ne-am pierdut urma. Am întrebat de dl doctor, dar nu-mi puteau da informațiile dorite. Unii îl știau acolo, alții dincolo —

Femeia : Din spital în spital. A muncit cât zece.

Jurnalistul : Așa-l cunosc și eu.

Femeia : Ce-a făcut dl doctor în anii ăștia de răsboiul Par'că avea zece mâni! Așă l'am și cunoscut.

Jurnalistul : Într'un spital?

Femeia : Într'un lazaret. De-acolo m'a dus la d-lui acasă. Mi-a zis: mă 'nsor. —

Jurnalistul : Cum? E 'nsurat?

Femeia : D-ta nu știi? De un an de zile!

Jurnalistul : A! Bravo! n'o știam.

Femeia : Și încă ce doamnă! «Perechea» —

Jurnalistul : Dar atunci trebuiă —

Femeia : Doamna și-așa va da pe aici. — A promis.

Jurnalistul : Minunat.

Femeia : ... Dar poftiți — depuneți. Mi-e rușine...

Jurnalistul : De ce?

Femeia : Mi-a prea umblat gura. Vei crede —

Jurnalistul : Ce să cred?

Femeia : Că'mi toacă gura —

Jurnalistul : Dar, dimpotrivă, mă bucur că-mi dai informațiile astea și-ți mulțumesc —

Femeia : Am văzut fotografia d-tale —

Jurnalistul (râde prietenos): Vezi? Și de aceea camerierele prietenilor mei sunt camerierele mele (o bate pe obraz cu palma). Acum să vezi d-ta ce față va face când mă va vedea. Dar — uite, încă nu mi-ai spus totul despre doamna. — (Și-a dat pardesiul jos, și-a desbrăcat mânușile și se așează într'un scaun cu proptele, răzimându-și mâinile de ele).

Femeia : Doamna! Mmm!

Jurnalistul (râde vesel): Și zi așa. Mmm!?

Femeia: Tină ră, și veselă, și bună. Ciripește toată ziua. — E fata d-lui colonel Castrișanu. Nu-l cunoști d-ta pe dl colonel?

Jurnalistul: Sunt necunoscut în orașul acesta. De nume i-am auzit.

Femeia: ... Și stau bine. Doamna a adus și zestre 'n casă.

Jurnalistul: Așa?

Femeia: Da, Da. — Că zic unii: de aia-i dă mâna d-lui doctor să fie... darnic. Da' n'au dreptate: Domnu' doctor a fost totdeauna așa. Adu-ți d-ta numai aminte, dacă zici că ați fost prietini de pe când eră. —

Jurnalistul: Se putea altfel? De aceea suntem doară prietini. —

Femeia: ... Că domnu' doctor, când vrea să rădă, zice: știi, de-atunci, de pe când trăgeam pe dracu' de coadă (se sparie de ce a spus și-și duce mâna la gură. Jurnalistul râde).

Jurnalistul: Da, da. — Așa zicea și pe vremea noastră. Ăsta-i ell...

Femeia: Zic ăialaltă că ușor i-e d-lui, cu punga socrului — da domnu' doctor, chiar să nu fi avut pe d-l colonel de socru, ar fi ținut ciasurile astea pentru sărăcime —

Jurnalistul: Pe gratis?

Femeia (mândră pe ceea ce spune): Firește. Ăștia, pe cari i-ai văzut d-ta că ieșeau și ăl de-acolea, nu-i plătesc o lescaie — dela patru la cinci e totdeauna așa. —

Jurnalistul: În fiecare zi?

Femeia: Lunea, Miercurea și Vinerea. Da' câte-odată se face și șapte seara și domnu' doctor tot cu bolnavii ăi săraci.

Jurnalistul: Ce frumos!

Femeia: Frumos — da' câte odată, Doamne iartă-mă, că să nu m'auză d-l doctor, îi mai dau și eu — unde, știu eu —

Jurnalistul: D-ta?

Femeia: Numa' așa, cu gura, că cu inima. — Cu inima sânt cu domnu' doctor — să nu m'auză domnu' doctor, că se supără dacă sudui —

Jurnalistul: Bravo! Dela cine ai învățat'o?

Femeia: Din războiu —

Jurnalistul: Iacă, și la d-ta urmările războiului!

Femeia: Da, da — că vedeam prin lazarete câte-un om, de-a mai mare dragu' să te uiți la el!

Jurnalistul: A!

Femeia: Da eu n'am ochi? Și înjură, domnule dragă, înjură! Da numa-așa, cum s'ar zice, de fuioru' popii —

Jurnalistul (râde): Așa! De fuiorul popiil!

Femeia: Înjurătura eră pentru el ca un — ventil de siguranță. Când înjură să știi că-i merge mai bine, ziceă domnu' doctor. —

Jurnalistul: Eră termometrul pentru febră --

Femeia: Da, d-ta poși să râzi, e un fel de termometru, și de ventil de siguranță, și de (s'a încurcat și-și dă cu mâna peste gură).

Jurnalistul: Și de fuiorul popii. Bravo! Știi că-mi placii. Legăm alianță, cu toate că nu te știam...

Femeia: Noi ne cunoaștem de mult. De câte-ori nu te-am șters de praf (dă să-i delătore câteva scame). —

Jurnalistul (râde blând): Fotografia!

Femeia: Firește — fotografia — ce altceva?... Da' par'că mișcă dincoale. O fi gătat cu ăl îmboldorojit. Vai, săracu' de el, că arată ca un turc de ăia, cu turban la cap...

SCENA V.

Medicul, femeia, jurnalistul.

(Ușa medicului se deschide și apare dintâi *Bolnavul oblojit*, care iese clătînându-se. După el, cu prosopul în mână, ștergându-și mânilor, medicul).

Medicul (mașinal, înaintând): Mai e cineva? (Zărește pe *Jurnalist*, se apropie repede, aruncă prosopul pe un scaun, sare în brațele *Jurnalistului*).

Jurnalistul (Scenă mută. Imbrățișeri și sărutări pe obraz).

Medicul: Tu aici!

Jurnalistul: Eul

Medicul: De când?

Jurnalistul: De azi dimineață.

Medicul: În treacăt. —

Jurnalistul: Am auzit că te-ai stabilit aici. Mi-am făcut itinerarul anume așa, să te pot vedea.

Bolnavul oblojit (gata de drum): Bună ziua. —

Medicul și Jurnalistul: Bună ziua —

Bolnavul (pleacă).

Jurnalistul: .... și mă bucur să nu mă primești ca azi —
dimineață mătușa...

Medicul: Ai o mătușe aici?

Jurnalistul: Adică așa... cum ar zice dumneaei (arată spre
Femeia în alb) pisica lor a fătat în grajdul nostru... (râde) n'ai
spune-o?

Femeia: Eu?!

Jurnalistul: Da, d-ta — O! iartă-mă! Am greșit adresa.

Medicul (îi controlează pe amândoi cu ochii): Vă cunoașteți
dejă?

Jurnalistul: De-un veac, deși n'am vorbit decât câteva
minute.

Medicul (vesel și el): Asta-i laudă, să știi. Și ce-ai pățit cu
mătușa?

Jurnalistul: Îmi aduc aminte, că un unchiu de-al meu,
mort de vre-o douăzeci de ani, aveà de nevastă pe doamna
Nicoleanu. N'am văzut-o în viața mea. Haid' la ea, să-i dau
bună ziua. Bat la ușă — într'o vilă drăguță: Toc, toc, toc.
Iese cameriera. Pe cine căutați? Pe doamna Nicoleanu. — Nu
știi de-i acasă. — Ei, întreabă. Îi dau cartă de vizită. Pe cartă
numele meu și, dedesupt: «Ziarist». Aud cum vorbește came-
riera în odaia vecină: A venit un domn. Zice că-i «ziarist»!
— spune-i că nu-s acas'! Glasu' iubitei mele mătușici. Vine
fata: Doamna nu-i acas'!

Femeia: Obraznica de fată!

Jurnalistul: Ce erà ea de vină? Așa-i poruncise stăpâna.
Zic fetei: Draga mea, am auzit glasul stăpâne-ti. Spune-i că o
rog frumos să mă primească. Cameriera, rușinată puțin, se în-
toarce la stăpână-sa: Doamnă, zice domnu' că să-l primești, că
te-a auzit. A 'nceput femeia să drăcuie înlăuntru, vai și amar!
Da', cine-i? cine-i? — Zice că-i «ziarist»! — Spune-i că să nu
mă facă să... — să facă bine să mă lase 'n pace. Eu — râdeam
în «sinea mea», cum ar zice nenea Jancu. Când vine și a doua
oară, cameriera, o dau la o parte frumușel și deschid mai tare
ușa —

Medicul: Și?

Jurnalistul: Și spun cu glas înduioșat: Doamnă Nicoleanu, Doamnă Nicoleanu! Asta i-a fost prea mult mătușicii mele, apare în fața mea și mă privește înșepat: Ce vrei domnule, ce vrei? Eu: să-ți sărut mânușița și să plec. Atât. — Poftim, zicea ea. — Nu ești «ziarist»? — Ba da. — Atunci, iară vre-un abonament la vre-o foaie... — Ba de loc... — Cum? Nu vrei abonament? — Doar să mă abonez la simpatica d-tale mătușică? — Mătușică? Se sparse gheața. — M'am recomandat. Eră gentileța personificată, dar' este — biata — bombardată aproape în fiecare săptămână de câte-un «ziarist» chilipirgiu, care încasează abonamente la jurnale, ce apar din Paști în Crăciun. Așa-i când ai stăricică...

Medicul: Așa nu te-a primit cineva vre-odată! —

Jurnalistul: În vieța mea! Ei, dar mai apoi «s'a întors frunza pe tău», cum zice cântecul.

Femeia: Știam eu.

Medicul: Dar, draga mea, noi stăm așa și nici nu l'am întrebat.

Jurnalistul: Ce să mă 'ntrebați? —

Medicul: Unde-și are calabalăcul.

Femeia: Am uitat.

Jurnalistul: O, nu, asta nu! Vă mulțumesc. Am cameră la otel.

Medicul: Otel, când sunt eu aici — cu —

Jurnalistul: Gospodărie.

Medicul: Ai aflat? I-ai spus-o?

Femeia (mândru): Firește.

Medicul: Să fii oaspele nostru.

Jurnalistul: Mulțumesc. E prea târziu. Am angajat camera. Două trei zile o nimica toată. —

Medicul: Numai atât?

Jurnalistul: Marșruta mi-e făcută ca la miliție.

Medicul: Nu te putem lăsa. Trimite după geamantane.

Jurnalistul: Bine — dacă tocmai ți-i. —

Medicul: Și d-ta... te 'ngrijești de-o mâncărică bună pe diseară. Nu-i așa?

Femeia: Lasă numa' în grija mea.

Medicul: Nevasta trebuie să-mi sosească în orice clipă. O aștept tocmai.

Femeia: Plec să dau ordin să aducă și să pregătesc cina.

Medicul: Prea bine. Până una-alta noi stăm aici. Și-așa n'am pe diseară nimica de lucru, dacă nu mă vor chema undeva.

Jurnalistul: Par'că am comandat-o așa.

Femeia: La revedere!

Medicul și Jurnalistul: La revedere. (Femeia ese).

(Se privesc lung amândoi și-și strâng mâinile).

Medicul: Oare de când nu ne-am văzut?

Jurnalistul: De zece ani!

Medicul: Zece ani! O vecinicie.

Jurnalistul: Și tot nu te-ai schimbat, te-aș fi recunoscut și pe stradă, dela prima vedere.

Medicul: Fumezi?

Jurnalistul: Se poate altfel — jurnalistul să nu fumeze?!
Medicul (îi oferă tutun și scrumieră): Poftim. — Dar să-ți

arăț dintăi odaia mea de medic (în timp ce *Jurnalistul* își face țigarea, deschide ușa). Uite: Am aranjat-o cum am știut eu mai bine. Chiar și aparat de razele Röntgen am instalat. Iți pot fotografia inima — poți vedeă cum bate.

Jurnalistul: De asta eram sigur că inima ta bate mereu (privește în odaia de-alături, intră pentru o clipă cu medicul — apoi ies amândoi).

Jurnalistul: Să dorești să te bolnăvești, ca să ajungi sub mâinile tale!

Medicul (râde): Asta-i prea mult, dar dacă ai nenorocul.

Jurnalistul: Nenorocul — noroc...

Medicul: Dar tu, tu, dragă, spune-mi ce te-ai ales? Unde ești acum?

Jurnalistul: Eu, dragul meu, sunt șef-redactor la «Liber-tatea». Poate că nu vă vine până aici.

Medicul: Cum să nu ne vină, dar eu, cu pacienții mei, cu lucrul meu! Imi poți crede, cad de oboseală câte odată, când mă 'ntorc seara, acasă.

Jurnalistul: Fiecare cu meseria sa. Și eu — crede-mă — lucrez zi și noapte. Noaptea mă gândesc la articolele, pe cari cum să le scriu dimineața, *dacă* nu mă apucă dimineața, scriind, ca dimineața să mă gândesc la articolele ce am să le scriu la noapte. Un perpetuum mobile al gândurilor din creerii noștri!

Medicul: Și ne 'nsurat?

Jurnalistul: Ne.

Medicul: Altfel ai mai gândi și la altceva, când ai ajunge acasă, în căminul tău cald.

Jurnalistul: A, da — tu poți vorbi așa.

Medicul: Pot — și fericesc clipa, în care am făcut pasul acesta. Cu Lia mea — ai să o cunoști îndată — cu Lia mea ne completăm reciproc. Țesem planurile mele medicale împreună, mă 'nțelege. Vezi, bine că-mi vine 'n minte: îți angajez peana pentru o faptă bună.

Jurnalistul: Vorbești prietenului sau jurnalistului?

Medicul: Și unuia și celuilalt. Dar, te rog — să ședem — să-ți povestesc pe larg. (S'au așezat la masă, fumează și povestesc).

Jurnalistul: Sunt curios.

Medicul: Imi vîi tocmai bine.

Jurnalistul: Ei...

Medicul: Am un plan și pun toate pietrele 'n mișcare, să mi se înfăptuiască: vreau să înființez în nemijlocita apropiere de casele astea un institut anti-rabic, contra turbării. Va costa mult — cu instalațiile lui cu tot — dar trebuie, înțelegi, trebuie să-l avem.

Jurnalistul: Tot idealist — precum te știam.

Medicul: Tot — ar fi non-sens altfel. Mi-am pus în gând să imitez pe doctorul Benassis — nu-ți aduci aminte de el? — Doctorul Benassis din «Medicul dela țară» al lui Balzac. Lui Benassis i-au săpat locuitorii pe peatra funerară: «Aici zace bunul domn Benassis, tatăl nostru al tuturor. Rugați-vă pentru el!» — Cele mari, să le dorești chiar, nu e rușine. Aș vrea să fiu vrednic de o astfel de inscripție, de nu altfel, de a suta parte a ei.

Jurnalistul: Și peana mea? Ce să descrie ea?

Medicul: Nu înmormântarea mea — pentru aceasta mai este vreme — să ajuți ca ideea cea bună să câștige aderenți cât mai mulți. Ești șef-redactor! dă ordin: bate-ți fierul până-i cald — să se adune suma necesară.

Jurnalistul: Aici mâna mea.

Medicul: Nu, încă nu. Vreau să te încălzesc pentru ideie ș'apoi să ne strângem mâna. Ascultă. Am fost, ca medic, în decursul războiului prin zeci și zeci de spitale. Ambulante,

stabile, improvizate în goana mare, de toate. Am legat sute și mii de răni, mii de răni, ușoare, mai grele, grele de tot, mortale. Am auzit atâtea țipete de durere, am ascultat atâtea șoapte, taine, murmurate cu buzele bolnave, cari tremurau, am fost părtaș la atâtea jale omenească, încât mă mir cum nu mi s'a tâmpit simțul auzului și bătăile inimei cum de le mai pot auzi. O, dacă aș avea puțința să adun tot sângele, pe care l'am silit să curgă, ca să aducă mântuire bieților soldați — aș putea să mă scald într'un râu de sânge! — Și tot nu mi-am pierdut cumpătul. Treceam dela pat la pat, zimbeam ca să 'nviorez, mângăiam, vezi, cu mâna asta a mea, care știe să și taie și — în mijlocul durerii mă ridicam, sufletește, par'că ar fi fost o părticică din Walt Whitman ascunsă în sufletul meu. Mai ți-i minte pe Walt Whitman?

Jurnalistul: Cum să nu-l țin minte? Eră poetul tău favorit. «Firicele» lui «de iarbă».

Medicul: Da — «firicelele de iarbă» ale americanului. De multe-ori mă gândeam la ele. În mine a dormit totdeauna un poet, numai n'am avut nici odată răgaz să-l trezesc, să-i dau puțința să-și instrune lira.

Jurnalistul: Cânti altfel — pe alte coarde. —

Medicul: Asta e!... Și ca să urmez, stând la căpătâiul atătora în decursul războiului, meditănd asupra vieții ăștea omenești, îmi venea tot mai mult și mai mult la cunoștință convingerea: omenirea este bolnavă greu! Nu numai cutare și cutare om, nu, ci «omul». — Odată mi-a căzut în mâni o descriere a institutului Pasteur din Paris. Eram în inspecție, peste noapte, în spitalul din etapă, și am cetit cartea cu ochi flămânzi de lectură. La căpătâiul bolnavilor mei am dat de următoarele gânduri ale marelui Pasteur, gânduri rostite, când a ținut vorbirea sa inaugurală, la Academia franceză: ți le spun cuvânt de cuvânt, fiindcă le-am învățat pe din afară: «Ce se află *dincolo* de această boltă înstelată? Alte, nouă bolte înstelate! Fie! Și *dincolo* de ele? Spiritul omenesc, mânat de o forță invizibilă, nu va încetă nici odată de a se întrebă mereu: Ce se află *dincolo*? Nu-ți servește la nimic să răspunzi: *dincolo* se află spațieri, timpuri și mărimi fără de țărături. Nimenea nu pricepe cuvintele astea. Acela, care proclamă existența *infinitului* — și nimenea nu poate scăpa de această proclamare —

acumulează în afirmația aceasta mai mult supranaturală decât este în toate miracolele tuturor religiunilor... — Citeam și știam pe confesorul catolic în cutare baracă, pe confesorul ortodox în cutare, pe rabinul evreu în cutare, chiar pe muzezinul mohamedan la credincioșii săi... Și urmam: «Noțiunea infinitului în lume, văd pretutindeni expresiunea. În urma ei Supranaturalul zace în adâncul tuturor inimilor. Ideia despre Dumnezeu este o formă a ideii infinitului. Câtă vreme misterul infinitului va avea greutate asupra gândirei omenești, atâta timp și templele se vor ridica pentru cultul infinitului, iar pe lespezile templelor acestora veți vedea oameni ingenunchiați, prosternați, adânciți în contemplarea, în gândul la infinit»...

Jurnalistul: Ce minunată idee! Imi permiți.. (vrea să-și scoată notesul, să însemne).

Medicul (il oprește): Lasă. Am să te servesc mai târziu. (Urmează cu șirul de idei). Și mă gândeam, dragul meu, eu, medicul, eu, discipolul lui Pasteur, la infinit, și mă închinam, stând ingenunchiat, în gândul meu, pe lespezile templului meu... (tăcere). Dar Pasteur urmează: «Unde sunt adevăratele izvoare ale dignității omenești, ale libertății și ale democrației moderne», da, democrației moderne, «dacă nu în noțiunea infinitului, în fața căruia toți oamenii sunt egali?!» (se ridică).

Jurnalistul: Magistrat!

Medicul: Magistrat, dragul meu, și oamenii nu vreau să înțeleagă! Magistrat, și oamenii, în fața infinitului acestuia, pe care nu-l pot denega, nu-l pot, nu-l pot, de zeci de ori: nu-l pot, oamenii, în loc să se închine și să lucreze, în loc să se înțeleagă, cum să-și trăiască viețușoara asta a lor de o clipă, cât mai bine, cu toții împreună — imi înarmează mâna, ca să taiu răni făcute tot de ei, celuilalt, și să scap, pe cât îmi este cu putință, vieți omenești, cari toate ar trebui să fie cuprinse de ideia infinitului! O, cum l'am priceput, în clipele acelea, pe Dunant, pe filantropul elvețian, reamintindu-mi descrierile ororile văzute la Solferino. Câte Solferinuri ar fi putut vedea în războiul nostru mondial Dunant și câte broșuri despre «fraternitate și caritate internațională în vreme de războiu» ar fi putut compune acumal (Își duce mâna la ochi).

Jurnalistul: Dunant, înființătorul «Crucei roșii» de războiu?

Medicul: Ei! O! o «Cruce roșie» pentru timp de pace — pentru *spiritul* omenesc — vezi, de aceasta avem noi trebuință acum! O «Cruce roșie», care să străbată cu sanitarul sufletului și să desinfeceteze cu carbolul minții, care să scoată din rădăcină acele «flori ale răului» din mintea omenească, chemate să dea roadă atât de dezastruoasă pentru toți!... (se așează din nou). Și mi-am zis, în sbuciumul meu sufletesc, «ești om — ce poți face pentru semenii tăi»? Mi-am răspuns: «Foarte puțin, infinit de puțin — dar cu părțica aceasta a ta o să contribui ca răul, pe care-l simți, să dispară, dacă nu să dispară să se clatine, ca alții, mai târziu, să-l răpună». Și iarăș mi-am adus aminte de vorbirea lui Pasteur. Se termina astfel: «În ziua de astăzi par'că se află în luptă două legi contrare; o lege de sânge și de moarte, care imaginându-și în fiecare zi tot nouă și nouă mijloace de a combate, deobligă popoarele să fie în fiecare zi pregătite pentru câmpul de bătaie; și o lege a păcii, de muncă, de bunăstare, care nu se gândește decât la eliberarea omului de flagelele, cari îl asediază. Una nu caută decât învingerile violente; cealaltă decât o ușurare a omenimii. Aceasta pune o vieață omenească pe deasupra tuturor victoriilor; cealaltă ar sacrifică sute de mii de existențe ambițiunei unui singur om». Da, — de o mie de ori da! Voiam, cu o energie, de care mă înfioram chiar și eu, să urmez preceptele lui Pasteur, să fiu un «instrument, care cercă, chiar și în mijlocul măcelului, să tămăduiască relele sângerânde ale acestei legi a războiului».

Jurnalistul: Ideile lui Pasteur au fost numai punctul pe i —, tu erai de mult litera.

Medicul: S'a terminat războiul. Am venit aici. Flagelele, cari asediază pe om? Zeci și zeci de flagele: tuberculoza alcoolismul, sifilisul — boalele «rușinoase», «rușinoase» pentru cel care nu pricepe că e mai rușinos să nu te curezi decât să-ți fie rușine că ești bolnav, — pelagra, lipsa de locuințe, — o, aș putea să-ți urmez la infinit. Pune umărul mi-am zis, ajută ridică, sprijinește — nu fi Vlad Țepeș, care a adunat pe toți cei bolnavi și ologi, schiopi, orbi și — ospătându-i — i-a închis și a dat foc casei, să-i nimicească; fii «omu!», care se bucură când alții se însănătoșează.

Jurnalistul: De-ar gândi toți ca tine!

Medicul: De ce ți-le spun toate acestea? Ca să mă laud? Tu știi că lauda mi-a dispăcut întotdeauna!.. Numai ca să te duc cu acest fir al Ariadnei la institutul plănuț. Deocamdată am un sanator pentru tuberculoși.

Jurnalistul: Tu?

Medicul: Eu sunt șeful — e o societate fondată de mine. N'ai fost adineaori aici: să fi văzut ochi plini de fericire, când am spus unui bolnav: Ți-am făcut rost de un loc în sanator! O privire de aceasta nu se poate cumpăra cu bani.

Jurnalistul (se ridică): Dă-mi mâna.

Medicul: Nu,.. încă nu... 60 de paturi, dragul meu, deocamdată. Și acum, cum îți spun, vine institutul anti-rabic la rând. Se întâmplă multe cazuri de turbare. Nici un ajutor! Până să-i trimitem mai departe, e prea târziu. O! să vezi un om cuprins de turbare, în ultimele stadii! Grozav! Îți vine să blastemi ochii, cari pot să vadă așa ceva.

Jurnalistul: Și tu nici nu știi — am văzut și eu sarcofagul lui Pasteur!

Medicul: Cum, tu?

Jurnalistul: Eu. M'a condus în criptă gardianul, fostul copil de păstor, Jupille, al doilea pacient al lui Pasteur.

Medicul: De ce nu mi-ai spus-o până acum?

Jurnalistul: Fiindcă nu voiam să te întrerup. Da, Radule, — și am auzit și de vorbirea aceasta a ta, pe care a ținut-o Pasteur și de alta, pe care a ținut-o și n'a ținut-o.

Medicul: Cum asta?

Jurnalistul: Când a fost să inaugureze institutul său anti-rabic — a fost *prea* emoționat și vorbirea, gata, a trebuit să o citească fiul său, în numele lui, oaspeților adunați.

Medicul: Va-se-zică, să nu-mi fie rușine: Și un medic poate să se emoționeze câteodată.

Jurnalistul: Câteodată? Dar, *tocmai* medicul trebuie să aibă o inimă mai mare, decât o are un alt muritor de rând!.. Acum dă-mi mâna, Radule, — acum ți-o strâng.

Medicul: Da.

(Prietini își strâng mâna cu căldură, privindu-se în ochi).

Jurnalistul: Cu trup cu suflet pentru ideea ta. Dă-mi numai datele necesare și voiu da lozinca.

Medicul: O lozinca sănătoasă!

Jurnalitul: De cari avem atât de mare lipsă, în zilele noastre. (Vesel). Spune, dragă, n'ai putea inventa *tu* alt ser? Cel contra turbării e inventat. Bateți capul și inventează pe acela împotriva turbării naționalismului, împotriva șovinismului. — Căci boala aceasta își înfige colții veninoși și mai grozav în... creerii omenești.

Medicul: Ar fi un ser dumnezeesc! Dar asta cade în raionul tău Tu, în jurnalistică, ai putea să-ți bați capul cum s'ar putea să dai unor camarazi, «camarazi», cu semnele citațiunei în loc de cerneală-venin, cerneală care să protesteze *ea* de a servi la scopuri meschine, de vrajbă, de ură.

Jurnalitul: Magna petis Phaëton!

Medicul: Da, da, *magna* — dar aici am fi la isvorul, la unul din izvoarele principale, ale răului din omenime.

Jurnalitul: Eu, Radule, lupt, lupt din toate puterile mele. Și miemi-a sângerat inima ca și ție, în decursul războiului. Și eu m'am întrebat, în mic, ceea ce s'a întrebat, în dimensiuni mai gigantice, Pasteur, și am ajuns la acelaș rezultat ca și tine.

Medicul (arătând inscripția): Muncește și nu disperă...

Jurnalitul: Da, înțelepciunea — înțelepciunilor. Rezultatul la care a ajuns Faust și pe care ți-l dă englezul Carlyle, ca sfat. Numai pe bazele acestea se va putea ridică ceva solid, astăzi, când par'că s'a sdruncinat totul, și în inima omenească. E busola, care îți arată direcția unde te așteaptă țărurile.

Medicul: Mă ierți — poate că am fost câteodată patetic.

Jurnalitul: Patetic? Nu! Sincer! Din conversații ca acestea câștigi dragoste de muncă, dragoste să perseverezi. — Eu te știu aici — tu mă știi acolo — ne strigăm reciproc cuvinte de îmbărbătare... și începem concurența. O! o concurență cinstită, unde sutele de procente în supralicitare sunt laudabile, de dorit chiar.

Medicul: Vesel — ca mai 'nainte.

Jurnalitul: Slavă Domnului, nu mi-am pierdut umorul! Mă salvează de multeori din mijlocul gândurilor posace... Și iacă, dacă vrei s'ascuți și tu «perechea» la pledoarea ta atât de elocventă pentru instituțiile tale: Și eu vreau să fondez o societate.

Medicul: Tu?

Jurnalistul: Da, eu — o societate a «marilor cercetași». Bat și eu toba pentru ea.

Medicul: Cum?

Jurnalistul: Mi-am zis: Atmosfera supraîncărcată din ziua de astăzi va ajunge mai viabilă pentru oameni, dacă ne vom pune surdina vorbelor noastre. Ce-ar fi dacă ne-am legă, vre-o cățiva, la început? —

«La fapta bună
Puțini s'adună —
Mult pot puținii
Buni împreună».

a spus-o, nu numai pentru cei mici, I. Văcărescu — dacă ne-am legă să ocolim, să *ne dăm osteneala* să ocolim temele explozibile. Să le ocolești cu desăvârșire nu se va putea — dar să lucrăm într'acolo ca puterea lor devastatoare să scadă. —

Cronică.

CRONICĂ POLITICĂ.

Pseudo-Români. Citim într'un ziar maghiar din Orade: În toate gărilor, în toate localurile publice, eventual și în teatre și cafenele ar trebui pusă inscripția: «Să ne ferim de Pseudo-Români!» În Cehoslovacia și Jugoslavia s'ar schimba firește inscripția. Se văd astfel de inscripții împotriva pungășilor și totuș se întâmplă pungășii. Pricina e că publicul nu poate recunoaște pe pungăși, cari sunt foarte isteți și nu se sinchisesc de inscripții.

Ca să ne putem apăra cu mai mult succes de Pseudo-Români, descriem notele caracteristice ale unui astfel de individ.

Respectivul (să-l numim scurt și cuprinzător «respectivul») înainte de revoluție a fost Maghiar. Împotriva Vienei și a Austriei a fost Maghiar îndârjit. La 15 Martie recită «Sus Ma-

ghiare!» (Talpra magyar), iar mai târziu numai de aceea nu purtă costum maghiar, fiindcă pantalonii strimți i-ar fi arătat picioarele străambe. Îi plăcea mult să-și petreacă cu copiii de gentry, învățând cum trebuie tutuiți Țigani, fredonând arii provocatoare și întrebând, înainte de a trânti paharul la pământ, cât costă. A intrat apoi într'o societate ungurească, unde se puteau căpăta clienți cu toasturi dibace, dar s'a înscris și în alianța izraelită, ca să aibă nume bun. A votat cu Tisza fiindcă patruzeceșioptiștii nu l-au ales în comitet. Respectivul e foarte drăguț, e frate de cruce cu toți ziaristii, cari îl trec cu toate ocaziunile mai însemnate în lista celor prezenți, fiindcă e adevărat că-i place să parvină, dar e băiat bun.

În timpul războiului a fost scutit de serviciu militar, dar pentru aceea cântă cu înverșunare: «Stăi tu, stăi tu, câne Sârb!», apoi țineă mai mult la

Lovcen decât însuși contele Andrassy Gyula. A agitat cu zel pentru împrumuturile de războiu, pentru aceea a și fost lăudat oficial, dar el, firește, n'a semnat nimic pentru aceste împrumuturi. După revoluția Károlyi eră antimilitarist turbat, voiă să se candideze de deputat, dar n'a știut cărui partid să se atașeze. Pe timpul comuniștilor și-a ales un comisariat rentabil, dar nu i-s'a dat, deși aveă acte în regulă despre puterea lui de organizare. Dintr'odată îi vine în minte, că știe românește și atunci trece în România.

Acum e aici și declară, că el nu-i nici Maghiar, nici Evreu, ci Român. Nu, am greșit, el e un mare Român.

Pentruce o spune aceasta? Poate, pentruca cei din Ardeal și vechiul regat să-l creadă că el e Român? Poate că da. Se înșală însă foarte mult, fiindcă aceștia au mai multă minte decât crede el și observă numai decât, ce vrea el, pentruce se freacă de ei la tot pasul, pentruce îi place să fie tot în societatea lor?

Pentrucă vrea să facă afaceri.

Ca să arate, cât stă el de bine cu toate autoritățile, ce legături are și ce e în stare să facă! Numele, odinioară maghiarizat, acum și-l romanisează cu dibăcie. Chiar dacă nu cutează să spună, că Maghiarii l-au internat, dar lasă să circule vestea, că a fost târât înaintea curților marțiale austro-ungare pentru declarațiile lui daco-române.

Așa e portretul respectivului. Etatea se schimbă între 25 și 60 ani, religiunea asemenea; sunt între ei și creștini, sunt foști președinți de tribunale în revoluție, ba chiar comisari de ai poporului lui Bela Kun. Notele caracteristice variază.

Adevărații Români știu însă, firește, cât e de găunos un astfel de «respectiv» și își întorc cu scârbă fața dela el.

Ce cer Ungurii dela noi? Programul politic al Alianței Naționale Maghiare (Magyar Nemzeti Szövetség) cuprinde următoarele puncte: 1. Libertate individuală și publică fără de nici o restrângere și deplină egalitate cetățenească de drept. Libertate confesională deplină și deplina egalitate a religiunilor legal recunoscute, asigurarea și dezvoltarea autonomiei istorice a bisericilor maghiare. Instrucție maghiară cu caracter public până la cel mai înalt grad, în cadrele corporațiilor autonome existente. Ajutorarea corespunzătoare din partea statului a instituțiilor maghiare bisericești și culturale. 2. Pretinde sufragiul universal și egal cu votare secretă, cu reprezentarea minorităților, cu împărțirea corectă a circumscripțiilor electorale, cu asigurarea libertății alegerilor și justiție independentă. Pretinde sistarea cărmuirii cu decrete-legi. 3. Pretinde restabilirea și restatornicirea autonomiilor comunale și a consiliilor județene, precum și asigurarea mersului legal al administrației publice prin justiție independentă. Incetarea amestecului organelor administrative în afacerile judecătorești, precum și încetarea poliției politice. În general restaurarea sistemului de administrație publică din Ardeal fiind cu mult mai bun. 4. Pretinde autonomie națională maghiară conform hotărârilor articolului III. al adunării dela Alba-Iulia, în sensul cărora fiecare națiune se guvernează ea însăși în limba ei, cu administrația și justiția ei, pe a căror funcționari publici și-i alege ea însăși dintre proprii ei fii. 5. Pretinde ca și acolo, unde nu se poate înfăptui autonomia teritorială, să se întrebuițeze și limbile minorităților conform alineatului al optălea din acordul privitor la minorități. 6. Pretinde ca interesele Ardealului și mai ales ale micilor pro-

prietari să fie luate în considerare la politica economică și financiară a țării. Executarea reformei agrare de o potrivă pentru toate națiunile cu despăgubirile necesare pentru bisericile, școlile, coloniștii maghiari și composensoratele secuști. Libertatea producției, comerțului și industriei; o politică socială și legislație muncitorească în spirit uman, sistem de contribuție just pe baze progresive cu sistarea impozitelor pentru consumul articolelor de primă necesitate. 7. Pretinde în general să se țină seamă de interesele Ardealului în toate direcțiunile vieții de stat, precum și apărarea acestor interese în contra năzuințelor excesive de centralizare și unificare.

*

I. G.

CRONICĂ CULTURALĂ.

Anatole France și premiile. Cu prilejul acordării marelui premiu «Nobel» pentru literatură scriitorului francez Anatole France, un corespondent al lui «Journal» publică următoarele amintiri din copilărie ale numitului scriitor:

— De premii și distincții, zice maestrul, n'am prea avut parte. Eram licean în colegiul Stanislau. La sfârșitul anului școlar se distribuiau premiile, dar eu știam înainte, că nu voiu primi nimic. Deja la distribuția acestor premii vedeam nedreptățile și inegalitățile sociale. Năzuința profesorilor eră, ca școala să aibă un cât mai bun renume, adică să fie premiați și încurajați cât mai mulți fii de aristocrați. În consecință distincțiile și premiile erau rezervate aristocraților și nobililor. Eu n'am primit niciodată nimica.

— Mângâie-te, maestre, l-a întreprupt corespondentul ziarului, că mai târziu te-a ales Academia între membrii ei.

— Da, pentru cel mai prost roman al meu, pentru «Sylvestre Bonnard».

— Dar, maestre, acesta-i o capodoperă.

— Da, e o capodoperă de plictiseală. Dar să-l lăsăm. Să ne întorcem la colegiu. Spunând drept, distincții de rangul al doilea și al treilea primeau și copiii de burghezi. Dar și aici se observă protecția. E curios că și aceste premii le primeau tot băeți bogați, cu stare ori cu legături frumoase. Ei nu se distingeau prin voicunea de spirit și prin inteligența lor. Despre asta s'ar putea discuta mult. Mie nu mi se ajungeau nici odată. Las' că nici nu mă iubeau profesorii. Deși cât de mult doriām premiile și mărirea! Dar eram așa de slab ca o sperietoare de păsări. Zilele împărțirii premiilor erau totdeauna zile de rușine pentru mine. Mai întâi trebuia să ascult până la sfârșit cuvântările solemne, apoi, dacă sosiam acasă, trebuia să simt răceala primirei tatălui meu. Mama mă mângăia totdeauna. Ea n'a desperat nici odată de mine. Deși bravii mei profesori au făcut totul ca să înapăimânte pe părinți de viitorul meu. După cum ziceau ei, sunt absolut zadarnice toate eforturile de a mă susține la școală. Nu se va alege nimica de mine. Mai bine ar fi, dacă m'ar da la o prăvălie. Biata mamă vărsă potop de lacrimi, iar tata se mânia grozav. Profesorii credeau că sunt leneș și greoiu, deși creerul meu eră în vecinică activitate. Nici o clipă nu puteam sta neactiv. Toate cărțile ce-mi veneau la mână le citeam: și eră o adevărată tortură pentru mine să mă turbure din visurile și cugetările mele. Eram peste măsură de fricos și neîndemânat. Când mă întrebau, îndată la cea dintâiu propoziție a mea, ceilalți bufniau de răs. Firește, acestea nu mă încurajeau, dar simțiam în adâncul inimii,

că eu am dreptate. Strângeam din dinți și nu răspundeam. Rezultatul eră, că toți mă credeau un dobitoc. Puțin înainte de bacalaureat au convins pe părinții mei că nici odată n'am să trec acest examen, dacă nu mă vor da în internat. Din fericire scumpa mea mamă se împotriveă strașnic acestui plan. Numai ei am să-i mulțumesc, că abia pe jumătate am cunoscut, ce e internatul. Eu trebuia să iau numai amiaza în internat. La dreptul vorbind abia mâncam ceva acolo. Mă îmbătau de cap și numai mirosurile grele ce exală sufrageria internatului. Mâncările mi se păreau și mai grozave. În asemănare cu acestea bucătăria mamei mi se părea însăși simplitatea sublimă.

— Ca și fiul ei în literatură...

— Nu mă linguși. Acum închi-
puie-ți masa de marmură neagră a su-
frageriei, pe care erau scrijelate nu-
mele foștilor elevi; apoi farfuriile un-
suroase, șervetele murdare, servitorii
rău crescuți, cari își băgau degetele
în mâncări etc. În timpul mâncării,
în mijlocul sălei de pe un scaun înalt
un elev cetea dintr'o carte sfântă ceva
lectură pie. Nu poți mistui bine, dacă
nu mânci cu plăcere. De ce m'am făcut
vinovat eu biet copil, ca să fiu lipsit
în felul acesta de bucuriile vieții fa-
miliare?... Nu pot să-l iert niciodată
pe profesorul care i-a răpit tatălui meu
toate iluziunile lui despre mine.

În clipa aceasta glasul lui Anatole
France eră de o rară amărăciune:

— Nu mult după ce am fost ales
membru al Academiei, într'o zi treceam
prin piața Theater Français. Un pro-
fesor venia spre mine, întinzându-mi
prietenos mâna. «Dă-mi voie să te fe-
licit, iubite și mult prețuite fost elev». Voaia să mă îmbrățișeze, dar l-am re-
spins brusc. Am recunoscut în el pe
profesorul meu de odinioară, care ar

fi voit să mă condamne la lucru servil
în întreaga mea viață. Nu m'am putut
stăpâni să nu-i spun: «Ești un ticălos».

*

I. G.

În chestia arhivelor. Lumea se
ocupă la noi azi intensiv cu afaceri
de bani și cu politică, așa că aproape
nu le rămâne oamenilor timp să se
gândească și la alte lucruri mai puțin
rentabile. Mi se pare dată uitării și
chestia arhivelor, despre care s'a scris
și vorbit câte ceva, însă până acum
n'am auzit să se fi ajuns în ea la vr'un
rezultat pozitiv.

Se știe, că în diferitele arhive din
Viena și Budapesta eră îngrămădit și
ținut sub zăvor un foarte considerabil
material istoric privitor la viața și
trecutul poporului român. Am auzit
dela bătrâni de-ai noștri cu câtă greu-
tate, pe ce căi lăturalnice și deschise
numai cu deosebită protecție puteau
să ajungă la câte un document, de
care aveau trebuință în vr'un proces.
Se temeau ca de foc stăpânii de odi-
nioară nu cumva Români să ajungă
la cunoștința și conștiința existenței
și puterii lor. Puținii noștri cărturari,
cari au aflat intrare în amintitele ma-
gazine misterioase, au primit date și
informații numai cu țirața și sub mare
control.

Se naște acum întrebarea: cum stăm
cu nespus de prețiosul stoc de acte și
hrisoave din acele arhive? Am înțeles,
că convenția statului nostru cu Austria
ar conținea un favorabil punct privitor
la materialul arhival din chestie; dar
când se vor face pașii pentru predare
și primire, și când vor urmă să se
facă ei și la Budapesta?

Dacă este adevărat, că Italienii
și Cehii, Jugoslavii și Polonii dejă au
cărât pe acasă tot ce au putut de prin
arhivele centrale ale fostului stat
austro-ungar, oare noi nu vom păți-o
să aflăm încăperi golite și să ne cau-

tăm scrisorile ploconindu-ne prin Roma și Praga, ba chiar și prin Belgrad și Varșovia?

Dar avem noi încă un bogat material istoric și în arhivele orașelor, satelor, reuniunilor, corporațiilor și diferitelor oficii din ținuturile nou-anexate; e vorbă numai sub a cui dispunere și control stau azi ele? Știm cu toții cât de vitreg sunt tratate hârțiile vechi, câte acte publice și private au ars din negligență, s'au prăpădit din ignoranță și s'au furat și nimicite din rea voință. Își poate închipui oricine, ce soartă pot avea documentele cari privesc pe poporul nostru ajungând ele pe mâna celorce ne urăsc și ne pizmesc. Iacă o mică pildă: pe întreg teritoriul fostului regiment II grănicer năsăudean, abia mai află prin comune vr'un act privitor la vieața militară din sec. 18 și 19, cu atât mai puțin mai dinainte. E adevărat că în 1849 a ars o parte din arhiva regimentului plasată în edificiul institutului militar, fiind acesta incendiat de revoluționarii maghiari, dar fiecare companie cu sediul în sate grănicerești a avut arhiva sa, protocoalele sale, din cari azi — cu minimale excepții — nu se mai află nici urmă. Au dispărut pentru totdeauna documente prețioase privitor la raportul de drept dintre comunele din Valea Rodnei și orașul Bistrița, apoi istoria regimentului năsăudean scrisă de directorul Istrate și multe altele.

Subsemnatul am încercat vara trecută să vizitez arhiva veche a minelor din Rodna. Inginerul-șef a fost atât de gentil de mi-a pus la dispoziție tot ce am cerut; și ce am aflat? Un vraf de scrisori rău conservate, din cari am putut scoate puține date de interes, fiind documentele mai vechi și prețioase dispărute încă din timpul când de ele dispuneau alții. Dl inginer,

care e prea ocupat cu afacerile sale administrative și nu are timp să se ocupe și cu arhive, la rugarea mea mi-a promis să adune toate scrisorile vechi la un loc ca să le mai pot eventual căută odată. Aș fi curios să știu în ce stare se află arhivele minelor din Baia-mare, Dej, Munții Apuseni etc., în cari ar trebui să se afle multe date însemnate și interesante din trecutul apropiat și depărtat.

În fine trebuie să amintesc, că — mai ales la noi în Ardeal — cele mai multe familii ale așa numiților nemeși au avut și au arhive private, cari conțin nenumerate date istorice, juridice, urbariale, statistice, etc., privitoare la poporul nostru din diferitele ținuturi.

După cele premise imi iau voie să fac următoarea propunere: Atât secția istorică-etnografică a «Asociațiunii», cât și comisia monumentelor istorice pentru Transilvania neamănat să facă demersul necesar la guvern, ca:

1. ministerul de externe să finalizeze cât se poate mai în grabă și mai favorabil chestia actelor și documentelor, precum și a altor obiecte artistice de predat și restituit din partea Austriei și Ungariei statului român;
2. arhivele publice ale județelor, orașelor, satelor, ale diferitelor oficii, institute și corporațiuni, etc., să fie imediat puse sub îngrijirea și controlul unor persoane de încredere;
3. prefectii județelor să ia informații despre numărul și starea arhivelor private și să trateze cu proprietarii, ca ei sau să le cedeze statului, sau să le facă accesibile celor ce vreau să le studieze.

Năsăud, Ianuarie 1922

Virgil Șotropa.

Pentru lumină. Cum protestează oamenii de bun simț în Germania de după războiu împotriva stărilor de lu-

cruri actuale? Conducătorii societății culturale «*Dürerbund*» vorbesc *astfel* publicului german prin pana lui W. Ulbricht (v. călindarul soc. «*Dürerbund*»: «*Gesundbrunnen*» — Fântâna Sănătății, pe a. 1922).

Dau lupta împotriva «*egoismului* lacom, a capitalismului brutal, a materialismului, care rânjește (își bate joc)».

«Cu idealismul acesta vom lupta împotriva a tot ce este josnic, ce târește la pământ! De ce suferim ca vre-o câți-va, puțini, oameni să ne învenineze tinerimea și masele celor lipsiți de orientare (părere), să-i învenineze, conștient, cu milioane de broșuri-maculatură, cari speculează la ce este mai murdar, mai ticălos? Landgraf, tii tare! (Aluzie la o lozincă din evul mediu, când un fierar a strigat șefului de stat: fii tare!) De ce suferim ca — pe lângă toate legile de cinematograf să ofere, zilnic, sute de proprietari de cinematografe reprezentării ascunse rafinat și, de aceea, cu atât mai chemate să irite cea mai josnică sensualitate, cea mai criminală brutalitate și cea mai mare poftă de senzație lascivă, trezind cu lovituri de plesne sufletele a sute de mii de oameni, cari sunt bolnavi încă din pricina războiului? Ne mirăm atunci dacă cecece a fost preaslăvit în chip, prin frumusețe mincinoasă și eroism mincinos, trezește păreri și naște fapte, cari trebuie să pustiască cu totul vieața poporului nostru? *La o parte* cu veninul acesta!

«De ce suferim ca astăzi — când poporul nostru trebuie să ia asupra sa sarcina a datorii de miliarde, pentruca să nutrească cât de cât, se izidesc câtimi uriașe de alimente pe lucruri de lux și pe beuturi, cari te târbăcesc de cap? Am luat și luăm, ca nește cerșitori decăzuți de tot, milă pentru copiii nostri din străinătate și, într'acelaș timp, risipim, într'un *singuran*, cel puțin 15 miliarde pe beuturi și 9 miliarde pe fumat! Care popor cu simț de cinste o face aceasta? Ne tânguim cu glas tare de cererile, cari nu se pot suportă, cari nu se pot duce în îndeplinire ale dușmanilor și aducem, în urma poftei noastre neînfrânate de petrecere, dovada, care nu se poate dobori, că avem mii de milioane, pentruca să ducem poporul nostru încă și mai adânc în boală și în crimă».

Apelul este adresat *tuturor* celor cu simțeminte bune, din *toate* partidele — ca să curățe «*grajdul*» acesta «al lui *Augias*». (pg. 30).

N'avem să ne plângem și noi de «*egoismul lacom*», de «*capitalismul brutal*», de «*materialismul care-și bate joc*?» Nu ne întărită și la noi oameni lipsiți de scrupul simțurile cu reprezentanții de teatru și de cinematograf, lascive, obscene? Nu aruncăm și noi cu găleata, parale pe lucruri netrebnice, pe literatură-maculatură?

Citească cei buni apelul la rațiunea omenească și urmeze rațiunii acesteia, spre binele comun.

Cărți românești.

G. Bogdan-Duică: *Titu Liviu Maiorescu*, discurs rostit la 25 Maiu 1921 cu răspuns de Sextil-Pușcariu (Academia Română, discursuri de recepțiune II, București 1921 pg. 37, prețul

4 lei). — Chemat în sânul Academiei în locul răposatului Titu Maiorescu, dl Bogdan-Duică, profesor la Universitatea din Cluj, își începe discursul de recepțiune declarând că acum va în-

fășișă numai un capitol din vieța și alcătuirea sufletească a lui Maiorescu, dar un capitol fundamental, căci «desăvârșit demn de Maiorescu va fi numai studiul care-l va privi ca un fenomen egal în rang cu cele mai înalte suflete ale călăuzitorilor naționali pe drumurile grele ale renașterilor, adică: pe drumurile epocelor cari însemnează înflorirea popoarelor până la gradul de a-și simți limpede, vesele, puterile mari, care cresc în ele, de a-și diferenția menirea lor în lume și vrednicia în concurența cu popoarele civilizației moderne».

Insistând asupra lucrării filozofice originale, *Einiges Philosophische in gemeinfasslicher Form* (Berlin, 1861, pg. 250), autorul arată că această producțiune de tinereță a lui Maiorescu, împreună cu teza lui de doctorat, *De philosophia Herbarti* (1859) ne vădește «din tinerețe, forma de concentrare cogitațională și stilistică, în fața căreia cugetarea românească, literatura românească erau să fie chemate de un judecător nemilos», principii caracteristice întregii lui activități ulterioare.

Filozofia, în felul cum o consideră Maiorescu, nu trebuie să rămână ceva abstract numai, ci să-și găsească o aplicațiune și în vieța socială, și de aceea credea el că din cultul și practicarea ei «omul epocii sale — bărbatul călăuzitor — trebuie să culeagă două rezultate; unul liniștea neturburată, rezultată din ideea că în tot domnește legea; și al doilea: răbdarea, rezultată din ideea că legile domnesc cu necesitate; însă adaugă el, liniștea și răbdarea trebuie să fie însoțite de un «instinct sfânt» de instinctul cercetării celei mai conștiințioase a legalității și necesității, de energia cercetării și de mărturisirea liberă a adevărului găsit, de descoperirea

fără nici o considerație laterală, a adevărului».

Aceste principii, aplicate în cercetarea literaturii și culturii noastre de pe atunci, le-a ilustrat în studiile sale: *O cercetare asupra poeziei române dela 1867*, *Limba română în jurnalele din Austria* (1868), *Beția de cuvinte* (1873), *Răspunsurile Revistei contemporane* (1873), *Observări polemice* (1869) și *În contra direcției de astăzi în cultura română* (1868).

Acolo unde o nouă idee filozofică se adaugă, aceea a evoluționismului lui H. Spencer, este studiul său «*Despre progresul adevărului în judecarea lucrurilor literare* (1883)», arătându-se formele de evoluțiune ale progresului amintit, în liniile lui generale.

«Rezultatul literar al acestei circumspecțiuni filozofice este prudența tuturor caracterizărilor sale estetice. Caracteristicile scrise de Maiorescu nu sunt încercări de a pătrunde ipotetic până la apă zisa «rădăcină unitară» din care să se arate limpede cum au curs, linii după linii, motivele literare, simțirile sensibilizate, ideile, ci sunt numai fascicule de observări clare, sigure, necontestabile. Modestia analizei sale a devenit, însă, prin mărginirea cantității rezultatelor, chiar cauza fundamentală a pozitivismului său critic. Rezultatele lui rezistă, pentru că nu sunt împreunate, romantice, cu nici un fond indoelnic, poetic sau ipotetic; ele rezistă pentru că personalitățile despre care s'au pronunțat au fost măsurate cu o personalitate care știă să guste, dar să rămâie destul de departe de obiectul — ideea supusă judecății sale» (pg. 20).

Di Sextil Pușcariu, în răspuns, după ce schițează pe scurt anumite trăsături ale personalității lui Maiorescu, vorbește despre activitatea nou-

lui ales, insistând asupra muncii de profesor, gazetar și publicist pe care a desfășurat-o acesta în Ardeal ca și în Bucovina, până ce s'a așezat în București, unde apropiindu-se de cercul «*Convorbirilor Literare*» a publicat acea bogată serie de cercetări asupra istoriei literaturii române, caracteristică

prin bogăția informațiilor ca și prin pătrunderea și finețea analizei, studii cari sunt una din cele mai serioase contribuțiuni ce s'au făcut în cultura noastră, în acest domeniu, în timpurile din urmă.

Alexandru P. Arbore.

Reviste românești.

„*Convorbiri literare*”. Anul 54, numărul pe Ianuarie, cuprinde un judicios articol al dlui S. Mehedinți în care atrage atențiunea asupra păcatului ce se face cu orfanii de războiu, despre a căror educațiune și creștere omenească nu se îngrijește cum se cuvine societatea noastră. Această nepăsare constituie «un păcat împotriva poporului și statului român». Dl N. Batzaria discută partea de contribuție pe care ar putea-o avea și graiul Aromânilor din Balcani, în formarea limbii literare. Dl Alexandru P. Arbore scrie un lung articol ce cuprinde «Câteva constatări asupra profesiunii secundare din Ardeal» în care discută unele lipșuri ce se observă cu privire la dascălimea noastră din aceste părți. Pe lângă studiul asupra biografiei lui N. Bălcescu, în continuare, de dl P. P. Panaitescu, se mai găsește un articol al venerabilului profesor ceh I. Urban Jarnic asupra dicționarului Academiei române.

Afară de numeroase poezii găsim deasemenea și o cronică destul de bogată și variată.

„*Cugetul românesc*”, revistă lunară (Februarie). Anul I. Nr. 1. București.

Încă o nouă și mare revistă românească în al cărei program de acțiune întâlnim următoarea declarațiune ca-

racteristică ce-i lămurește scopul și linia de urmat: «Fără șovinism și infatuare știm că suntem un popor foarte inteligent și artist care intrăm în cultura universală cu un profil personal, cu o individualitate clară. Vom munci să devenim un popor fizicește și moralmente puternic și victorios — și vom izbuti. Toate scrisorile, toate cuvintele și actele noastre se vor inspira dela această atmosferă». — Colaboratorii revistei sunt unele din cele mai însemnate personalități din domeniul politicei, mai cu seamă. Atragem atențiunea mai cu seamă asupra studiilor d-lor N. Iorga: «Criza morală mondială», Const. Diamandy: «Amintiri din vieța diplomatică: În drum spre temnițele dela Petropavlovsky», I. I. C. Brătianu: «Pagini vechi: Opșteasca tânguire», T. Arghezi: «Cazul D-rului Puțoreanu», Em. Antonescu: «Justiția în România-mare», S. Pușcariu: «Probleme noi în cercetările lingvistice» etc. Poezia e reprezentată priu Alex. Macedonski, Ion Pillat, Ion Miulescu, Horia Furtună, V. Voiculescu, V. Muntean.

„*Albina*”, vechea revistă populară de pe vremuri, care și-a sistat apariția în timpul războiului, acum reapare, ca revistă enciclopedică săptămânală, având în frunte, ca director, pe d-l *Gheorghe Adamescu*, iar admi-

nistrator pe d-l *Gr. Teodossiu*. Pe lângă ei mai sunt și alți membri în comitet ca P. Gârboviceanu, I. Otescu, P. Dulfu, V. S. Moga, N. Nicolescu etc. Nr. 1—2, ce ne-a sosit, pe lângă un prim cuvânt lămuritor și o scurtă pagină de comemorare a celor dispăruți (George Coșbuc, General P. V. Năsturel și Const. G. Popovici-Tașcă) semnat de redacție mai aduce o poezie de conținut biblic «Facerea lumii» a d-lui P. Dulfu, un articol din datinile noastre «Seara Sfântului Vasile» de A. Gorovei, «Egalitatea» o convorbire cu un vecin de Gh. Adamescu, apoi sfaturi igienice și economice. Este și o pagină pentru copii și unele ghicitori. Prin ilustrații și ghicitori revista pare a se adresa mai mult intelectualilor decât țărănilor. Abonamentul anual e 50 lei și e a se trimite la administrație în Str. Lucaci Nr. 28, București.

„Analele Dobrogei” (Revista societății culturale dobrogene). Constanța. An. 1921. An. II. Nr. 4. Octomvrie—Decemvrie.

Excelenta publicațiune care apare sub acest nume la Constanța, sub direcțiunea inimosului profesor de geografie C. Brătescu, este un model de felul cum ar trebui să se înțeleagă activitatea pe care ar fi bine s'o desfășoare cărturarii oricărui ținut în studiere și înfățișarea diferitelor probleme culturale, economice etc. ce interesează fiecare regiune aparte. Numai astfel s'ar putea procura materialul informativ așa de necesar astăzi pentru a se putea cunoaște în amănunt țara și a se putea proceda la alcătuirea unor lucrări de sinteză.

Pe lângă un bogat material literar, cu care revista se poate face accesibilă publicului mare, în numărul ce-l avem înaintea noastră, găsim un foarte judicios studiu al dlui St. C. Hepites despre

felul cum trebuiesc scrise numirile geografice, preconizându-se următoarele soluțiuni:

1. În interiorul unui stat, dănsul e suveran să hotărască numele fiecărei localități; pentru colonii Metropola are acest drept. 2. Aceste numiri cu ortografia lor vor fi adoptate, fără nici o modificare, oricare ar fi idioma în care se întrebuințează. Adoptându-se aceste principii, textele de geografie, hărțile și atlasele geografice scrise în orice limbă, vor cuprinde fiecare localitate cu acelaș nume, cu ortografia națională, adică a statului suveran». Dl Alex. P. Arbore ne prezintă un amănunțit studiu despre «*Coloniile germane din Basarabia și Dobrogea*»; «*Itinerariul fratelui Wilhelm Rubruquis la anul 1253*» ne este dat în traducere românească de dl C. Brătescu. Ca studii de specialitate asupra Dobrogei găsim pe cele ale dlui G. Coatu: *Valea Cernei* (Tulcea), și «*Th. D. Speranția: «Dobrogea în folklorul nostru*».

O recomandăm călduros tuturor acelora cari voesc să cunoască în mod științific această frumoasă și străveche parte a țării noastre.

„Revista Moldovei” apare la Botoșani sub conducerea dlor profesori dela școala normală, în frunte cu directorul acestei școli dl Tiberiu Crudu. Publică scurte monografii de sate, târguri, orașe, biserici și mănăstiri din Moldova întregită, apoi culegeri populare, (poezii, povești, snoave, etc.), documente inedite, descripții de localități interesante, fie prin folosul ori frumuseța lor actuală, fie prin însemnătatea lor istorică, amintiri personale, date arheologice, dări de seamă, notițe, cronici etc. Abonamentul anual 60 Lei. Nr. 1 din a. c. aduce pe lângă două strălucite pagini de «trecut bo-

toșănean» datorite dlui N. Iorga, versuri de dnii G. Tutoveanu, V. Petrescu și Manolin I. Petru, apoi câteva articole. inimoase semnate Tiberiu Crudu, N. N. Răutu, Iconom Al. Simionescu, M. Graur, I. N. Luca, L. Teodor etc. Recomandăm cu cultură această revistă care ne înfățișează un colț de țară deosebit de drag.

„Gândirea“, revistă literară artistică și socială, ce apare de două ori pe lună la Cluj în redacțiunea dlor Cezar Petrescu și D. I. Cucu aduce în Nr. 19 din 1 Febr. a. c. două scrisori ale regretatului nostru poet St. O. Iosif către dl Sextil Pușcariu privitoare la dragostea vieții lui, pe care D-Sa le publică sub semnificativul titlu «Inceputul unui roman». Ele puteau să fie o simplă idilă, cum remarcă D-Sa cu toată dreptatea, dar a fost începutul unui roman, zguduitor și tragic, de aceea merită să fie deosebit semnalate mai ales acum când chiar eroina acestui roman (Natalia Negru) vine să deschidă din nou o ramă abia cicatrizată în amintirea noastră prin publicarea volumului «Helianta» apărut de curând. În acelaș Nr. pe lângă versuri și proză datorite colaboratorilor revistei, în deosebi pricepuților ei redactori, se mai discută și modalitățile unei apropieri intelectuale române-maghiare din partea dlui Keresztury Sándor. Dacă regretăm ceva e tonul uneori necreștinesc al câtorva articole care nu pot decât să supere și înstrăineze sufletele aici în Ardeal.

Așa e viziunea anticreștină citată cu atâta emfasă din Oscar Wilde, înainte de ce ar fi fost pușcăriașul dela Nr. 33 din Reading.

„Lumea copiilor“ a început să apară de anul nou (1922) ca publicațiune săptămânală pentru copii în editura d-lui G. Filip, fostul director al institutului de arte grafice «Minerva». Revista e frumos ilustrată și, spre deosebire de alte publicațiuni din vechiul regat care nu se prea pot ceti din cauza tiparului prost, e cât se poate de bine tipărită. În chipul acesta e de prevăzut că arta grafică românească iarăș se va înălța din halul ne mai pomenit, în care a adus-o rășboiul. Nr. 1 și 2 după un apel către părinți și către copii al editorului aduce versuri și prosă inedită pentru copii de regretații scriitori D. Anghel și St. O. Iosif, I. U. Soricu, Aurelia Pop, G. Galaction, D. Caselli, N. Ținc, H.(oria) P.(etra) P.(etrescu), Vasile Savel etc. apoi cântece admirabil armonizate de maestrul D. G. Kiriac ș. a. Ar fi de dorit ca, pe lângă revista aceasta săptămânală, dl G. Filip să porniască, cu cunoscuta-i dibăcie de editor, și o bibliotecă a tineretului, care să conțină toate capodoperele literaturilor străine editate pe seama tineretului nostru, lipsit aproape de desăvârșire de o asemenea publicațiune, precum și operele mai de seamă pentru tineret ale scriitorilor români. D-Sa e cel mai indicat între editorii noștri să întreprindă acest mare lucru.

Cărți străine.

Calendar ungurești pe 1922. Cel mai bine întocmit între calendarele ungurești ce le avem la îndemână e, fără îndoială, «Calendarul maghiar ilu-

strat» (Képes magyar naptár), tipărit, pare-mi-se, la Orade, fiindcă censura e datată de acolo. După o cronică de orientare politică a anului (rășboaie,

revoluții, consecințele păcii, teroarea albă maghiară) se publică două poezioare de Ady Endre «Lașii puternici» și «Folosul lacrimilor», care mai ales e foarte înduioșătoare. Poetul revoluției crede, că odată și odată oceanul de lacrimi va inundă lumea întreagă, punând capăt suferințelor. Farkas Antal încă are două bucăți literare (nuvelă și poezie). E și un articol despre păcatele Habsburgilor, care dovedește că această dinastie de tristă pomenire afară de străntele ei interese familiare nu cunoștea alt ideal. E caracteristică în privința aceasta și anecdota despre cele cinci degete ale principesei. Fiica unui domnitor Habsburg privi odată cu multă curiozitate mâna guvernantei sale. Ii numără degetele, apoi întrebă cu mirare: — Cum se poate una ca aceasta? D-Ta nu ești principesă și totuș ai cinci degete ca și mine! — Nedumerită mai numără odată degetele guvernantei, fiindcă odraslei Habsburgilor nu-i venia să creadă că guvernanta ei e și ea om cași dânsa.

Exact la fel e și expresiunea «*măciuca lui Horthy*» care e o tristă ilustrație pentru regimul pumnului introdus de actualul guvernator al Ungariei, alături de atâtea expresiuni caracteristice, dar inocente, despre alți bărbați conducători ai Maghiarilor: «Ban Rákóczi», «Palărie Kossuth», «Guler Petöfi», «Strofă Ráday» etc.

Pe lângă câteva versuri populare deosebit de frumoase se mai publică și «versul unui copil de proletar» datorit tot lui Ady Endre, în care se vede și mai bine spiritul revoluționar al poetului. Copilul conștient de puterea de muncă a tatălui său spune că acesta e mai puternic decât regii. Mai sunt și niște sfaturi igienice și admirabile povețe pentru gospodăria de câmp și de casa.

E bine redactat și aduce cele mai număroase reclame și «*Calendarul muncitorului ardelean*» (Erdélyi munkás naptára 1922). Acesta însă nu are seninătatea și elevația sufletească a celui dintâiu. Un suflu revoluționar trece prin cele mai multe poezii și articole publicate în acest calendar. Astfel chiar poezia introductivă spune că «Va fi o vijelie curățitoare», uitând că ea a fost deja, chemând popoarele Europei la o nouă vieață. — Are și câteva articole anume scrise pentru acest calendar de matadorii socialiștilor unguri din Pesta: Garbai Sándor, Lupta democratică; Böhm Vilmos, Noua direcție a politicii sociale și Kunfi Zsigmond, Marx contra bolșevismului. Deosebit de prețios pentru datele statistice ce le conține, e articolul consilierului Hoffer Géza despre organizațiile muncitorești din România în 1920. Incolo anecdote, dialoguri, povestioare, etc.

Nu se poate spune acelaș lucru și despre «*Calendarul Foilor Brașovene*» (Brassói Lapok naptára), care și ca înfățișare tehnică e mult inferior, deși mai voluminos, confrăților mințiți. Dejă întâiul articol prin felul cum e ilustrat, cu fortărețele medievale ale Ardealului, e un bocet după «cele trecute vremi», care, cu tot regretul unora dintre compatrioții noștri maghiari, n'au să mai revină. Nici chiar vremile curuțești pe care încă cearcă un domn (Szalóky-Róssa Zoltán) să le reinvie în câteva pagine. Ceeace e însă mai surprinzător e faptul că acest calendar publică acum, după cea din urmă aventură a ultimului Habsburg, O sută și una (101) anecdote din vieața «regretatului» împărat-rege Franz Iosef, cași cum această dinastie ar domni și astăzi și sutele și miile de cetățeni n'ar putea să cetească ceva mai cu folos decât aceste anecdote și istorioare răsuflete. E

simptomatic, să nu zicem provocător, felul cum se afișează toate somitățile (sit venia verbo!) «alianței maghiare»: baronul Jósika Samu, președinte; Haller Gusztáv Dr., vice-președinte; Grandpierre Emil Dr., vice-președinte și cei trei episcopi maghiari (catolic, reformat și unitar), — asemenea și articolul despre adunarea deputaților maghiari care dă, cu numele și scurte notițe biografice, pe toți deputații «patriei-mume», dela care se așteaptă

mântuirea. — Cele 160 pagine însă conțin și câteva cântece din timpul războiului, unele foarte duiioase, precum și alte lucruri de valoare pozitivă.

Cel mai mic și întocmit mai mult pentru petrecere decât pentru învățatură, prin număratoarele cântece ce conține, e «Adevăratul calendar secucesc al lui Lorinczi» (A valódi Lőrinczi székely Naptár) tipărit la Târgu-Murăș în anul al 74-lea. I. G.

Reviste străine.

Napkelet. Félhavi folyóirat. Cluj-Kolozsvár. Una din cele mai puternice reviste ungurești. În Nr. de Crăciun anul trecut, pe lângă materialul literar și științific obișnuit, de un colorit mai mult simbolistic-futurist, în deosebi partea poetică, aduce o interesantă anchetă: «*Ce trebuie să facă Ardelenii în 1922?*» în care găsim păreri a 27 de notabilități maghiare și române din Ardeal. Dintre Români și-au spus cuvântul în chestiune domnii Dominic Rațiu, direct. Băncii Agrare; Lucian Blaga, scriitor; Emil Isac, inspectorul teatrelor ardeleni; și Aurel Papp, pictor. Dintre Unguri dela episcopul reformat și până la cutare profesor sau scriitor; dela directori de bancă și de teatru până la președinții societăților culturale și literare; dela foști prefecți până la inspectori industriali vezi perândându-se o mulțime

de păreri. Sunt de remarcat părerile fostului vice-președinte și secretar general al societății culturale «Emke» Sándor József, care dă lozincă concentrării maghiarimei ardeleni în organizațiile *politice, bisericesti și sociale* ce le au. Evoluție sănătoasă economică e posibilă numai pe baze morale. De aceea economiști de seamă ca Friedrich List și-au început activitatea prin scrieri teologice. — Sunt caracteristice și cuvintele episcopului reformat *Sulyok István*: «Scopul meu principal e menținerea unității reformatorilor ardeleni. Unitatea nu stă în aceea, că 1—2 eparhii sunt în Ardeal ci în aceea să nu ni se stirbească între nici un fel de împrejurări autonomia constituției noastre de 800 ani. În ce privește programul școlar, eu sunt pentru păstrarea școlilor confesionale, și dela aceasta nu mă abat».

Dela „Asociațiune“.

Scrisoare către membri secțiilor științifice-literare.

Nr. 180—1922.

Sibiu, 16 Februarie 1922.

Mult Stimat Domnule!

Precum Vă este cunoscut din statutele și regulamentul secțiilor științifice literare, al căror membru sunteți, rostul acestor secții este să dea mână de ajutor comitetului central în acțiunea culturală și economică inițiată de Asociațiune.

Acțiunea cea mai însemnată, culturală și economică, pentru câțiva ani rămâne loteria organizată în scopuri mari,

culturale și naționale, care credem că Vă sunt destul de bine cunoscute. Asupra rosturilor mai apropiate ale acestei loterii orientează placatele mari și mici, afișate în aproape toate centrele țării, precum și Nr. 100 din «Biblioteca populară a Asociațiunii»: «Ce este și ce vrea să facă Asociațiunea»? de Ion Georgescu, secretarul acestei instituțiuni, lucrare din care anexăm un exemplar.

Pentru sprijinirea acestei mari acțiuni culturale Vă rugăm să binevoiți a Vă da și D-voastră prețiosul concurs: 1. lansând această loterie prin o serie de articole ce ar fi bine să se publice mai ales în presa din capitală (București), precum și din alte centre, unde până acum n'am putut străbate, așa cum am fi dorit, fie din lipsa timpului fizic, fie din alte pricini (Iași, Chișinău, Cernăuți etc.); 2. ținând conferințe pentru popularizarea problemelor loteriei, pentru desfacerea de bilete cât mai multe dela această loterie, precum și pentru alte chestiuni de interes cu privire la cultura poporului nostru. Conferințele mai bune să se aleagă și trimită biuroului central al Asociațiunii, Sibiu, strada Șaguna 6, pentru a se adună și publică cu timpul ca conferințe model, deoarece din multe părți ni se cer asemenea conferințe.

Propaganda pentru loterie credem că nu e atât de anevoioasă acum când și cei mai sceptici s'au putut convinge, că această loterie funcționează normal, nu ca altele, care tot amânându-și tragerile au compromis în bună parte cauza lor. Tragerăa I. a loteriei noastre s'a ținut regulat și regulat se vor ține și cele următoare, precum este cunoscut atât din revista «Transilvania» Nr. 1 și urm. din a. c. cât și din alte ziare și publicațiuni.

În legătură cu propaganda pentru loteria Asociațiunii noastre se pot lansa și face cunoscute în cercuri tot mai largi și publicațiunile ei: revista «Transilvania», «Biblioteca populară a Asociațiunii» și «Biblioteca Astra», care nu se mai pot da gratuit membrilor Asociațiunii ca înainte de războiul mondial, ci numai pe lângă oarecare reducere. Cu abonament anual de 50 Lei cea dintâi și 25 Lei anual cea de a doua (prețul volumelor din a treia publicațiune variază) sunt cele mai ieftine publicațiuni periodice lunare din România întregită. Bun serviciu ne-a făcut în privința aceasta, între alții, dl inginer Baiu

Crăciun, membru al subsecției silvice al Asociației noastre, domiciliat în Sfântu-Gheorghe, județul Treiscaune, care în sfera sa de acțiune a făcut 63 abonamente la revista «Transilvania», a înscris 18 membri pe viață la Asociațiune, precum și 46 membri activi și a vândut și 47 bilete dela loterie. Cităm acest exemplu frumos pentru a servi și altor membri ai secțiilor ca îndemn să facă la fel ca D. Sa.

În ședințe speciale s'ar mai putea discuta, eventual, și modificările ce ar fi de făcut în regulamentul general al secțiilor noastre existent deja.

Altă problemă ar fi constituirea, deoarece cele mai multe secții încă nu sunt constituite.

Pe lângă aceste probleme comune fiecare secție își are și problemele sale particulare, de care încă ar trebui să se preocupe. Și anume:

Secția școlară să examineze proiectul încredințat unui membru al ei să-l facă privitor la reeditarea «Bibliotecii Tineretului»;

Secția istorică-etnografică, pe lângă problemele sale științifice («Revoluțiunea din anul 1918 și unirea Ardealului cu România», pusă la concurs de R. W. Seton Watson, și lucrarea privitoare la biografia lui Avram Iancu și revoluțiunea din anii 1848—9, pusă la concurs de Asociațiune) ar avea să organizeze în 2 centre deosebite 2 expoziții (una de porturi naționale și alta de copii), având pentru fiecare expoziție un buget de câte 2500 Lei și câte 1000 Lei premii dela Asociațiune;

Secția economică asemenea ar fi chemată să organizeze alte 2 expoziții în 2 centre (una de agricultură și alta de industrie națională), având la dispoziție aceleași sume în bugetul Asociațiunii ca și cea precedentă;

Secția literară artistică ne-ar face un bun serviciu întocmind cataloage de cărți pentru diteritele noastre biblioteci: școlare, urbane, regionale și centrale, cataloage care încă ni se cer din multe părți.

Primiți, Vă rugăm, Mult Stimăte Domnule, expresiunea sentimentelor noastre celor mai distinse:

Andrei Bârseanu,
prezident.

Ioan Georgescu,
secretar.

Serata etnografică a „Asociațiunei”. S'a aranjat în seara de 14 Febr. a. c. o serată națională în sala cea mare dela «Urania» (Gesellschaftshaus), la care au fost invitați toți Români din loc și din afară. Scopul acestei serate a fost mai întâiu de toate reintroducerea frumoaselor noastre jocuri naționale, cari de câțiva ani au fost înlocuite cu niște smintenii internaționale ca «foxtrott», «Schimny» și alte bazaconii. Al doilea scop eră reintroducerea porturilor noastre naționale, pentru cari suntem invidiați de toți străinii.

«Asociațiunii» noastre i-a reușit pe deplin această serată națională. Iți eră mai mare dragul să vezi atâți români: generali, ofițeri superiori, profesori, advocați, medici, funcționari, meseriași,

eleve și elevi din clasele superioare ale școalelor noastre, învârtindu-se în frumoasele noastre jocuri și înveselindu-se că în sfârșit iarăș putem petrece românește. A fost o veselie și o animație cum nu se poate descrie. Iți saltă inima de bucurie văzând înșirați în horă tineri și bătrâni, intelectuali și meseriași, profesori și elevi! Iar în pauză și după terminarea jocurilor pe la 6 dim. răsunau iarăș vechile și frumoasele noastre cântece populare. Frumosul exemplu dat de «Asociațiune» prin interzicerea dansurilor, așa zise moderne, dar așa cum se joacă la noi foarte indecente, ar trebui să servească de pildă tuturor instituțiilor și reuniunilor, cari aranjează petreceri cu dans. N. B.

Bibliografie.

N. Iorga: *In Franța. Drumuri ale unui istoric* (cu 53 de vechi gravuri). București 1922 librăria Pavel Suru, prețul 20 lei.

N. Iorga: *Voyage en Roumanie.* (Conférence donnée le 22 Octobre 1921 à la Sorbonne). București. Pavel Suru 15 lei.

Const. A. Siminei: *Volbura* (poezii). Cartea românească. București 1922, prețul 14 lei.

C. Frunză: *De ale lui Păcală* (comedie populară în 4 acte). Cartea românească. București 1922, prețul 6 lei.

M. Eminescu: *Poezii* (ediție nouă). Cartea românească. București, prețul 12 lei.

G. Coșbuc: *Opere complete. Balade și idile.* Cartea românească. București 1922, prețul 15 lei.

Războiul României. (Trădarea Rușiei țariste. Documente oficiale cu o

prefață de un diplomat). Cartea românească. București 1922, prețul 6 lei.

Leca Morariu: *Un nou manuscris vechiu. Istoria Voronețeană.* Reproducere din calendarul «Glasul Bucovinei» pe 1922. Cu 3 ilustrațiuni. Cernăuți 1922.

Dr. Ioan Lupaș: *Chestiunea concordatului în raport cu suveranitatea statului român și cu programul istoric al partidului național din Transilvania.* Sibiiu. Tiparul tipografiei arhidiecezane 1921.

Biblioteca bunului păstor Nr. 9. Părintele Terenție: *Petru Maior și Unirea.* Sibiiu 1921. Tiparul tipografiei arhidiecezane. Prețul 2 lei.

Biblioteca bunului păstor Nr. 10. *Schisma românească sau «Unirea cu Roma».* Sibiiu 1921. Tiparul tipografiei arhidiecezane. Prețul 2-50 lei.

ASOCIAȚIUNEA

PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂN

— FONDATĂ LA 1861. —

Recunoscută persoană morală prin articolul de lege 2602 din 22 Iunie 1921, publicat
în „Monitorul Oficial” Nr. 92 din 29 Iulie p. 3576.

Președinte de onoare: **M. Sa Regele FERDINAND I.**

SECȚIA LOTERIEI.

Lista câștigurilor sortate la tragerea I. ținută în zilele 31 Decembrie 1921 vechiu (13 Ianuarie nou) — 20 Ianuarie 1922 vechiu (2 Febr. nou).

La această tragere se iau în considerare biletele vândute până la începutul tragerei. Plata câștigurilor începe la 1 Martie st. n. a. c. contra biletului câștigător și durează până la 31 Maiu st. n. a. c. Câștigurile nereclamate până la această dată rămân în beneficiul fondului V. Alecsandri pentru tipărirea de lucrări populare. Pentru mai mare siguranță se recomandă câștigătorilor să-și controleze numerii câștigători nu numai în ziare, ci și în lista câștigurilor trimisă de «Asociațiune» tuturor redacțiilorlor precum și comisionarilor.

100 Lei Seria A. Nr. 688, 1088, 1990, 3873, 5407, 7088, 7219, 7577, 8421, 9336, 10407, 10409, 12134, 12161, 12636, 12872, 13410, 13470, 14301, 14892, 15977, 16413, 16828, 17897, 18592, 20093, 22768, 24684, 25872, 26043, 29244, 29911, 30739, 31490, 31865, 32664, 33462, 33523, 34532, 34985, 38561, 41141, 41229, 41570, 42644, 46433, 46848. **Seria B.** Nrii 2680, 4345, 4378, 5630, 6068, 6510, 6581, 8256, 8764, 9105, 9774, 10238, 11607, 12416, 12893, 13560, 14979, 16238, 16368, 19864, 26293, 26325, 29420, 29579, 30393, 30641, 31202, 32584, 33387, 35981, 36202, 38236, 38336, 40947, 40981, 42405, 43617, 44716, 45526, 45640, 45664, 45718, 46308, 47258, 48765. **Seria C.** Nrii 333, 464, 2624, 4227, 7627, 8277, 12671, 13170, 17662, 22747, 23051, 23166, 23207, 24814, 26246, 27263, 28284, 28567, 28619, 30403, 31458, 32518, 33331, 33692, 34604, 39161, 40913, 44205, 46421, 46561, 47742. **Seria D.** Nrii 913, 1376, 1648, 1759, 2092, 2252, 2275, 2876, 3688, 3818, 4104, 4451, 5214, 5324, 6757, 6904, 6964, 7320, 7964, 8648, 9729, 11371, 11650, 13404, 14257, 14515, 14519, 15308, 15695, 15745, 15825, 16562, 16735, 17684, 17689, 17726, 18521, 18564, 19106, 20903, 21539, 22232, 23461, 23568, 24004, 24022, 24164, 24986, 25275, 26027, 26225, 27797, 28522, 28532, 28891, 30262, 30978, 31384, 31588, 32412, 32414, 32824, 32974, 33083, 33088, 33544, 33704, 34160, 36306, 38292, 39591, 40956, 41104, 41767, 41868, 42836, 43853, 44057, 44624, 45120, 45525, 46248, 46339, 48372, 48373, 48398. **Seria E.** Nrii 1412, 1565, 2044, 2102, 2145, 2687, 2920, 3451, 4396, 4958, 5384, 6318, 6340, 7849, 8522, 8661, 8841, 9430, 11231, 12193, 12390, 12564, 12660, 13848, 15267, 16161, 16777, 18666, 19163, 19293, 19421, 25089, 25356, 26568, 27847, 28550, 28832, 30125, 30465, 31115, 32943, 33671, 35911, 36338.

36392, 36894, 39072, 39378, 41886, 41924, 43129, 44215, 44686, 44802, 45810, 46300, 48340, 49798. **Seria F. Nrii** 166, 4089, 4442, 5316, 7280, 8755, 12011, 13152, 13289, 14430, 15189, 15574, 16162, 16242, 17022, 19269, 20388, 22919, 23207, 24470, 26517, 28756, 29073, 29270, 31255, 32825, 33176, 33684, 35270, 35483, 36493, 38427, 40400, 42289, 42992, 43579, 44080, 44287, 45621, 46229, 46648, 48592. **Seria G. Nrii** 120, 1951, 2956, 3107, 3215, 3376, 3769, 5005, 7840, 9026, 9159, 9902, 9908, 11070, 16479, 20779, 21635, 22698, 23715, 24743, 28867, 28958, 29943, 30354, 31603, 31996, 33719, 34423, 36107, 39510, 41625, 42927, 43378, 43490, 44008, 44183, 45119, 45379, 46192, 46328, 47036, 48307, 49254. **Seria H. Nrii** 923, 938, 1621, 2525, 2886, 2951, 3795, 3968, 4699, 7585, 7589, 7590, 8865, 9750, 9855, 9872, 10868, 12089, 12708, 13017, 13165, 13329, 13770, 13792, 14077, 14148, 14483, 15258, 15541, 15575, 18581, 20183, 21282, 21402, 21411, 23294, 24508, 25500, 27099, 28062, 28122, 28153, 28450, 29188, 29344, 29808, 30100, 30271, 30415, 32261, 33133, 33378, 34101, 34576, 34736, 34757, 35005, 36167, 36598, 36988, 37785, 38719, 39917, 41613, 43350, 43399, 43438, 43659, 44319, 47823, 48538, 48797, 49237. **Seria I. Nrii** 1635, 1813, 2251, 4675, 4895, 5878, 6640, 7129, 9322, 9956, 9991, 10793, 12329, 17371, 17922, 19681, 19964, 20689, 22710, 23592, 23608, 24271, 28733, 29315, 29481, 29997, 31342, 32636, 32946, 33803, 34571, 38710, 40180, 41475, 42824, 43085, 44961, 45547, 46032, 46179, 46307, 47136, 49921. **Seria L. Nrii** 3474, 4328, 5659, 6032, 6803, 7179, 8119, 9126, 9188, 9507, 9615, 9842, 14594, 17170, 20050, 20766, 21177, 21250, 22699, 24614, 26063, 28613, 30914, 32118, 34549, 34633, 41108, 41914, 42768, 42852, 44907, 44984, 45357, 45605, 46982, 47891, 49125, 49283, 49466. **Seria M. Nrii** 460, 722, 1366, 3597, 6135, 9358, 11596, 13547, 15582, 17559, 20259, 20543, 21974, 26571, 26584, 26593, 27107, 30982, 31727, 32215, 32607, 33379, 34640, 35848, 36510, 37293, 40330, 42741, 44227, 46199, 46836, 48711, 49965. **Seria N. Nrii** 1889, 3410, 3808, 3934, 4529, 4623, 5133, 5729, 5867, 6416, 6701, 6718, 7561, 7860, 8346, 8388, 8502, 8881, 9063, 9120, 9584, 10640, 11324, 11674, 11820, 13079, 15906, 17405, 18274, 19857, 20660, 22113, 22528, 22723, 25524, 25617, 25694, 26099, 27302, 27559, 27748, 27878, 28310, 29757, 30097, 31399, 31944, 32442, 33840, 35930, 35997, 36418, 36658, 37100, 39265, 39585, 40962, 42491, 43027, 43589, 43803, 43959, 44076, 44951, 45704, 47326, 47499, 47958, 48254. **Seria O. Nrii** 1782, 1909, 2547, 2682, 2702, 5361, 8119, 11517, 12976, 16624, 17458, 18284, 20503, 21001, 21082, 22814, 26533, 29947, 30987, 33485, 34318, 35121, 35285, 35909, 36128, 38861, 39835, 42105, 44438, 47432, 48107, 48496, 49059. **Seria P. Nrii** 103, 1394, 1762, 4317, 5279, 7066, 8548, 10791, 13266, 14145, 15786, 16338, 17007, 17589, 19396, 20315, 20810, 22233, 22699, 23205, 28053, 28393, 28472, 29194, 29265, 29607, 29864, 31978, 32194, 34814, 35626, 36645, 38723, 39050, 39337, 40099, 41420, 42754, 43684, 44068, 43712, 48916, 49441, 49978. **Seria R. Nrii** 1651, 3176, 3345, 3878, 4844, 5232, 5578, 5771, 5970, 6195, 6840, 7707, 8726, 9003, 10761, 13805, 16368, 19840, 20037, 21069, 21616, 22706, 24373, 25925, 27724, 27904, 28215, 28585, 28968, 29056, 29391, 30432, 31439, 31583, 32870, 33034, 33074, 33644, 36939, 38138, 39410, 39549, 3992, 39961, 40261, 41485, 44624, 45269, 45230, 46105, 46217, 46914, 47333, 47697, 49134. **Seria S. Nrii** 265, 1386, 1748, 1834, 2689, 2946, 4298, 4781, 4941, 5921, 6573, 6739, 9030, 9146, 9937, 9972, 10116, 11289, 11856, 12572, 13630, 16182, 18148, 19608, 21813, 22403, 22641,

22694, 23019, 23117, 23173, 27095, 27466, 27624, 28526, 28706, 29458, 29887, 30860, 35772, 36475, 37024, 38927, 39354, 40039, 40480, 41084, 41217, 41687, 42219, 44876, 48473. **Seria T. Nrii** 1030, 2117, 2227, 2689, 3143, 3488, 3669, 5924, 6007, 7625, 7823, 8567, 9317, 9373, 9381, 12104, 13615, 16824, 16926, 18036, 22317, 22359, 23105, 23411, 23648, 23963, 24098, 24917, 25157, 30345, 30405, 31685, 32057, 34164, 36085, 36161, 37358, 37431, 38231, 38789, 43483, 43588, 43635, 44162, 44899, 48583, 49039, 49444. **Seria U. Nrii** 305, 1605, 1841, 2490, 4667, 8393, 10932, 12072, 12339, 12963, 13581, 13957, 14123, 15221, 16444, 19037, 19544, 19749, 21408, 22154, 22827, 22869, 25907, 26745, 27710, 28464, 29348, 29584, 32363, 32553, 33129, 33461, 33495, 33631, 34992, 36846, 36894, 40618, 40703, 41040, 43899, 46216, 48864, 49023. **Seria V. Nrii** 67, 1374, 2316, 3951, 4759, 8617, 9690, 10481, 13441, 13716, 14153, 15605, 16342, 18089, 18680, 20100, 22176, 23519, 24312, 25278, 28344, 30365, 30855, 33051, 34084, 35299, 36368, 36513, 36832, 37261, 39061, 39959, 41617, 42078, 43340, 44618, 44894, 46097, 46657, 46801, 49151, 49430, 49600. **Seria Z. Nrii** 1040, 1901, 2308, 2541, 5518, 5661, 6970, 7925, 7968, 8374, 9572, 9812, 9875, 11477, 12807, 13637, 14781, 16418, 16722, 18335, 18471, 19288, 19522, 19849, 20633, 21269, 21702, 25601, 25724, 26610, 27112, 27328, 27338, 27427, 27929, 28710, 29372, 29418, 30653, 31368, 31371, 31495, 31556, 31912, 33581, 33682, 33951, 33996, 34218, 34295, 35461, 35690, 35967, 35982, 36591, 36690, 37455, 38299, 39703, 40022, 40922, 41691, 42162, 42218, 46683, 47335, 48482, 48820, 48999, 49853, 49883.

So Lei Seria A. Nrii 9921, 44193, 8076, 6619, 25992, 32792, 44607, 2701, 21139, 21252, 27448, 22264, 26180, 42217, 27791, 3557, 41424, 49312, 3588, 46518, 23703, 44098, 22601, 47622, 30081, 39690, 32800, 46690, 3671, 842, 31050, 16765, 28093, 23002, 26948, 31326, 20470, 7150, 13962, 13563, 46016, 8846, 11097, 40747, 49780, 16146, 24906, 36163, 18976, 19354, 42501, 47049, 26243, 5476, 2694, 49737, 23736, 48024, 5611, 41580, 6962, 14272, 45873, 43274, 24091, 32077, 7594, 29487, 44344, 49188, 7073, 47612, 19587, 43727, 37739, 7578, 7579, 27436, 42625, 15048, 32565. **Seria B. Nrii** 2111, 44794, 17658, 45372, 43076, 27980, 29626, 11026, 32915, 14329, 12116, 10735, 45936, 25691, 38853, 23886, 4490, 42038, 1981, 13256, 28925, 27319, 31632, 3781, 19145, 40595, 32809, 23202, 44976, 10254, 8658, 40160, 11579, 22677, 13454, 30210, 21425, 40474, 17072, 40086, 34721, 26798, 36823, 34827, 41760, 28352, 7079, 45082, 22550, 11102, 27085, 28943, 15424, 14176, 10754, 15968, 46182, 29300, 42993, 24677, 22959, 16953, 12395, 36513, 35389, 8543, 28046, 13096, 20565, 10704, 968, 16535, 21090, 18304, 27601, 9417, 21111, 5769, 4966, 3321, 38016, 45557, 26133, 15625, 43648, 20080, 28020, 13093, 25870, 30826, 35669, 8942, 22654, 7587, 33991, 15797. **Seria C. Nrii** 45747, 48041, 13471, 15842, 49074, 38284, 39759, 35205, 43360, 2401, 22599, 33204, 17899, 6286, 10340, 6645, 26730, 28420, 47517, 47514, 47513, 27097, 27441, 14984, 1556, 25045, 21676, 20173, 5229, 43722, 43130, 7741, 26503, 28093, 22045, 23169, 1020, 34209, 21877, 8763, 1833, 4766, 26468, 37504, 36586, 29191, 19653, 37011, 20744, 21681, 1289, 33164, 44673, 19846, 46545, 42470, 1443, 35861, 43894, 577, 7716, 47611, 43987, 25201, 3046, 22814, 22494, 40412, 7874, 18446, 33988, 16980, 49567, 17736, 46562, 40463, 46513. **Seria D. Nrii** 25966, 24875, 714,

47420, 31312, 45744, 19700, 46660, 42425, 13166, 21825, 23133, 156, 21009, 17330, 26779, 28505, 20070, 5268, 49795, 43783, 8055, 46098, 39992, 17105, 39852, 30891, 11882, 32309, 45586, 32742, 32185, 15516, 1554, 14816, 41418, 42462, 22182, 32644, 39113, 44323, 30585, 11923, 30417, 39385, 12493, 12502, 19601, 34589, 18889, 20895, 28477, 25281, 42733, 37277, 31122, 40364, 24559, 18067, 43606, 4447, 27152, 19005, 45819, 19954, 19433, 15439, 32348, 9055, 2434, 31561, 28621, 48916, 33649, 11941, 18595, 42272, 436, 30772, 15263, 1354, 20963, 1764, 7823, 23087, 21060, 48, 46898, 43353, 44375, 10750, 47989, 20779, 935, 2718, 3420, 38184, 13709, 8194, 5902, 18318, 17240, 9751, 3520, 27220, 5446, 16102, 33441, 380, 16501, 22607, 1606, 12176, 21714, 30325, 22489, 44521, 32008. **Seria E. Nrii** 45281, 30568, 3024, 40828, 24354, 30149, 11067, 35107, 42844, 8765, 38172, 43928, 1517, 41271, 49608, 6488, 951, 34318, 41661, 3761, 21846, 16628, 12774, 48448, 30178, 14593, 34442, 14437, 10474, 44712, 36518, 5089, 9906, 47616, 27637, 33456, 16245, 43905, 1119, 9013, 42566, 7998, 48748, 18757, 32100, 2193, 49428, 35800, 33772, 38150, 40749, 45258, 2389, 43329, 4211, 2699, 26386, 36207, 71, 20030, 21259, 38911, 4187, 43674, 9944, 18775, 49566, 22156, 2079, 34410, 12796, 25396, 33374, 13032, 38411, 10855, 38503, 1660, 11325, 21755, 43922, 38078, 2268, 45252, 34400, 19150, 6946. **Seria F. Nrii** 24987, 38630, 7220, 38092, 1000, 2037, 1093, 20750, 382, 42857, 43797, 32475, 29839, 27454, 36648, 616, 11968, 7693, 15419, 49036, 29021, 3067, 42850, 36927, 44228, 39651, 26883, 24219, 25644, 24048, 23668, 13816, 24079, 30202, 15499, 12493, 27672, 18193, 38330, 33577, 12265, 44110, 3570, 1925, 17069, 9938, 12496, 31929, 40559, 41909, 21959, 27775, 49250, 41296, 9226, 22718, 30277, 24663, 26302, 14344, 26765, 48026, 27249, 4937, 36841, 5347, 13645, 48923, 18787, 41285, 29005, 34639, 24668, 46876, 48940, 34215, 7803, 4892, 39682, 14892, 48093, 5175, 8926, 21525, 2635, 5296, 13066, 49147, 12922, 21180, 11575, 2872, 25658, 33376, 28492, 20769, 7877, 14950, 20530, 26265, 47998, 3481, 38206, 25418, 36483, 16743, 6756, 16179, 22429. **Seria G. Nrii** 28533, 3445, 49604, 9438, 32424, 2776, 20908, 4521, 11635, 13330, 25001, 44313, 24893, 33505, 26767, 14574, 45012, 47002, 33263, 47791, 25167, 25759, 43702, 26267, 2800, 15957, 15260, 4505, 9977, 25967, 28079, 5719, 21853, 24245, 15824, 13526, 14497, 43670, 31210, 30656, 9213, 46796, 13225, 48815, 39684, 33353, 15103, 37328, 15508, 34056, 37335, 25069, 21068, 25570, 12504, 8934, 20458, 44049, 12196, 545, 42776, 9965, 7918, 42460, 10594, 49136, 1636, 20237, 25332, 40695, 16531, 7154, 2286, 40420, 45267, 45337, 10675, 16880, 43024, 13020, 4389, 9161. **Seria H. Nrii** 16866, 24411, 2169, 20677, 7043, 43852, 9634, 2375, 19902, 36311, 3013, 22319, 44841, 23247, 24546, 11319, 24759, 24996, 47967, 37717, 34517, 46709, 38026, 31051, 12645, 47635, 41279, 45461, 45194, 46895, 47980, 2822, 10703, 9751, 40288, 21485, 41406, 31056, 42969, 754, 2855, 1422, 10053, 11253, 20279, 12911, 26064, 1497, 3129, 32116, 31106, 49933, 48872, 12698, 48713, 46017, 43598, 43491, 25430, 2923, 3648, 32475, 8339, 33225, 19154, 24435, 5029, 22492, 29810, 8059, 30087, 33703, 11649, 4406, 31679, 46445, 36897, 6820, 16685, 47380, 10770, 20989, 44661, 33880, 46677, 16769, 41336, 33438, 37113, 39378, 31589, 40959, 591, 44728, 27357, 39579, 5823, 12884, 35070, 4529, 31355, 41188, 34605, 2513, 834, 33560, 26603, 36357, 34236, 3861, 30017, 28264, 5025, 5595, 4594, 19238, 45888, 13664, 30692, 48007, 42777, 49839, 45315, 21129, 24844, 25847, 11698, 48308, 25188, 4119, 24436-

Seria I. Nrii 43317, 49232, 4494, 4154, 19575, 48858, 9816, 21966, 14329, 16936, 6050, 1441, 48585, 28215, 6706, 41746, 28211, 44506, 18482, 12707, 4980, 22167, 39875, 9811, 15493, 49230, 22511, 41241, 49312, 1177, 25899, 32893, 45895, 37307, 8654, 40705, 41567, 37789, 31998, 24297, 35120, 15646, 17342, 33295, 49231, 25927, 9130, 44939, 20088, 31768, 6589, 39131, 7216, 15521, 34243, 38819, 14369, 565, 24745, 20612, 42604, 34788, 26134, 34802, 32933, 38865, 40434, 42787, 25160, 22573, 3484, 45821, 26202, 13050, 6491, 26442, 21620, 8577, 269, 39106, 9851, 1503, 30679, 9605, 6537, 5893, 30266.

Seria L. Nrii 48464, 16403, 17217, 12029, 36463, 34370, 4372, 43672, 46965, 40477, 46711, 48640, 25395, 47224, 46422, 15782, 47606, 49507, 7647, 24917, 9838, 7737, 25690, 29487, 9314, 40986, 29862, 19161, 40571, 23411, 4697, 24412, 47711, 29861, 26717, 28058, 41802, 18801, 8369, 33409, 670, 21675, 1860, 47227, 26560, 46841, 2153, 19298, 11210, 27903, 44565, 21423, 44721, 39528, 22576, 16009, 24347, 26701, 3593, 7258, 31881, 13945, 9643, 19252, 19360, 1396, 37224, 2056, 13441, 19870, 28005, 13887, 15331, 46750, 29791, 43295, 46788, 24499, 28777, 17292, 30351, 9880, 7130, 31508, 24842, 35991, 32556, 18905, 28224, 39430, 13631, 28512, 17330, 6959, 1419, 44228, 35862, 29447, 12083, 24276, 35366. **Seria M. Nrii** 6107, 18660, 2263, 7330, 49486, 21471, 18323, 4132, 12577, 21002, 48083, 45088, 6163, 15083, 43968, 31246, 39440, 2001, 29327, 16842, 8670, 35428, 3338, 44298, 4681, 48067, 4000, 21960, 46965, 24126, 34133, 13219, 43246, 25248, 47067, 43062, 45090, 24707, 8008, 39956, 10898, 8944, 45768, 20915, 39763, 45032, 44885, 30828, 36478, 40662, 44740, 11643, 45920, 34603, 4986, 32480, 12083, 41110, 21709, 39758, 31703, 43172, 15382, 10417, 24798, 44368, 13447, 14403, 14089, 4338, 32222, 23369, 3508, 45876, 46002, 48349, 39130, 3997, 17196. **Seria N. Nrii** 00821, 37873, 11757, 41698, 36268, 31023, 43449, 2102, 35892, 36877, 30599, 16249, 9621, 5894, 32210, 41526, 11644, 6687, 18901, 6996, 7488, 15071, 8081, 10541, 4273, 27328, 1387, 13771, 9579, 38037, 8275, 15450, 39618, 8700, 8332, 16384, 38531, 14997, 27862, 29, 17550, 21785, 31362, 46876, 11713, 8410, 12658, 34113, 24642, 9062, 6331, 21878, 30652, 38788, 41849, 26886, 24806, 173, 23828, 33900, 24812, 14364, 13462, 21534, 24955, 27029, 14627, 10935, 34259, 14554, 24718, 36570, 23565, 7893, 661, 19210, 16864, 49748, 9927, 1397, 13963, 47114, 33198, 12355, 49232, 44947, 36087, 8176, 2139, 31921, 44001, 43750, 18642, 5980, 2205, 47895, 10503, 45363, 23603, 2916, 15821, 36223, 14542, 36808, 18451, 44232, 49652, 13060, 46764, 13381, 17929, 34164, 12137, 7333, 31491, 24863, 49210, 31204, 36918, 17965. **Seria O. Nrii** 28060, 25757, 906, 44377, 10136, 29946, 34010, 39355, 17626, 15223, 25943, 38423, 27010, 23329, 38663, 40395, 5312, 47735, 49852, 26990, 39358, 20119, 21487, 11413, 42645, 19306, 46287, 42263, 30513, 5118, 26789, 33768, 15238, 15891, 12372, 3495, 16232, 45170, 5208, 42442, 46461, 22592, 5072, 5727, 33409, 3818, 4468, 42473, 15799, 661, 28499, 2855, 48434, 40653, 18152, 47392, 32134, 49570, 4748, 11102, 18671, 46934, 3566, 19960, 478, 21863, 8782, 3911, 13732, 27111, 7249, 8933, 3488, 11745, 1118, 39609, 16996. **Seria P. Nrii** 32885, 21436, 06444, 1763, 42304, 36852, 30120, 12500, 46811, 37717, 25935, 16341, 38789, 36808, 42534, 42107, 16339, 30116, 3003, 44227, 3709, 7331, 10597, 43846, 45142, 30204, 46199, 26730, 2375, 7023, 702, 23595, 40323, 4285, 11321, 29827, 49442, 11237, 36112, 24724, 48884, 4666 41636, 45000, 43300, 9550, 9833, 15865, 22384, 17858, 28590,

44300, 34996, 12484, 32371, 1709, 27884, 32743, 34067, 25396, 19515, 32940, 31131, 46780, 14119, 3258, 2253, 18772, 38742, 459, 39560, 47636, 48377, 22338, 40934, 27993, 25063, 8837, 44404, 19974, 13103, 12859, 14232, 37822, 47406, 36498, 23509, 29668, 32323, 33233, 29539, 46875, 16369, 1609, 23212, 3650, 9544, 12518, 20920, 22331, 12130, 37650, 41741, 24779. **Seria R. Nrii** 16536, 31601, 24264, 36328, 49486, 45420, 3667, 34314, 4020, 31584, 42676, 6562, 35830, 32527, 43254, 48047, 32028, 19180, 29246, 21267, 3006, 21552, 8880, 15915, 2758, 9815, 40387, 35872, 40677, 16124, 20352, 20722, 20599, 1842, 2186, 43333, 9185, 37052, 36889, 263, 4528, 5765, 33015, 1732, 16792, 45026, 36606, 39491, 8722, 19917, 32667, 3859, 18804, 8105, 14630, 8231, 11714, 18353, 2154, 26620, 3246, 44710, 25284, 40928, 49124, 29953, 1775, 3739, 29193, 19508, 48227, 8436, 7689, 4538, 33534, 28914, 45156, 10102, 20307, 46188, 8442, 2876, 19056, 3413, 6334, 13935, 48748, 40485, 29355, 10024, 41045, 12300, 21780. **Seria S. Nrii** 19370, 902, 14084, 39852, 23196, 11048, 13797, 13424, 29327, 36718, 26605, 6700, 17124, 31, 19614, 20522, 9699, 26756, 33575, 23998, 117, 14000, 1633, 32489, 12983, 11011, 11055, 19593, 23877, 28118, 3822, 7361, 34453, 22247, 16132, 48912, 2607, 45800, 14455, 35275, 7544, 13339, 11025, 40601, 41946, 7539, 3976, 30304, 21522, 33761, 45667, 25464, 30462, 14201, 33275, 48323, 34301, 7669, 10443, 337, 27161, 35894, 25473, 10167, 7832, 38883, 2924, 41218, 37403, 16547, 1618, 40288, 36726, 18016, 10108, 6831, 30989, 23257, 23959, 11681, 43057, 4534, 2665, 3276, 18315, 35330, 41737, 40049, 501, 33468, 6525, 38197, 42753, 6036, 37941, 32977, 4384, 15549, 24100, 6737, 36871, 25947, 12787, 3199, 11577, 39607, 33568, 42697, 26047, 32846, 8963, 15452, 634, 30633, 34991, 3689, 38137, 40873, 20011, 8283, 4416, 30922, 14435, 22899, 9791, 183, 32155, 41773, 6910, 11833, 49222, 12991, 33053, 40670, 2792, 48908, 26772, 15396, 45845. **Seria T. Nrii** 2350, 5319, 12098, 24198, 6652, 34893, 5207, 59, 19317, 22378, 7820, 5064, 46697, 26621, 18204, 10404, 9291, 36061, 36911, 44049, 32192, 35581, 40521, 30940, 2007, 8034, 19901, 45456, 40258, 34820, 16801, 44514, 3493, 48743, 5424, 45893, 9077, 1697, 21391, 38720, 32415, 29210, 35426, 29237, 49654, 19811, 3364, 27422, 42528, 25035, 48486, 35825, 12040, 4610, 43042, 3354, 49108, 1632, 11986, 7504, 14499, 39711, 1359, 45306, 31752, 34193, 41571, 48770, 28731, 48584, 21018, 45302, 13788, 48648, 32291, 22824, 26296, 18442.

— Cereți pretutindeni în cafenele și restaurante —

„TRANSILVANIA”

cea mai veche și mai îngrijită revistă românească din Ardeal.

Abonamentul anual pentru membri Asociației . Lei 50.—

„ „ „ nemembri „ „ 70.—

182
106
= 276